

Univerza na Primorskem
Fakulteta za turistične študije – Turistica

Magistrsko delo

**NOSILNA ZMOGLJIVOST OBČINE TOLMIN ZA
TURIZEM**

Suzana Hvala

Univerza na Primorskem
Fakulteta za turistične študije – Turistica

Magistrsko delo

**NOSILNA ZMOGLJIVOST OBČINE TOLMIN ZA
TURIZEM**

Izdelala: Suzana Hvala

Mentor: izr. prof. dr. Igor Jurinčič

Portorož, marec 2018

PODATKI O MAGISTRSKEM DELU

Avtor:	Suzana Hvala
Naslov:	Nosilna zmogljivost občine Tolmin za turizem
Kraj:	Portorož
Leto:	2018
Število strani:	95
Število prilog:	8
Mentor:	izr. prof. dr. Igor Jurinčič
Somentor:	/
Lektorica:	Petra Kobal, uni. dipl. slovenistka
Ključne besede:	turizem/nosilna zmogljivost/indikatorji/občina Tolmin
UDK:	338.485.2:330.341(497.473)
Avtorski izvleček:	Z vsakim dnem smo bližje mejam nosilne zmogljivosti okolja, v katerem živimo. Ob iskanju ustreznih rešitev največ uspeha zagotavlja model trajnostnega razvoja. Pomemben instrument pri načrtovanju trajnostnega turizma je metoda nosilne zmogljivosti, kjer je glavno vprašanje, kako razvijati turizem brez čezmernih vplivov na okolje. S podrobno analizo vseh dejavnikov na destinaciji metoda določi prag nosilne zmogljivosti za posamezen dejavnik, nanj opozarja in predlaga ukrepe za dvig pragu nosilne zmogljivosti, preden okolje utrpí prevelike motnje, ki lahko posledično povzročijo zmanjšanje turističnega obiska. Občina Tolmin v zadnjem času beleži rekordno rast turističnih prihodov in nočitev, zato smo z uporabo metode nosilne zmogljivosti želeli preveriti, ali je občina še v dovoljenih mejah nosilne zmogljivosti. Z analizo devetih izbranih indikatorjev smo ocenili stanje in dali nekatere predloge za trajnostni razvoj turizma tudi v prihodnje. Kljub nekaterim kritikam smatramo,

da je metoda uporabna, saj nas pripravi, da razmišljamo o ukrepih, nadzoru in primernem načrtovanju, ki ga vsaka turistična destinacija potrebuje. Ključno je, da je turistična destinacija vodena znotraj ugotovljene nosilne zmogljivosti.

MASTER THESIS WORK DATA

Author: Suzana Hvala

Title: Tourism carrying capacity for municipality Tolmin

Location: Portorož

Year: 2018

No. of pages: 95

No. of appendices: 8

Supervisors: izr. prof. dr. Igor Jurinčič

Lector: Petra Kobal, uni. dipl. slovenistka

Key words: tourism/carrying capacity/indicators/municipality Tolmin

UDK: 338.485.2:330.341(497.473)

Abstract: With every passing day we are moving closer and closer to the load bearing limit of the environment we live in. In searching for possible solutions the most success is guaranteed by a sustainable development model. An important instrument in sustainable tourism planning is the method of load bearing capability, where the main question lies in the way in which to develop tourism without excessive impact on the environment. With a detailed analysis of all active elements of a given destination the method determines the load bearing capability of every separate active element, puts focus on it and proposes appropriate actions to raise its upper limit before the environment suffers excessive disturbances which can in turn cause a decrease in tourist visits. The community of Tolmin has recently been recording all-time highs in tourist arrivals and sleepovers. That's why we wanted to use the method of load bearing capability to check if the community still resides within the limits of said capabilities. We assessed the situation with an analysis of nine chosen indicators and proposed some solutions for sustainable

development of tourism for the future. Despite some criticism we deem the method useful because it prepares us to think about solutions, control and appropriate planning which every tourist destination needs. It's paramount for a tourist destination to be managed within limits of the established load bearing capability.

KAZALO VSEBINE

UVOD	1
1 POMEN OKOLJA ZA TURIZEM	4
2 TRAJNOSTNI TURIZEM	6
2.1 DEFINICIJA TRAJNOSTNEGA TURIZMA	6
2.2 NAČELA TRAJNOSTNEGA TURIZMA	7
3 NOSILNA ZMOGLJIVOST TURIZMA	8
3.1 OPIS METODE NOSILNE ZMOGLJIVOSTI	8
3.1.1 Definicija pojma nosilna zmogljivost in opredelitev metode nosilna zmogljivost v turizmu.....	8
3.1.2 Vrste nosilne zmogljivosti.....	10
3.1.3 Opredelitev indikatorjev nosilne zmogljivosti	11
3.1.3 Faze metode nosilne zmogljivosti	12
3.1.4 Uporaba metode nosilna zmogljivost in njeno vrednotenje	14
3.2 PREGLED RAZISKAV NA TEMO NOSILNE ZMOGLJIVOSTI	16
4 PREDSTAVITEV OBČINE TOLMIN	19
4.1 SPLOŠNO O OBČINI	19
4.1.1 Geografski oris občine	20
4.2 TURIZEM.....	26
4.2.1 Kratek pregled razvoja turizma na Tolminskem.....	26
4.2.2. Turistična ponudba v občini Tolmin	29
4.2.3 Turizem v številkah.....	30
5 IZDELAVA ANALIZE NOSILNE ZMOGLJIVOSTI OBČINE TOLMIN ZA TURIZEM	34

5.1 PROSTORSKO EKOLOŠKI INDIKATORJI	34
5.1.1 Kakovost površinskih voda porečja reke Soče.....	34
5.1.2 Zbiranje in ravnanje z odpadki	41
5.1.3 Oskrba in poraba pitne vode	47
5.2 INFRASTRUKTURNI INDIKATORJI.....	54
5.2.1 Parkirna mesta	54
5.2.2 Dolžina obnovljenih lokalnih in državnih cest	58
5.2.3 Kolesarske poti	63
5.3 EKONOMSKO SOCIO-PSIHOLOŠKI INDIKATORJI	67
5.3.1 Število nočitev	67
5.3.2 Število turistov	70
5.3.3 Število namestitvenih kapacitet	72
5.4 OCENA NOSILNE ZMOGLJIVOSTI ZA TURIZEM V OBČINI TOLMIN	78
ZAKLJUČEK	83
SEZNAM UPORABLJENIH VIROV.....	86
PRILOGE	

KAZALO TABEL

Tabela 1: Kazalniki občine Tolmin v primerjavi s Slovenijo	20
Tabela 2: Prebivalstvo občine Tolmin v letu 2016 razdeljeno po starostnih skupinah	23
Tabela 3: Število podjetij v občini Tolmin od leta 2008 do 2016.....	25
Tabela 4: Prihodi in prenočitve turistov v občini Tolmin letno v vseh nastanitvenih obratih	30
Tabela 5: Dolžina bivanja turistov v občini Tolmin od leta 2008 do 2016	31
Tabela 6: Emitivni trgi glede na število prihodov v občini Tolmin v letu 2008	31
Tabela 7: Emitivni trgi glede na število prihodov v občini Tolmin v letu 2016	32
Tabela 8: Emitivni trgi glede število prenočitev v občini Tolmin v letu 2008	32
Tabela 9: Emitivni trgi glede na število prenočitev v občini Tolmin v letu 2016	33
Tabela 10: Značilnosti kopalne vode po merilnih mestih v občini Tolmin	38
Tabela 11: Kategorizacija urejanja vodotokov.....	39
Tabela 12: Podatki o številu posod za komunalne odpadke v občini Tolmin v letu 2017	42
Tabela 13: Nastali, zbrani in odloženi odpadki v občini Tolmin od leta 2011 do 2016	43
Tabela 14: Zbrani oddani odpadki v občini Tolmin po mesecih v letu 2016	44
Tabela 15: Količine odpadkov odpeljanih s festivalskega prizorišča v poletju 2016 s strani podjetja Komunala Tolmin	45
Tabela 16: Količina prodane vode v m ³ v občini Tolmin	51
Tabela 17: Seznam parkirišč v kraju Tolmin.....	55
Tabela 18: Dolžine občinskih javnih cest za občino Tolmin v letu 2015 v metrih	59
Tabela 19: Prometne obremenitve v občini Tolmin v letu 2015.....	59

Tabela 20: Seznam odsekov državnih cest in obnovitvena dela v občini Tolmin od leta 2012 do 2016	61
Tabela 21: Pregled števila obnovitvenih del na državnih cestah na ozemlju občine Tolmin od leta 2012 do 2016	62
Tabela 22: Število prenočitev v občini Tolmin od leta 2008 do 2016.....	69
Tabela 23: Število prihodov v občini Tolmin letno od leta 2008 do 2016.....	70
Tabela 24: Vrste namestitvenih kapacitet v občini Tolmin v letu 2008	73
Tabela 25: Vrste namestitvenih kapacitet za občino Tolmin v letu 2016	74
Tabela 26: Število objektov in postelj v občini Tolmin od leta 2008 do 2016	74
Tabela 27: Indikatorji nosilne zmogljivosti	79

KAZALO SLIK

Slika 1: Ozemlje in meje občine Tolmin	19
Slika 2: Kopalna območja v občini Tolmin.....	37
Slika 3: Pregledna karta državnega cestnega omrežja občina Tolmin	58
Slika 4: Kolesarska steza na Kosovelovi ulici v Tolminu	64
Slika 5: Nočitve v občini Tolmin po mesecih v letu 2016.....	68

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Nastali komunalni odpadki v občini Tolmin od leta 2002 do 2016	43
Graf 2: Primerjava količine zbranih oddanih odpadkov in število prenočitev za občino Tolmin po mesecih v letu 2016	46
Graf 3: Obračunska količina prodane vode v m ³ v občini Tolmin od leta 2010 do 2016	50
Graf 4: Skupna količina prodane vode v m ³ v občini Tolmin od 2010 do 2016	51
Graf 5: Gibanje nočitev v občini Tolmin od leta 2001 do leta 2016	67
Graf 6: Število obiskovalcev v Tolminskih koritih od leta 2006 do 2016	71

Graf 7: Število obiskovalcev spominske cerkve v Javorci od leta 2006 do 2016.....	71
Graf 8: Dinamika gibanja števila namestitvenih kapacitet v občini Tolmin od leta 2008 do leta 2016	75
Graf 9: Dinamika gibanja števila postelj v občini Tolmin od leta 2008 do leta 2016.....	76
Graf 10: Nosilna zmogljivost občine Tolmin za turizem	82

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Orodja, ki so nam v pomoč po izvedbi analize	
Priloga 2: Dejavniki, ki vplivajo na nosilno zmogljivost	
Priloga 3: Starostna piramida občine Tolmin leta 2014	
Priloga 4: Ocena stanja kakovosti površinske vode porečje reke Soče (2006–2008)	
Priloga 5: Rezultati meritev površinske vode za merilno postajo SO1-Volčanski most pri Tolminu	
Priloga 6: Količine ločeno zbranih odpadkov na izvozu v občini Tolmin od leta 2002 do leta 2016	
Priloga 7: Investicije v oskrbo s pitno vodo v občini Tolmin od leta 2007 do leta 2012	
Priloga 8: Primerjava v strukturi kapacitet v občinah Bled, Ljubljana in Tolmin	

UVOD

Vsaka človeška aktivnost ima določen pritisk na okolje, zato je potrebno vedeti, kje je meja, do katere smemo iti, ne da bi s tem okolje ogrožali in ga popolnoma uničili. Avtor Cigale (2009) navaja, da je povezava med okoljem in turizmom dvosmerna, tako pozitivni kot negativni vplivi med njima pa močno povezani. Pomembno je, da turizem prepozna in spoštuje omejitve, ki jih narekujejo okolje in družba (United Nations Environment Programme in World Tourism Organization [UNEP in WTO], 2005).

Po izračunih naj bi se svetovno gospodarstvo do leta 2050 vsaj podvojilo, zato je vse bolj pomembno vprašanje, kako bomo ob vse večjih pritiskih na okolje preprečili negativne posledice (Plut, 2008; PricewaterhouseCoopers, 2017). Odgovor je trajnostni turizem, ki je postal velik izziv za vse tiste, ki aktivno sodelujejo pri razvoju in upravljanju turističnega sektorja. To, da bo lahko turizem kot panoga uspešen na dolgi rok in ob tem ohranil svoje privlačnosti, zahteva izpolnjevanje ekonomskih in družbenih potreb brez ogrožanja občutljivega ekosistema in omejevanja možnosti naslednjim generacijam (UNEP in WTO, 2005). Coccossis, Mexa, Collovini, Parpairis in Konstandoglou (2002) ugotavljajo, da mora biti vse več pozornosti usmerjene k trajnostnemu uravnavanju razvoja in tokov obiskovalcev na turističnih destinacijah, kjer moramo s pomočjo zmanjševanja vplivov in vpeljevanja ukrepov nujno stremeti h ohranjanju okolja ter kakovosti življenja tamkajšnje lokalne skupnosti.

Poiskati moramo najbolj optimalno ravnotežje in sprejeti odločitve, ki bodo vplivale na prihodnost (UNEP in WTO, 2005). Potrebno je, da ljudje postanemo etično bolj odgovorni do narave, naša dejanja pa bodo morala bolj temeljiti na zmernosti in razumnosti, kjer bo človek bival v sožitju z vsem, kar ga obdaja (Plut, 2008). Reja (2015) pravi, da je v višjih turistične sezone včasih meja med masovnim in trajnostnim turizmom precej težko določljiva, zato moramo vedeti in poznati meje zmogljivosti okolja, v katerem si želimo preprečiti poslabšanje njegovega stanja. Da bi pravilno določili meje, ki so v okolju še primerne, je potrebno uporabiti metodo analize nosilne zmogljivosti okolja. Mavri (2014) meni, da je metoda analize nosilne zmogljivosti za turizem eden od pomembnejših postopkov, kjer na področju prostorskega planiranja preverjamo načrtovane posege v prostor. Uporaba mednarodno uveljavljene metode nosilne

zmogljivosti pomeni usklajevanje različnih aktivnosti, pomoč pri načrtovanju prostorskih načrtov, oblikovanju strategij in priporočil. Jurinčič (v Vodeb, 2014) pravi, da z analizo nosilne zmogljivosti za turizem uspešno preprečimo prenasičenost turistične destinacije in lažje sledimo uresničevanju načel trajnostnega turizma. UNEP in WTO (2005) navajata, da je zelo pomembno, da turizem prepozna meje svojega razvoja, kar pripomore k ustreznemu načrtovanju in oblikovanju politik in da začrtane meje spoštuje z uresničevanjem praks na potrebnih območjih, preden bo prepozno.

Magistrska naloga je sestavljena iz dveh delov. V prvem teoretičnem delu je najprej predstavljena povezava med okoljem in turizmom, sledijo opredelitve trajnostnega turizma ter opis glavnih načel trajnostnega turizma. V nadaljevanju so s pomočjo definicij opisani nosilna zmogljivost, vrste in opis vrst indikatorjev, uporaba metode nosilne zmogljivosti in njeno vrednotenje ter krajši pregled raziskav na to temo. V nadaljevanju sledi predstavitev občine Tolmin, ki je območje preučevanja analize nosilne zmogljivosti. Opisani so splošni podatki o občini, geografija, prebivalstvo in opis gospodarskega področja. Zadnje poglavje teoretičnega dela je namenjeno predstavitvi turizma v občini Tolmin, kjer je povzeta zgodovina samega razvoja turizma na Tolminskem, sledi opis turistične ponudbe in prikaz trenutnega stanja v turističnem sektorju s pomočjo statističnih podatkov.

Drugi del magistrske naloge predstavlja analitični del. Izbrali smo devet indikatorjev nosilne zmogljivosti, in sicer tri prostorsko-ekološke, tri infrastrukturne indikatorje in tri ekonomsko socio-psihološke indikatorje, ki so podrobneje opisani in analizirani s pomočjo scenarija za trajnostni razvoj občine Tolmin. V zadnjem poglavju naloge so podane ključne ugotovitve, ki so predstavljene s pomočjo ameba grafa.

Hipoteze, ki smo jih oblikovali, so:

H1: Izbrani prostorsko-ekološki indikatorji so trajnostni, nosilna zmogljivost občine Tolmin ni presežena.

H2: Izbrani infrastrukturni indikatorji potrjujejo, da je nosilna zmogljivost občine Tolmin na področju infrastrukture presežena.

H3: Izbrani ekonomsko socio-psihološki indikatorji so trajnostni, nosilna zmogljivost občine Tolmin ni presežena.

H4: Splošna nosilna zmogljivost v občini Tolmin za turizem je presežena.

Namen magistrske naloge je preučiti, kakšno je stanje na območju občine Tolmin in s pomočjo izbranih indikatorjev izdelati analizo nosilne zmogljivosti za turizem ter tako ugotoviti prag nosilne zmogljivosti. V skladu z opredeljenim problemom je poglobitni cilj magistrskega dela izbrati in preučiti strokovno literaturo, izbrati primerne indikatorje, jih analizirati in odgovoriti na ključno zastavljeno vprašanje, ali je nosilna zmogljivost za turizem v občini Tolmin presežena ali ne.

1 POMEN OKOLJA ZA TURIZEM

Turizem je kot panoga močno vpet tako v samo okolje kot tudi v gospodarstvo in prosti čas. Povezava med turizmom in okoljem je zelo močna, Mihalič (2006a) pravi, da sta ekonomija in ekologija na področju turizma najbolj tesno povezani ena z drugo. Turizem za svojo dejavnost potrebuje okolje, saj privlačnosti turizma temeljijo na privlačnosti okolja.

Na eni strani dinamična in hitro rastoča panoga turizma povzroča gospodarski razvoj, odpirajo se nova podjetja in delovna mesta, prinaša tuje naložbe, vzbudi zanimanje za naravne in kulturne znamenitosti in jih ohranja, spodbuja spoštovanje različnih kultur ter povečuje blaginjo lokalni skupnosti (UNEP in WTO, 2005). Na drugi strani je lahko prisotnost turizma tudi precej škodljiva, saj turisti ustvarjajo pritiske na okolje, nastajajo motnje, ki vplivajo tako na lokalno skupnost kot ostala živa bitja, nastajajo nesoglasja ob uporabi. Turizem je poleg tega porabnik velikih količin naravnih virov, kot so voda, zemlja in zrak, ki jih izčrpava ali onesnažuje (UNEP in WTO, 2005).

Turizem je velik onesnaževalec okolja, čeprav tega morda ni opaziti na prvi pogled. Zaradi vse hitrejši rasti se srečuje z novimi izzivi. Jasno je, da narava brez škode prenese le določen pritisk, zato moramo slednje upoštevati tako v turizmu kot tudi v drugih sektorjih. Mihalič navaja, da je potrebno resno razmisliti o tem, kako naprej (Mihalič, 2006b).

Uspešnost turistične destinacije je odvisna od okolja, saj ekonomija turizma deluje, če je okolje kakovostno, kot pričakujejo turisti. Z zavedanjem, da je okolje potrebno varovati in ga ohranjati, bo turizem vzdržen tudi na dolgi rok (De Rivera Icaza v Mihalič, 2006a). Potrebno je, da se vrste turizma, ki v okolju povzročajo preveliko škodo, preoblikuje v okolju bolj prijazen turizem, razvoj vseh vrst turizma pa naj bo trajnostno naravnan. V interesu deležnikov na turistični destinaciji naj bo, da se poskuša vplive ustrezno obvladovati s pomočjo ocene vplivov turizma na okolje. Potrebno je nadzirati turistične tokove in na močno ogroženih območjih omejiti turističen obisk, spremeniti turistično ponudbo ter ravnati v skladu ohranjanja (Mihalič, 2006a; Mihalič, 2001).

Turizem je zelo dinamična panoga, ki beleži visoko rast, zaradi njene povezanosti s samim okoljem pa ima zato izredno veliko moč, da naredi pravilne stvari. V primeru nenadzorovanega razvoja turizem ogroža vire, ki mu pomenijo vir zaslužka in omogočajo obstoj. Vsi vpleteni v turizmu imajo veliko odgovornost, da prepoznajo, kako pomembno je, da je turizem trajnostno naravnan in turistične destinacije v sodobnem svetu razvijajo trajnostni turizem (UNEP in WTO, 2005).

2 TRAJNOSTNI TURIZEM

Edini pravi odgovor na težave, ki jih prinaša turizem, je načrtovani trajnostni razvoj destinacije. Zato v nadaljevanju sledi definicija trajnostnega razvoja in njegova načela.

2.1 DEFINICIJA TRAJNOSTNEGA TURIZMA

Koncept trajnostnega razvoja je bil razvit zaradi prevelike okoljske škode ob pospešeni gospodarski rasti in industrializaciji. Najpogosteje uporabljena opredelitev trajnostnega turizma je »turizem, ki zadovoljuje potrebe naše generacije brez omejevanja možnosti zadovoljevanja potreb prihodnjih generacij«.

Trajnostni razvoj je opredeljen s stebri, ki so med seboj povezani, vendar se tudi izključujejo, zato je potrebno najti pravo ravnovesje.

1. **Ekonomski steber** vključuje blaginjo družbe (dobiček, koristi) in cenovno učinkovitost.
2. **Družbeni steber** se nanaša na spoštovanje človekovih pravic. Človek naj ima koristi, razvoj pa naj pomaga zmanjševati revščino. Lokalna skupnost naj bo upoštevana, brez izkoriščanja, pomembno je spoštovanje različnih kultur.
3. **Okoljski steber** se nanaša na ohranjanje in pravilno upravljanje okolja. Pomembno je, da se, kolikor je mogoče, zmanjša onesnaževanje zemlje, zraka in vode. Naj se ohranijo živalske in rastlinske vrste, ki ustvarjajo biodiverzitetu.
4. V zadnjem času dodajajo tudi **podnebni steber**, kjer gre za prilagajanje turizma na podnebne spremembe in zmanjšanje njegovih vplivov (UNEP in WTO, 2005; Počuča, 2010).

Potrebno je hkrati zadovoljiti potrebe vseh njegovih deležnikov, torej obiskovalcev, turističnega sektorja, lokalnih skupnosti in samega okolja v sedanjosti in prihodnosti (UNEP in WTO, 2005).

Turizem naj se razvija trajnostno z zavedanjem, da v okolju povzroča tako pozitivne kot negativne posledice. Človeške dejavnosti morajo biti vodene tako, da ne presegajo nosilne zmogljivosti. Naloga upravljalcev, oblikovalcev politik in vseh, ki pri tem aktivno

sodelujejo, je, da s pravilnim vodenjem zagotovijo pozitivno smer rasti sektorja. Turistični sektor naj sprejme odgovornost, da s svojo dejavnostjo povzroča številne vplive na družbeno, ekonomsko in naravno okolje, v primeru prevelikih negativnih pritiskov pa lahko ustvari tako veliko škodo, da s tem uniči naravne in kulturne znamenitosti, ki so ključni element turistične destinacije. Na dolgi rok lahko tako obstane zgolj turizem, ki se ravna po načelih trajnosti (Lee, 2011; UNEP in WTO, 2005; UNEP in WTO, 2013).

2.2 NAČELA TRAJNOSTNEGA TURIZMA

Turizem ima številne negativne vplive na okolje, zato želimo z upoštevanjem načel trajnostnega turizma te vplive zmanjšati in preprečiti. Načela trajnosti se nanašajo na gospodarske, socio-kulturne in okoljske vidike razvoja turizma, kjer je potrebno najti ustrezno razmerje med vsemi stebri ter s tem zagotoviti dolgoročno učinkovitost (Reja, 2015). Sledijo načela trajnosti, ki jih je potrebno upoštevati (UNEP in WTO, 2005).

1. **Celosten pogled** pomeni, da je k načrtovanju potrebno pristopiti širše in upoštevati, da je turizem povezan z vsemi dejavnostmi. Paziti je potrebno na primerno razmerje, uporabo virov, preprečevanje konfliktov in na razumno upoštevanje vplivov in vključevanje vseh deležnikov.
2. **Sodelovanje in vključitev** vseh deležnikov, katerim se omogoči možnost informiranja in aktivnega vključevanja v vse faze procesa.
3. **Dolgoročno planiranje**, kjer morajo biti vsi kratkoročni cilji usklajeni z doseganjem dolgoročnih, ki so ključnega pomena.
4. **Reševanje lokalnih in globalnih problemov** pomeni, da turizem kot panoga namenja veliko pozornosti lokalnim in globalnim problemom, saj se ga tako eni kot drugi močno dotikajo ter imajo na njegov razvoj neposredne učinke.
5. **Spodbujanje trajnostne potrošnje** pomeni vplivati na izbiro in vedenje turista.
6. **Trajnost in kakovost virov** sta neločljiva, zato je potrebno vedeti, da bomo le s kakovostno turistično destinacijo, obdržali turistovo zadovoljstvo na dolgi rok.

Uresničevanje načel trajnosti mora biti vpeto v proces turizma na vsaki turistični destinaciji, kjer morajo biti naporji usmerjeni v doseganje ciljev trajnostnega razvoja (UNEP in WTO, 2013).

3 NOSILNA ZMOGLJIVOST TURIZMA

Neskončna gospodarska rast sploh ni mogoča, saj se slej ko prej srečamo z omejitvami, kot so prostor, naravni viri in njihove zaloge ter omejena samočistilna sposobnost okolja. Avtor Seitz meni, da bi »z razumevanjem koncepta zmogljivosti lažje prišli do odgovorov in trajnostnih rešitev, ki se nanašajo na prihodnost človeštva in našega planeta« (Plut, 2011, str. 99).

3.1 OPIS METODE NOSILNE ZMOGLJIVOSTI

Analiza nosilne zmogljivosti je pripomoček, s katerim upravljavci lažje nadzorujejo trajnostni turizem na turistični destinaciji (Mavri, 2014). V nadaljevanju sledi definicija pojma, vrste nosilne zmogljivosti, opredelitev indikatorjev, faze ter pregled raziskav.

3.1.1 Definicija pojma nosilna zmogljivost in opredelitev metode nosilna zmogljivost v turizmu

Človek vse bolj intenzivno in obsežno posega v okolje, ga spreminja, onesnažuje in izčrpa naravne vire. Kljub številnim očitnim znakom človeštvo v celoti še vedno ni dojelo, kaj sledi, ko bomo presegli nosilnost okolja. Vsepovsod najdemo nešteto primerov, kjer je nenadzorovana človeška dejavnost že presegla meje s pašo, izsekavanjem, lovom in ribolovom, onesnaževanjem vodnih virov ter zraka ipd. Nosilnost okolja določa meje, ki jih moramo upoštevati, da se lahko narava regenerira in ohrani (Plut, 2008; Plut, 2011).

Koncept nosilne zmogljivosti, kot zapisujeta avtorja Mexa in Coccossis (2004), ni nekaj novega, saj začetki preučevanja segajo v 60. leta. Nosilna zmogljivost območja ali angleško carrying capacity pomeni maksimalno število ljudi, rastlin in živali na določenem območju, ki lahko nemoteno živijo s pomočjo narave in njenih danosti, ne da bi ta uporaba zmanjšala nosilno sposobnost okolja v prihodnje (Mavri, 2014; Tourism carrying capacity, 2017). Opredeljeno je torej število ljudi, ki trajnostno in dolgoročno sobivajo v sožitju z okoljem, ne da bi s svojo prisotnostjo slabšali kvaliteto okolja in vseh njenih ostalih prebivalcev (Marsh in Grossa v Plut, 2008).

Nosilna zmogljivost se v splošnem zmanjšuje, razlogi za to so, da se število prebivalcev našega planeta nenehno povečuje, kar posledično povzroči vse večjo porabo naravnih virov in povečan obseg ostalih pritiskov. Plut meni, da bo potrebno hitro in učinkovito uvajanje sprememb, da se »prilagodimo na nosilnost okolja na vseh ravneh, tako lokalno kot globalno« (Plut, 2011, str. 100). Nosilno zmogljivosti avtor Plut označi kot »temelj za razumevanje razmerja med ljudmi in naravnim okoljem« (Plut, 2011, str. 100).

Koncept nosilne zmogljivosti je tudi v turizmu področje številne literature in raziskav. Njegovo obravnavanje vedno poteka vzporedno z obravnavanjem problemov, ki so povezani z okoljem in negativnimi učinki turizma (Mexa in Coccossis, 2004).

Nosilna zmogljivost v turizmu pomeni največje število obiskovalcev, ki jih lahko turistična destinacija sprejme, ne da bi ob tem nastajali nepopravljivi negativni učinki za okolje ali lokalno skupnost, turistovo zadovoljstvo pa ob tem ostane nespremenjeno (UNEP in WTO, 2005).

Pri metodi nosilne zmogljivosti se srečujemo z vprašanjem, v kakšni meri je določen vpliv še sprejemljiv in kako pravilno načrtovati nadaljnji razvoj, da bo ta še vedno trajosten in ne bomo presegli nosilne zmogljivosti območja. Če ne upoštevamo nosilnih zmogljivosti okolja, pomeni, da smo presegli še dovoljene meje zmogljivosti, ki v naravi pomenijo še vzdržno stanje, ko se narava kljub vsem pritiskom, ki nastajajo, lahko obnavlja sama (Mavri, 2014).

Ocena nosilne zmogljivosti je metoda, ki se uporablja za določitev vplivov turizma na okolje in prostor, kjer preučujemo in ocenjujemo sprejemljivost posegov na določenem območju. Je pomemben del prostorskega planiranja v turizmu in predstavlja eno od pomembnejših orodij trajnostnega turizma (Jurinčič, 2009; Jovičić in Dragin, 2008).

Avtor Jurinčič (2009, str. 23) pravi, da se »z analizo nosilne zmogljivosti za turizem opredeli maksimalno število obiskovalcev, ki lahko istočasno obišejo regijo ali turistično destinacijo, ne da bi s tem povzročili nesprejemljive posledice za prostor ter ekološko in socio-kulturno okolje«.

Metoda nosilne zmogljivosti, kot jo poznamo danes, je bolj dinamična kot v preteklosti. Vloga metode se je namreč spremenila, saj namen ni omejevanje ob enkratnem določanju meje zmogljivosti, ampak gre za orodje, s pomočjo katerega neprestano nadziramo in vrednotimo razvoj, da si nato z rezultati pomagamo pri nadaljnjem upravljanju in načrtovanju (Coccossis in Mexa, 2004).

3.1.2 Vrste nosilne zmogljivosti

O nosilni zmogljivosti je bilo napisano veliko teorije, glede vrste nosilne zmogljivosti pa obstaja več različnih delitev, ki so si sicer precej podobne. WTO deli nosilno zmogljivost na tri vrste, in sicer na okoljsko, socio-kulturno in psihološko raven (Jovičić in Dragin, 2008). Nekateri avtorji navajajo delitev na štiri vrste nosilne zmogljivosti, in sicer (UNEP in WTO, 2005):

- **okoljska zmogljivost** temelji na fizičnih in bioloških dejavnikih izbranih vrst brez motenj,
- **družbeno-kulturna zmogljivost** je določena s pomočjo nesprejemljivih vplivov, ki jih občuti lokalna skupnost ali z omejitvijo, ki je povezana z razpoložljivostjo človeških virov,
- **psihološka zmogljivost** se nanaša na sprejemljivo mejo števila obiskovalcev brez zmanjšanja kvalitete in zadovoljstva izkušnje, ki se razlikuje glede na tip turizma in vrsto aktivnosti,
- **infrastrukturalna zmogljivost** je določena s strani velikosti infrastrukture turistične destinacije, kot so število sob, zmogljivost komunalne in cestne infrastrukture. Je najbolj dolgoročno stabilna, saj se infrastruktura ne spreminja hitro.

Nosilno zmogljivost bomo v nadaljevanju naloge opredelili, kot jo opredeljuje Jurinčič. Gre za najpogostejšo delitev na tri vrste nosilne zmogljivosti (Jurinčič, 2005; Mavri, 2014):

- okoljska nosilna zmogljivost,
- socialna nosilna zmogljivost in
- ekonomska nosilna zmogljivost.

Mavri (2014, str. 289) pravi, da je **okoljska nosilna zmogljivost** »zmogljivost narave, da prenese določeno stopnjo obremenjevanja«, ki ga povzročimo ljudje s svojo prisotnostjo. Okoljska nosilna zmogljivost ali environmental carrying capacity pomeni zmogljivost, kjer se ne poruši naravno ravnovesje in se ohrani kakovost naravnega okolja. Ob tem je potrebno določiti maksimalne vrednosti, ki pomenijo še sprejemljive vplive na okolje. Obremenjevanje narave s strani človeka je potrebno spremljati do te mere, da se ta lahko obnavlja. V primeru, da naravo obremenimo do te meje, da se ni sposobna obnoviti, smo presegli njeno nosilno zmogljivost (Plut v Mavri, 2014).

Socialna nosilna zmogljivost ali social carrying capacity je precej kompleksna in zato težko merljiva. Nanaša se na lokalno prebivalstvo in obiskovalce in pomeni stopnjo ljudi, ki jo vsi udeleženi še lahko prenesejo, brez slabšanja razmer (Wagar v Mavri, 2014). Zaradi povečanega števila ljudi, ki imajo različne interese, lahko pride do presega socialne nosilne zmogljivosti predvsem zaradi različnih socialnih, kulturnih in drugih navad, ki povzročajo številne negativne učinke, kot so konflikti, napetosti, stereotipi, izguba avtentičnosti ipd. Prisotnost različnih deležnikov se lahko pokaže tudi kot izredno pozitiven učinek, kjer pride do spoštovanja, učenja, prenosa znanja in koristi na vseh straneh (Buckley, Ollenburg v Mavri, 2014).

Mavri (2014) pravi, da je **ekonomska nosilna zmogljivost** ali economical carrying capacity zmogljivost ekonomskega razvoja, ki ob tem ne ruši ravnotežja ali ogrozi nadaljnjega razvoja. Pri ekonomski nosilni zmogljivosti ugotavljamo, koliko ekonomskih zmogljivosti dejansko ostane na destinaciji. Gre za vrednotenje pozitivnih in negativnih učinkov, ki se pokažejo na lokalni, regionalni in celo državni ravni. Predvsem je potrebno razumeti dejstvo, da ima turizem tako direktne (neposredne) kot nedirektne (posredne) učinke in da so ti vidni tudi v drugih panogah in ne le v turizmu.

3.1.3 Opredelitev indikatorjev nosilne zmogljivosti

Glede na vplive na okolje je potrebno pri analizi nosilne zmogljivosti upoštevati tri skupine indikatorjev, ki izhajajo iz vrst nosilne zmogljivosti. Indikatorji nosilne zmogljivosti so:

- prostorsko-ekološki indikatorji,
- socio-demografski indikatorji in

- politično-ekonomski indikatorji.

Prostorsko-ekološki indikatorji se delijo na dve skupini, in sicer na fiksno in elastično. Fiksni indikatorji so tisti, ki se nanašajo na kapaciteto naravnega okolja, na ekološko zmogljivost okolja, zmogljivost plaž, klimatske značilnosti ipd. Med fleksibilne uvrščamo infrastrukturo, kot je oskrba z vodo, elektrika, ravnanje z odplakami, ki jih lahko z eno besedo umestimo med splošno in turistično infrastrukturo. Omejitve teh indikatorjev lahko povečamo z naložbami v povečevanje in izboljšanje infrastrukture, vendar pa teh vrednosti ne uporabljamo za določitev nosilnosti, ampak nam dajejo le usmeritev glede možnosti ukrepov (Coccossis et al., 2002; Juričič, 2009).

Naslednja skupina so socio-demografski indikatorji, ki so povezani s prebivalstvom. Delimo jih na socio-kulturne in demografske elemente, slednji so lažje merljivi. V to skupino spadajo indikatorji, kot so razpoložljivost delovne sile, usposobljenost kadrov, občutek lokalne identitete, odnos oz. sprejemljivost obsega turističnega obiska, izobrazbena struktura ipd. (Coccossis et al., 2002).

Politično-ekonomski indikatorji so tisti, ki so povezani z vplivi in razvojem turizma na lokalno gospodarstvo. Gre za upoštevanje političnih in ekonomskih kazalcev, kot so zagotavljanje sredstev, spodbujanje ipd. (Coccossis et al., 2002).

3.1.3 Faze metode nosilne zmogljivosti

Pri izdelavi metode analize nosilne zmogljivosti imamo štiri faze. V prvi fazi je potrebno opredeliti enoto preučevanja, ki je lahko kraj, občina ali regija. Opredelitev pomeni opis splošnih značilnosti, kot so gospodarstvo, turizem, prebivalstvo in turistična ponudba (Jurinčič, 2009).

Druga faza vključuje vrednotenje samega odnosa destinacije do turizma, povpraševanje in tudi omejitve, ki jih najdemo. Vrednotenje pomeni preverjanje in ocenjevanje turističnih resursov in aktivnosti, opis splošne in turistične infrastrukture, regionalne infrastrukture, ciljnih skupin v turizmu, akterjev in turističnih proizvodov ter ureditvenih ukrepov.

V tretji fazi sledi obravnava različnih možnih scenarijev razvoja. Med intenzivnim turističnim razvoj z določenimi elementi nadzora, razvojem alternativnega (ekološkega) turizma, trajnostnim razvojem in prostim razvojem brez omejitev izberemo najbolj primerne. Razvite države so pri izdelavi različnih scenarijev upoštevale zgolj dve skupini indikatorjev, saj so kulturne ter družbeno-ekonomske značilnosti podobne kot v državah, iz katerih prihajajo turisti. Glede na vse možne scenarije s podrobno primerjavo vidimo slabosti in prednosti, ki jih ima vsak od scenarijev. Med seboj se sicer ločijo po elastičnosti vključenih indikatorjev nosilne zmogljivosti (Jurinčič, 2009).

Scenarij prostega razvoja brez omejitev je scenarij, kjer se upošteva zgolj ekonomski dobiček, okolju pa se ne posveča nobene pozornosti. V okolju povzroča veliko škodo, nosilna zmogljivost ni upoštevana in je zato popolnoma nesprejemljiv. Intenzivni turistični razvoj z določenimi elementi nadzora je scenarij, kjer država izvaja nadzor na nekaterih področjih. Upoštevana je nosilna zmogljivost, vendar so meje sprejemljivega čim višje, kot so lahko. Negativni učinki na okolje so manj opazni, saj na nekaterih področjih o tem razmišljajo že prej. Trajnostni razvoj turizma upošteva nosilno zmogljivost in se giblje med dovoljeno najmanjšo in največjo vrednost. Ekološki razvoj turizma pa je scenarij, ki ne upošteva ekonomskih indikatorjev. Upoštevana je nosilna zmogljivost, vendar so meje sprejemljivega čim nižje, kot so lahko. Scenarij ekološkega razvoja je primeren za naravno najbolj privlačna in zavarovana območja (Jurinčič, 2009).

Analiza nosilne zmogljivosti je sestavljena iz ekoloških, ekonomskih in sociokulturnih vplivov turizma na okolje, zato je potrebno določiti kazalce, ki jih v analizi podrobneje preučimo. V četrti fazi je potrebno v okviru izbranega scenarija razvoja turizma s pomočjo indikatorjev izračunati oz. oceniti nosilno zmogljivosti (Jurinčič, 2009). Pri določanju zgornje meje nosilne zmogljivosti vemo, da ta meja pomeni največjo dovoljeno stopnjo porabe naravnih virov in ob tem nastanek odpadkov ter druge vrste onesnaževanja s strani človeka brez dolgoročnega povzročanja poslabšanja stanja okolja. Že dlje časa prihaja do presega zgornje meje na številnih področjih, zato so čedalje bolj pogoste podnebne spremembe, zmanjšuje se biotska raznovrstnost in v naravi prihaja do nepopravljivih sprememb (Plut, 2011). Pri nosilni zmogljivosti ne moremo govoriti o točno določenih mejah (ni fiksno), saj so te odvisne od številnih faktorjev, npr. razpoložljivosti sredstev in porabe. Lahko bi jo opredelili kot not "caring capacity", torej meja je zmogljivost, kjer nam ni potrebno skrbeti za okolje. Zgornja meja je težko

določljiva, nekateri strokovnjaki menijo, da je bila ponekod že zdavnaj presežena, spet smo drugod zelo blizu, da jo dosežemo, zato je potrebno temu področju nameniti veliko pozornosti in doseči, da bomo ljudje živeli v okviru zmogljivosti, ki jih narekuje okolje. Ne smemo presegati omejitev na področju prostora in naravnih virov, naše dejavnosti, ki povzročajo onesnaževanje, ne smejo biti hitrejše in močnejše od samočistilne sposobnosti, ki jo ima okolje. Ocena nosilne zmogljivosti je pomembna smernica, s pomočjo katere je potrebno uvesti spremembe na vseh področjih (Plut, 2011). Orodja, s pomočjo katerih si pomagamo do sprememb, so podrobneje predstavljena v prilogi 1.

3.1.4 Uporaba metode nosilna zmogljivost in njeno vrednotenje

Metodo nosilne zmogljivosti v turizmu uporabljamo za načrtovanje in je pomemben del procesa planiranja turistične destinacije. Z uporabo metode ugotavljamo zmožnosti okolja, nato pa na podlagi tega določimo meje za trajnostni razvoj, kar pravzaprav pomeni največjo sprejemljivo raven razvoja turizma na določeni turistični destinaciji. Analiza nosilne zmogljivosti pomaga najti ustrezno razmerje med ohranjanjem in razvojem, kjer se z njeno pomočjo izbere najboljši možen scenarij razvoja za določen kraj ali regijo (Coccossis et al., 2002; Jurinčič, 2009, McCool in Lime, 2001).

Mavri (2014, str. 291) pravi: »Metoda je prenosljiva na različna območja v Sloveniji in je pomembna zaradi pravočasnega zagotavljanja pogojev za uveljavljanje razvojnih scenarijev trajnostnega turizma, zato je analiza nosilne zmogljivosti nepogrešljiv postopek pri prostorskem preverjanju načrtovanih posegov v prostor v procesu izdelave razvojnih strategij območij v Sloveniji.« Coccossis et al. (2002) navajajo, da je metoda prenosljiva in uporabna tudi v drugih sektorjih in ne le v turizmu.

Uporabnost metode se kaže v tem, da (Coccossis et al.,2002; Jovičić in Dragin, 2008; Jurinčič, 2009):

- je pri njenem oblikovanju upoštevano mnenje celotne lokalne skupnosti, predvsem zato, ker zaradi različnih interesov večkrat prihaja do konfliktov,
- zazna in pomaga pri opozarjanju,
- se z razpravami o nosilnosti tako lažje rešuje težave, ki nastajajo kot posledica turizma,

- že samo zavedanje o omejitvah nosilne zmogljivosti pomeni velik doprinos ob oblikovanju politik in strategij, kjer več pozornosti namenimo nadzoru,
- določimo meje, kjer je nujno ustrezno načrtovanje nadaljnjega razvoja in
- z njo določimo zeleno smer razvoja v nadaljevanju.

O nosilni zmogljivosti je bilo napisano precej teorije, metoda pa se je v praksi kljub velikim potencialom in uporabnosti srečevala z nekaterimi težavami (Jovičić in Dragin, 2008). Avtorja Shelby in Heberlein poudarjata, da se težave nosilne zmogljivosti pojavljajo tudi zaradi tesnega prepletanja vseh vrst nosilne zmogljivosti (Mavri, 2014).

Nekateri avtorji menijo, da pri metodi nosilne zmogljivosti ni smiselno postaviti natančne meje, ki omejuje razvoj. Slednje izhaja iz dejstva, da na nosilno zmogljivost destinacije vpliva veliko število dejavnikov, med katerimi sta najpomembnejša dejavnika značilnosti turistične destinacije in turisti ter njihovo vedenje, kar je podrobneje prikazano v prilogi 2. Prisotnost velikega števila dejavnikov zapleta enostavnost določitve mej zmogljivosti, ker se dejavniki s časom spreminjajo. Nosilna zmogljivost se spreminja, kot se spreminja razvoj turistične destinacije pod vplivom trendov in turističnih tokov. Ocena je kratkotrajna, saj je točno določeno vrednost, ki je v razvoju dovoljena, težko določiti (UNEP in WTO, 2005; Jovičić in Dragin, 2008).

»Nosilna zmogljivost ni znanstveni koncept ali formula za pridobitev števila, po katerem bi se moral razvoj zaustaviti. Možne omejitve je potrebno oceniti in upoštevati kot smernice, jih skrbno spremljati in dopolniti z drugimi standardi. Gre za dinamičen proces, kjer nosilnost ni nekaj fiksnega, ampak se razvija s časom in rastjo turizma, na katere lahko vplivajo tehnike upravljanja in nadzora« (Saveriades v Coccossis et al., 2002, str. 36). Razpoložljivost virov se spreminja v času, kjer imamo lahko sezonska ali večletna nihanja, zato nosilna zmogljivost ni konstantna vrednost (Kryštufek v Plut, 2011).

Kljub nekaterim kritikam je bila metoda nosilne zmogljivosti prepoznana kot zelo uporabna in koristna. Pomembno je, da si turistični upravljalci pred načrtovanjem in odločanjem o tem, kako naprej, zagotovijo ustrezne podatke in opravijo številne raziskave, med njimi tudi nosilno zmogljivost, ki jim olajša in zagotovi ustreznost presoje, ki je podlaga za nadaljne odločitve pri planiranju in upravljanju turistične destinacije. Preprost pristop metode nosilne zmogljivosti vključuje nadziranje preučevane

območne enote, posvetovanje z ostalimi deležniki, debate ter raziskave. Danes tako ob uporabi metode nosilne zmogljivosti določimo razpon in ne natančne meje, kar prinaša možne prilagoditve. Kljub nekaterim omejitvam gre za dragoceno študijo, ki zelo pripomore ob vodenju politik (UNEP in WTO, 2006; Jovičić in Dragin, 2008).

3.2 PREGLED RAZISKAV NA TEMO NOSILNE ZMOGLJIVOSTI

V literaturi najdemo mnogo raziskav na temo analize nosilne zmogljivosti za turizem, ki so preučevale socialno, okoljsko in ekonomsko nosilno zmogljivost (UNEP in WTO, 2005). Študije so bile narejene za različne vrste turističnih destinacij, kot so obmorska, zavarovana, gorska in zgodovinska območja ter podeželje. Ta sodijo med najbolj priljubljene točke turističnih potovanj, se pa zaradi svojih značilnosti srečujejo z različnimi problemi glede nosilnosti. Pri določanju nosilne zmogljivosti na različnih vrstah destinacije imajo indikatorji različno vrednost. Vrednost posameznega indikatorja je odvisna od samega okolja, kot tudi od vrste turizma in značilnosti turistične destinacije (Coccossis et al., 2002). V nadaljevanju so na kratko povzeti glavni zaključki nekaterih raziskav.

Raziskava nosilne zmogljivosti je bila izvedena na otoku Malta, ki se je v 90. letih zaradi nenačrtovanega turizma srečala z upadom turistov zaradi degradacije. Z analizo in vključevanjem deležnikov na vseh ravneh so sprejeli trajnostni scenarij razvoja. Ugotovljeno je bilo, da je potrebno za zagotavljanje nosilne zmogljivosti določiti meje. Tako so z ustrezno oceno nosilne zmogljivosti oblikovali jasno politiko, ki danes predstavlja temelj turistične strategije.

V okviru Programa prioritarnih akcij za razvoj turizma v Sredozemlju je v letu 1991 potekala raziskava na hrvaškem otoku Vis. Glavni cilj raziskave je bila določitev največjega dovoljenega števila obiskovalcev, ki lahko otok obiše brez slabšanja okolja. Osnova za ocenjevanje možnosti v razvoju turizma je bil prostorski model turizma, ki je pomagal pri določitvi nosilne zmogljivosti na pet različno občutljivih območjih otoka. Z upoštevanjem omejitev in mnenja lokalne skupnosti, ki je proti masovnemu turizmu, so določili primeren scenarij nadaljnjega razvoja. Določili so glavne smernice, da bi z njimi poskušali preprečiti odseljevanje, oživeti podeželje, za širitev namestitvenih kapacitet

uporabili že obstoječe stavbe ter primerno zaščitili obmorski pas in postavili jasne določbe, da se poskuša otok ohraniti takšen, kot je, brez spreminjanja obalnega pasu in pretirane širitve naselij. Med najpomembnejše zaključke raziskave se navaja, da je potrebno ob analizi nosilne zmogljivost vsako področje obravnavati kot posebno enoto, saj model ni splošno prenosljiv na vsa območja, najbolj učinkovita so raziskovanja na terenu in vključitev lokalne skupnosti (UNEP, 1997).

Izvedena je bila tudi raziskava o nosilni zmogljivosti na severno-vzhodnem delu grškega otoka Rodos, ki je bil že v začetku 90. letih precej oblegan in močno odvisen zgolj od turizma. Poleg nezaželenih sprememb na tem območju je prepoved širjenja predstavljala grožnjo drugim predelom otoka. Velik pritisk je bil ob odločanju smeri razvoja, saj so na eni strani razvoj na tem predelu želeli strogo omejiti, kar bi pomenilo zavrnitev številnih tujih investorjev, ki bi s seboj prinesli velik doprinos na vseh področjih gospodarstva na otoku. Sklenili so, da se razvoj turizma lahko razširi na ostali del otoka, vendar mora biti slednje upravljano in vodeno na način, ki bo preprečil negativne učinke. Rezultati študije so bili temelj v prestrukturiranju turizma, ki je sledil (UNEP, 1997).

Mavri (2014) pravi, da je preučevanja nosilne zmogljivosti v domači literaturi zelo malo, ta je usmerjena predvsem v okoljsko nosilno zmogljivost. Raziskav o ekonomski ali socialni nosilni zmogljivosti v domači strokovni literaturi skoraj ne najdemo. Nosilno zmogljivost je najbolj obširno obravnaval in preučeval Jurinčič. S pomočjo opredelitve prostorsko-ekoloških, socio-ekonomskih in infrastrukturnih kazalnikov je v letu 2005 naredil analizo nosilne zmogljivosti za Slovensko Istro. Ključna ugotovitev Jurinčiča je bila, da je pravočasno in celovito prostorsko načrtovanje potrebno, če želimo upravljati okolje na pravilen način, torej trajnostno, da ga bomo uspeli ohraniti tudi za naslednje generacije (Jurinčič, 2005; Mavri, 2014).

Pregledali smo tudi že obstoječe raziskave, ki so bile izvedene na območju občine Tolmin. Jermol je v diplomski nalogi z naslovom Nosilna zmogljivost občine Tolmin v letu 2009 raziskovala zgolj socio-kulturni del nosilne zmogljivosti. Izvedena je bila anketa o mnenju lokalnih prebivalcev do razvoja turizma v domačem kraju, kjer se je avtorica usmerila predvsem v raziskovanje mnenja glede predloga grajenja velnes centra. Med najpomembnejše ugotovitve sodi, da je večina lokalnega prebivalstva izrazila željo po tem, da bi se turizem v prihodnje razvijal na naravi prijazen način (Jermol, 2009). Hvala

(2014) v zaključni strokovni nalogi Mnenje lokalnih prebivalcev o vplivih turizma v Zgornjem Posočju ugotavlja, da je mnenje prebivalcev različno, zato so bili razvrščeni v štiri skupine glede na podobnost mnenja o vseh vplivih. Sklepna misel je, da imamo ob zadovoljstvu lokalnih prebivalcev tudi zadovoljne obiskovalce, upravljalci turizma naj zato lokalni skupnosti posvečajo več pozornosti in informiranja kot doslej.

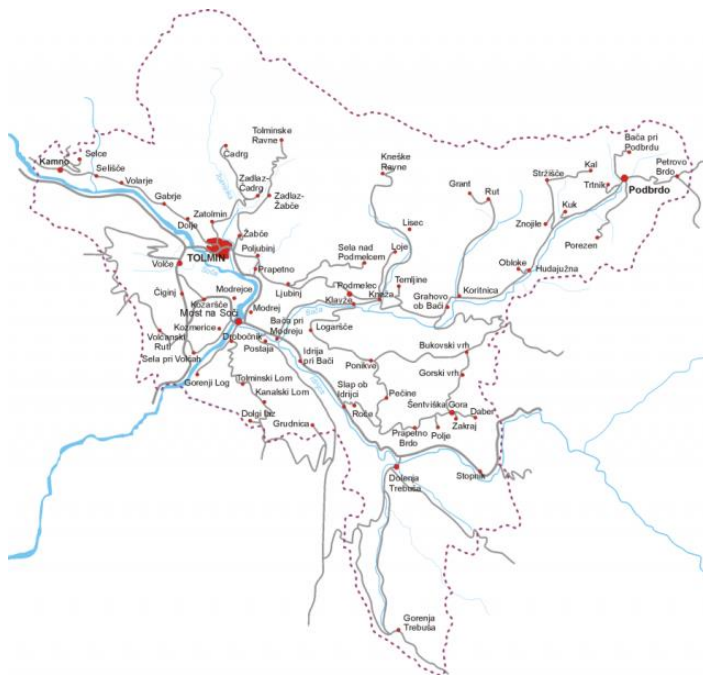
4 PREDSTAVITEV OBČINE TOLMIN

V nadaljevanju je kot enota preučevanja predstavljena občina Tolmin, kjer smo poskušali predstaviti njene glavne značilnosti in geografski oris občine.

4.1 SPLOŠNO O OBČINI

Občina Tolmin spada v Goriško statistično regijo in je del Zgornjega Posočja, kjer se na 200 m nadmorske višine nahaja Tolminska kotlina, ki je stičišče doline reke Bače v Baški Grapi, spodnjega dela doline Idrijce ter doline Soče iz Kobarida ter v drugo smer proti Kanalu in Novi Gorici. Občina je bila ustanovljena v decembru 1994. 72 naselij se združuje v 23 krajevnih skupnostih z upravnim središčem v največjem kraju Tolmin. Občina Tolmin meri 382,3 km² in je po površini tretja največja občina v Republiki Sloveniji, njeno ozemlje pa predstavlja 1,88 % države. Po številu prebivalcev občina Tolmin spada med srednje velike občine v Sloveniji, saj predstavlja 0,57 % slovenskega prebivalstva (Občina Tolmin, 2013; Občina Tolmin, 2017b).

Slika 1: Ozemlje in meje občine Tolmin

Vir: Občina Tolmin, 2017a

Del občine na severu sega v Triglavski narodni park, na zahodnem delu pa meji na sosednjo državo Italijo. Sosednje občine so Kobarid, Kanal ob Soči, mestna občina Nova Gorica, Cerklje, Idrija, Železniki in Bohinj (Duša et. al., 2010; Občina Tolmin, 2013). V tabeli 1 so predstavljeni nekateri ključni kazalniki občine v primerjavi s podatki, ki veljajo za Slovenijo.

Tabela 1: Kazalniki občine Tolmin v primerjavi s Slovenijo

	Občina Tolmin	Slovenija
Število prebivalcev v 2016	11.256	2.064.188
Površina v km ² v 2016	382,3	20.273
Gostota poseljenosti v 2016 (prebivalec na km ²)	29,45	101,80
Število gospodinjstev v 2015	4.630	820.541
Povprečna starost v 2016 (leta)	45,5	42,8
Naravni prirastek na 1000 prebivalcev v 2015	-4,8	0,4
Število oseb, ki delajo	3.836	837.454
Stopnja registrirane brezposelnosti v 2016 (%)	8,6	11,2
Povprečna mesečna neto plača v 2016 (eur)	964.74	1.030,16
Število podjetij v 2015	1.136	191.863
Delež površine kmetijskih zemljišč v uporabi glede na celotno površino občine v 2010 v %	10,5	23,4
Cestna vozila konec leta 2016	8.552	1.469.501

Vir: Statistični urad Republike Slovenije [SURSTAT], 2017a

4.1.1 Geografski oris občine

POVRŠJE IN RABA TAL

Relief na območju občine Tolmin je zelo razgiban, tu se stikajo ledeniški, kraški in rečni tip reliefa. Ob rekah ponekod najdemo manjše ravnine, vzravnane planote, večji del ozemlja pa je hribovit. Najnižja točka občine ima nadmorsko višino 110 m, najvišjo višino pa doseže na vrhu Tolminskega Kuka, ki meri 2.085 m. Celotno ozemlje občine Tolmin je potresno ogroženo, v preteklosti je bilo tu že več močnejših in rušilnih potresov, razlog najdemo predvsem v zapleteni geološki in tektonski zgradbi (Klar in Ortar, 2010).

Največji omejitveni dejavnik na tem območju je prav razgiban relief, kjer najdemo precej strme naklone in posledično plitvost prsti, zato so se domačini že v preteklosti ukvarjali predvsem z živinorejo in pridelavo mlečnih izdelkov, saj so razmere za obdelovanje in

intenzivno kmetovanje je težke in manj primerne. Obdelava zemljišč na strmih pobočjih se danes opušta, kar povzroča zaraščanje. Ob reki Soči najdemo večje ravnine, zato so ta kmetijska zemljišča primerna za travnike (Lipušček, 2003; Občina Tolmin, 2010).

Občina ima 6.761 ha kmetijskih površin, kar predstavlja 17,7 % občine, močno prevladujejo trajni travniki, ki prekrivajo 84,5 % vseh kmetijskih površin. V občini Tolmin je 28.882 ha gozdov, kar predstavlja 76 % ozemlja občine. Gozd je dobro ohranjen, zanj je značilna velika pestrost, njegov obseg pa se zaradi zaraščanja še povečuje. Velik problem pri izrabi gozdov je težaven dostop, zato njegov potencial ni dovolj izkoriščen (Občina Tolmin, 2010). Precej malo je zemljišč z visokim pridelovalnim potencialom. Kot je zapisano v *Okoljskem poročilu za celovito presojo vplivov na okolje za občinski prostorski načrt občine Tolmin* (Občina Tolmin, 2010, str. 30) »večino območja v občini spada v kategorijo zemljišč, ki so le pogojno primerna za kmetijsko pridelavo«, poleg tega se zarašča okoli 0,4 % kmetijskih zemljišč.

Del občine spada tudi v območje Natura 2000, in sicer Soča z Volarjo, melišča pod hribom Bučnica in melišča pri vasi Modrej, reka Idrijca s pritoki, jama pod Smogodnico, Krasnica, del Trnovskega gozda, Mali vrh nad Grahovim ob Bači, Lipovšček, Gorska grapa, Huda grapa, Znojile, skalovje pri kraju Podbrdo, Porezen in del območja Julijskih Alp med Krnom in Rodico (Lokalna turistična organizacija Sotočje [LTO Sotočje], 2010).

PODNEBJE IN VODOVJE

Na območju občine Tolmin najdemo dva tipa podnebja, submediteransko in zmerno celinsko podnebje zahodne Slovenije. Vplivi sredozemskega podnebja prihajajo po reki Soči navzgor do Tolmina. Značilnosti podnebja so toplejše vreme, ko je v času poletja temperatura med 20 °C in 30 °C ter milejše zime, ko so temperature v najhladnejšem mesecu večinoma še vedno nad lediščem. Submediteransko podnebje ima več padavin in nekoliko nižje temperature kot pravo sredozemsko podnebje. Za ostale dele občine je značilno zmerno celinsko podnebje. Značilnosti zmerno celinskega podnebja, ki prevladuje v večjem delu Slovenije, so hladnejše zime, kjer so po navadi povprečne temperature v januarju pod lediščem. Na tem območju pade največja količina padavin v državi, uvršča pa se tudi med najbolj vodnata območja v celotni Evropi, razlog za veliko

padavin so visoke gorske pregrade na severu in sredozemski vpliv z juga. Največ dežja pade v mesecu marcu in novembru, nekateri deli občine prejmejo do 3.500 mm dežja letno, kar je veliko več od povprečja celotne Slovenije (Lipušček, 2003; Klar in Ortar, 2010; Zavod za gozdove Slovenije, 2012).

Ob večjih padavinah postanejo tla preveč namočena, da bi še lahko vsrkavala vodo, zato nastanejo obsežnejše poplave. Veliko je prisotna megla, posebej v Tolminski kotlini pa je prisotna temperaturna inverzija ali obrat. Sneg v višjih delih občine obstane okoli 60 dni, nekoliko nižje je povprečje okoli 21,5 dni, vendar pa je snežnih padavin sploh v nižjih predelih občine v zadnjih letih vse manj (Klar in Ortar, 2010).

Reka Soča je najpomembnejši vodotok v občini Tolmin, s svojimi pritoki, kot so Bača, Tolminka in Idrijca, je del porečja Jadranskega povodja. Vsi vodotoki v občini Tolmin so hudourniške narave, zato ob večjem deževju močno narasejo in tudi poplavlajo. Reke v zgornjem delu strmo padajo, v spodnje dele pa na ravnine nanašajo veliko proda (Občina Tolmin, 2010; Klar in Ortar, 2010).

PREBIVALSTVO

Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije je ob koncu leta 2016 v občini Tolmin živelo 5.703 oseb moškega spola in 5.553 oseb ženskega spola, torej skupno 11.256 oseb. Ob primerjavi števila prebivalcev v daljšem obdobju od leta 2000 do leta 2017 opazimo zmanjšanje za 10 % (SURS, 2017b; Občina Tolmin, 2017c). Občina Tolmin se že dlje časa srečuje z zmanjševanjem števila prebivalcev in posledično s staranjem prebivalstva. Starostna struktura občine Tolmin je med najslabšimi v celotni državi, negativen je tudi naravni prirast, saj število smrti presega število novorojenih otrok. Kot je zapisano v *Razvojnem programu občine Tolmin 2013–2020* (Občina Tolmin, 2013) so ti problemi nastali, ker se mlajše prebivalstvo zaradi boljših pogojev življenja in lažjega iskanja zaposlitve odseljuje drugam. Razlogi za konstantno zmanjševanje števila prebivalstva so poleg oddaljenosti od zaposlitvenih centrov tudi obmejna lega občine, opuščanje kmetijstva in neprimerne naravne razmere ter upadanje števila rojstev. V tabeli 2 je predstavljen delež prebivalcev občine Tolmin po starostnih skupinah.

Tabela 2: Prebivalstvo občine Tolmin v letu 2016 razdeljeno po starostnih skupinah

Starostna skupina	Delež v %
Delež prebivalcev, starih od 0 do 14 let	13,7
Delež prebivalcev, starih med 15 in 64 let	63,7
Delež prebivalcev, starih 65 let ali več	22,7
Delež prebivalcev, starih 80 let ali več	7,0

Vir: SURS, 2017c

Starostna piramida v občini Tolmin se je nekoliko izboljšala, saj se je zmanjšal upad v številu rojstev, kar je vidno v povečanju deleža starostne skupine oseb od 0 do 5 let. Zelo majhen in najbolj zaskrbljujoč je delež oseb v starostni skupini od 20. do 25. leta starosti, kjer je tudi majhno število oseb ženskega spola (Občina Tolmin, 2017c). Starostna piramida občine Tolmin iz leta 2014 je predstavljena v prilogi 3.

Ob koncu leta 2016 je bila povprečna starost v občini 45,6 let, medtem, ko je leta v letu 1999 znašala 40,1 let. Indeks staranja, ki nam pove razmerje med številom prebivalcev, starejših od 65 let, in mlajših od 14 let, je ob koncu leta 2016 znašal 165,9, leta 1999 pa 112,3. Primerjava podatkov povprečne starosti in indeks staranja iz leta 1999 in leta 2017 nam dokazujeta, da se je prebivalstvo v občini Tolmin od leta 1999 do leta 2016 močno postaralo (SURS, 2017c).

Za Slovenijo velja, da je gostota naseljenosti v letu 2016 znašala 101,8 prebivalca na km², v občini Tolmin pa 29,4 prebivalca na km², kar jo uvršča med občine z najmanjšo gostoto poselitve v državi, kar je v veliki meri povezano s hribovitostjo in lego ob meji (SURS, 2017b; Duša idr., 2010; Klar in Ortar, 2010).

V letu 2002 je bila izobrazbena struktura prebivalstva v občini Tolmin pod povprečjem Severnoprimske regije ter pod povprečjem Slovenije. Velik je bil delež ljudi brez izobrazbe ali le s končano osnovno šolo, zelo malo pa je bilo bolj izobraženega prebivalstva. Do leta 2012 se je delež učencev in dijakov zmanjšal, delež študentov pa se zadnja leta povečuje (Občina Tolmin, 2013). Izobrazbena struktura prebivalstva v občini se izboljšuje, brezposelnost pa je bila glede na pretekle podatke med najnižjimi v državi. Stopnja delovne aktivnosti za občino Tolmin v letu 2015 je bila 57,6, kar pomeni, da je bilo med vsemi delovno sposobnimi prebivalci v občini Tolmin delovno aktivnih 57,6 %.

kar je pod povprečjem Goriške statistične regije, kjer je bila stopnja 59,1 %, in tudi pod povprečjem Slovenije, kjer je za leto 2015 stopnja delovne aktivnosti znašala 58,2 %. Stopnja registrirane brezposelnosti v letu 2008 je bila 6,3 %, v obdobju od leta 2009 do 2015 se je gibala med 9,7 in 10,8 %. V letu 2016 se je stanje izboljšalo in je stopnja registrirane brezposelnosti znašala 8,6 %. Zmanjšanje stopnje registrirane brezposelnosti pomeni okrevanje gospodarstva in boljše stanje od slovenskega povprečja (SURS, 2017d).

Po popisu, ki je voden mesečno, je bilo konec leta 2016 4.325 aktivnega prebivalstva, registriranih brezposelnih oseb je bilo 357. Povprečna mesečna neto plača za leto 2016 v občini znaša 964,74 €, kar je pod povprečjem Slovenije, ki znaša 1.030,16 € (SURS, 2017e).

V primeru, da se bodo trendi odseljavanja in rodnosti nadaljevali, se bo negativna demografska podoba občine le še stopnjevala (Občina Tolmin, 2017c).

GOSPODARSTVO

Večina industrijskih obratov se je iz obrtnih delavnic preoblikovala v času po drugi svetovni vojni. Z željo po zaustavitvi odseljavanja so obrate namerno gradili razpršeno po podeželju na Kneži, v Podbrdu, Dolenji Trebuši ipd. Danes v občini Tolmin prevladujejo predvsem manjša in srednje velika podjetja, ki večinoma delujejo v bližnji okolici Tolmina, in sicer v trgovsko-poslovni coni Na logu, industrijski coni Čiginj, poslovno-obrtni coni Dobrave ter obrtno-industrijski coni Poljubinj (Občina Tolmin, 2013; Klar in Ortar, 2010; Posoški razvojni center [PRC], 2017a).

V občini Tolmin so za gospodarstvo najpomembnejše dejavnosti predvsem dejavnosti na področju proizvodnje, kot je predelovanje plastike, lesnopredelovalna in kovinskopredelovalna industrija, kjer so manjša podjetja podizvajalci večjim, zato je v občini zelo malo podjetij z lastnimi proizvodi. Prevladujejo še gradbeništvo, trgovina, vzdrževanje in popravilo vozil, promet in skladiščenje, gostinstvo ter strokovne, zdravstvene in tehnične dejavnosti. Turizem v zadnjih letih močno pridobiva na pomenu, saj je na tem območju veliko naravnih in kulturnih znamenitosti, poleg tega je veliko priložnosti tudi za športne in druge rekreativne dejavnosti. Gospodarstvo sloni predvsem

na velikih podjetjih, kot so ITW Metalflex, Hidria AET, Gostol in Tera, vse več pa je tudi zasebnih podjetnikov (Občina Tolmin, 2013; Klar in Ortar, 2010). Tabela 3 prikazuje število podjetji v občini v zadnjih nekaj letih.

Tabela 3: Število podjetij v občini Tolmin od leta 2008 do 2016

Leta	Število podjetij
2008	980
2009	1.028
2010	1.034
2011	1.033
2012	1.063
2013	1.134
2014	1.137
2015	1.136
2016	1.135

Vir: SURS, 2017f

Glavni problem gospodarstva je slaba prometna infrastruktura in oddaljenost od pomembnejših krajev države, kar zavira hitrejši gospodarski razvoj. Velik problem, s katerim se srečuje gospodarstvo, je nepovezano sodelovanje in turistična ponudba, majhna inovativnost ter premajhno število delovnih mest. Občina Tolmin spada med občine, ki ponujajo omejeno število delovnih mest, saj je glede na število prebivalcev število delovnih mest premalo. Velik je problem strukturne brezposelnosti, saj tu primanjkuje nekaterih kadrov, spet drugih je preveč, občina se v veliki meri srečuje tudi z begom možganov. Večina podjetij je skoncentriranih v okolici Tolmina, kar povzroča dnevne migracije iz ostalih območij. Konstantno povečevanje indeksa delovne migracije na dolgi rok privede do odseljevanja in praznjenja podeželja (Občina Tolmin, 2013; Občina Tolmin, 2017c).

V kmetijstvu prevladujeta govedoreja in pridelava mlečnih izdelkov, precej pomembno vlogo imajo tudi gozdarstvo, lov in ribolov. Sama kmetijska infrastruktura je dobro razvita. Ker je veliko površine v občini del zavarovanih območij, se tu razvijajo ekološke oblike kmetovanja (Klar in Ortar, 2010; Lipušček, 2003).

4.2 TURIZEM

Zaradi veliko naravnih in kulturnih privlačnosti postaja turizem v občini vse bolj pomemben. Tolmin je danes prepoznan kot kraj, ki v času poletja gosti najrazličnejše glasbene festivale, ki privabljajo turiste od vsepovsod. V nadaljevanju bomo naredili pregled razvoja turizma ter predstavili festivalski turizem.

4.2.1 Kratek pregled razvoja turizma na Tolminskem

Razvoj turizma na Tolminskem je potrebno obravnavati najprej kot skupen razvoj vseh treh občin Zgornjega Posočja, saj so bile občine Tolmin, Kobarid in Bovec ena občina (občina Tolmin) vse do reorganizacije občin v letu 1994.

Začetek turizma v Zgornjem Posočju predstavlja konec 19. stoletja pohodništvo, ko postane območje zanimivo za planince. Med prvo in drugo svetovno vojno so turisti obiskovali predvsem Bovec, Trento in Most na Soči. Po drugi svetovni vojni je bilo med turisti vse več domačih gostov, kasneje se v veliki meri razvije sindikalni turizem. V času Jugoslavije je bila večina načrtov na področju turizma usmerjena predvsem v Bovec, ki je bil pomembno turistično središče. V Bovcu je bila predvidena obsežnejša gradnja, ki bi lahko Alpski Turistični Center Bovec uvrstila na mednarodni trg, vendar se je država odločila, da bo denar vložila v drug projekt, kar je bilo za zimski turizem na tem območju velika škoda (Duša idr., 2010). Humar (Duša idr., 2010, str. 126) pravi, da »si Tolmin kljub ponašanju z enim najstarejših turističnih društev v Sloveniji – vsaj v povojnem času – samega sebe ni predstavljal kot možnega turističnega centra. Bil je upravno in trgovsko središče doline, industrijski in storitveni center, ne pa tudi turistični kraj«.

Vidnejšo vlogo v turizmu na ozemlju občine Tolmin so imeli v času Jugoslavije hotel Krn v Tolminu, hotel Lucija na Mostu na Soči in hotel Paradiso na Sotočju. Konec sindikalnega turizma in nejasna vizija ter zapleti z lastništvom so postopoma povzročili slabo poslovanje, prazne sobe in celo razpadanje nekoč priljubljenih lokacij. Pomembnejši korak, ki je zaznamoval Zgornje Posočje, predstavlja ustanovitev Turistične zveze Gornjega Posočja v letu 1990, vendar Tolmin še vedno ni predstavljal potenciala, zato ni bil vključen v ospredje delovanja zveze (Duša idr., 2010).

Po ureditvi vzletne točke na Kobali nad Tolminsko kotlino ta postane prva izmed pomembnejših vzletišč v Sloveniji, ki danes privablja številne ljubitelje padalstva in zmajarstva od vsepovsod. Ob Soči se je postopoma razvijal ribolov, takrat manjše glasbene dogodke lahko označimo za zametke festivalskega dogajanja, ki sledi v naslednjem obdobju. Do večjega preobrata v občini pride takoj po osamosvojitvi Slovenije, ko na »prelomu tisočletja« država napiše prvo strategijo o razvoju turizma ter Zakon o pospeševanju turizma. Po letu 1998 lahko govorimo o začetkih (samostojnega) razvoja turizma v občini Tolmin, ko je bila leta 1999 ustanovljena tudi Lokalna turistična organizacija Sotočje. Takrat se v Tolminu odpre prva športna agencija Maya, ki ponuja športne in vodne aktivnosti in Tolminska je počasi prepoznana kot dežela aktivnih počitnic. V letu 2001 je bil pripravljen prvi strateški dokument za turizem v občini Tolmin (LTO Sotočje, 2010, str. 4). Po letu 2005 se začne število turistov in dnevnih obiskovalcev močno večati, vendar je bilo do takrat zelo malo pozornosti usmerjene v promocijo in pospeševanje turizma v občini Tolmin (Manfreda, 2006).

Od leta 2008 tolminski LTO Sotočje vodi tudi Regionalno destinacijsko organizacijo Smaragdna pot, pod katero je še ostalih 13 občin Severne Primorske. »Program je osredotočen na graditev skupne blagovne znamke, razvoj integralnih turističnih proizvodov, razvoj skupnega internetnega portala in na druge tržne aktivnosti« (LTO Sotočje, 2010).

Na razvoj turizma v nadaljevanju so v veliki meri prispevali ugodni trendi v turistični industriji in dodelitev večje vloge turizmu tako s strani lokalne skupnosti kot občine ter festivali, ki so pospešili proces razvoja turistične destinacije. Festivalski turizem je bolj podrobno predstavljen v naslednjem poglavju.

Konec leta 2016 je bil pod okriljem vseh treh občin Zgornjega Posočja ustanovljen Zavod za turizem Dolina Soče. Pomembno je, da se sicer ločeni organizaciji LTO Bovec in LTO Sotočje, ki združuje občini Tolmin in Kobarid, primerno povezujeta, sodelujeta in imata skupne razvojne načrte, saj obiskovalec vidi turistično destinacijo kot skupno območje vseh treh občin in ne posamično glede na meje občine (Klar in Ortar, 2010).

FESTIVALSKI TURIZEM V OBČINI TOLMIN

Med prve resnejše prireditve v občini spada Beneška noč, ki se je razvila iz plesnih dogodkov na splavu. Danes poznamo dogodek pod imenom Noč na jezeru, organiziran že 45. po vrsti, a v precej manjšem obsegu kot v preteklosti (Turistična zveza Slovenije, 2017). Dogodek Sajeta ima najdaljšo zgodovino med vsemi glasbenimi festivali, ki se danes odvijajo na Sotočju. Od ostalih festivalov se Sajeta lahko loči predvsem zaradi svoje drugačnosti. V ospredju kreativnega tabora je glasba najrazličnejših zvrsti, poudarek je na eksperimentiranju in kreativnosti. V letu 2000 je Tolmin gostil prvi odmevnejši glasbeni festival pod imenom Soča Reggae Rivesplash, ki je bil tudi prvi festival te glasbene zvrsti v Sloveniji. Soča Reggae Riversplash in Sajeta sta pomenila začetek pravega festivalskega dogajanja v Tolminu. Miha Kozorog (v Gombač, 2014) pravi, da turizem v Tolminu pred navalom festivalov ni bil razvit.

V Baški Grapi je bil leta 2002 prvič organiziran Gorski maraton štirih občin, ki ga prištevamo med najtežje športne dogodke v Sloveniji. Gre za državno prvenstvo v gorskem maratonu. Festival Soča Reggae Riversplash je postopno pridobival na pomenu in v letu 2004 v Tolmin privabil skupno 15.000 navdušencev (Duša idr., 2010). V istem letu je prvič organiziran tudi festival Metal camp (danes MetalDays), ki je postal največji med festivali na Sotočju. V letu 2005 se na Šentviški Gori, približno 15 km stran od Tolmina, prvič organizira festival Gora Rocka. Gre za festival z dobrodelno noto, kjer organizacija v celoti poteka pod okriljem lokalnega prebivalstva. Punk Rock holidays, prvič organiziran leta 2010, v Tolmin privabi okvirno 10.000 obiskovalcev, Overjam Reggae Festival v tem času postane eden izmed največjih reggae festivalov v Evropi. Soča Outdoor festival se predstavi v letu 2013 kot športni festival, ki danes vključuje tek na 10, 15 in 45 km in tekmovanje v jadralnem padalstvu ter zmajarstvu, ter tekmovanje v kajaku za nagrado Soča River Knight. V letu 2016 je bil prvič organiziran Halamoye dance festival, ki privablja ljubitelje elektronske glasbe, v poletju 2017 pa festival Motorcity, kjer so ciljna skupina ljubitelji motorjev ter rock in blues glasbe (Cukijati, 2014; LTO Sotočje, 2017c). V poletju 2017 se je na tolminskem Sotočju ob reki Soči in Tolminki zvrstilo osem glasbenih festivalov, ki na svojih odrih gostijo številna znana imena (LTO Sotočje, 2017c).

4.2.2. Turistična ponudba v občini Tolmin

Za celotno območje Zgornjega Posočja je značilna velika pestrost naravnih in kulturnih znamenitosti. V zadnjih desetih letih je opaziti, da se turizmu namenja veliko več pozornosti, gostje prihajajo od vsepovsod, izbirajo pa lahko med široko ponudbo zgodovinskega turizma, športnega turizma in adrenalinskega turizma. Območje občine Tolmin se v povezavi s turistično dejavnostjo deli na pet geografskih enot (LTO Sotočje, 2010):

- ožja Tolminska,
- Most na Soči,
- Baška Grapa,
- Šentviška planota in
- Trebuša.

V *Strategiji razvoja turizma občini Tolmin 2010–2015* med turistične proizvode, ki jih ponuja občina, uvršča produkte, kot so sprostitvev in oddih, aktivne počitnice, vodne aktivnosti kot so kajak, ribolov, ter pohodništvo, padalstvo in šole v naravi (LTO Sotočje, 2010).

Med najpomembnejše kulturne znamenitosti, ki jih ponuja občina Tolmin, spadajo spominska cerkev Svetega Duha v Javorci, ki je bila zgrajena v času prve svetovne vojne in od leta 2007 nosi Znak evropske dediščine, Nemška kostnica, ki je vojaško pokopališče tik ob reki Soči, vojaško pokopališče na Ločah in muzej na prostem na Kolovratu ter Mengorah. Vsi ti spomeniki so vključeni v tematsko pot Poti miru, ki povezuje ostaline iz prve svetovne vojne. Pomemben je še Tolminski muzej in ostaline gradu na Kozlovem robu. Med najpomembnejše naravne znamenitosti spadajo Tolminska korita, ki predstavljajo najnižjo vstopno točko v Triglavski narodni park, reka Soča, ki je zagotovo ena izmed najlepših in najčistejših rek ter številni slapovi, kot so slap Beri, Sopota, Pršjak, izvir Tolminke ter Dantejeva in Pološka jama (LTO Sotočje, 2017a).

4.2.3 Turizem v številkah

Tabela 4: Prihodi in prenočitve turistov v občini Tolmin letno v vseh nastanitvenih obratih

Leta	Prihodi	Prenočitve
2008	13.869	42.405
2009	14.927	44.191
2010	12.196	36.992
2011	14.225	43.652
2012	15.773	48.719
2013	20.723	59.694
2014	21.521	65.601
2015	25.939	75.653
2016	29.034	80.954

Vir: SURS, 2017g

Kot je razvidno iz tabele 4, je bilo v letu 2008 v občini Tolmin 13.869 prihodov in 42.405 zabeleženih prenočitev turistov. Tako število prihodov kot število prenočitev turistov je nekoliko padlo v letu 2010, sicer pa oba podatka vztrajno raseta. Po zadnjih podatkih, ki so na voljo, je bilo v letu 2016 v občini Tolmin 29.034 prihodov in 80.954 prenočitev turistov. Tako je iz leta 2008 do leta 2016 število prihodov turistov naraslo za 109,4 %, prenočitve pa v istem obdobju za 90,9 %.

Po podrobnejšem pregledu podatkov SURS opazimo, da so v letu 2008 v prihodih turistov najbolj zastopane države Nemčija, Italija in Avstrija. Pri prenočitvah turistov v letu 2008 prevladujejo Nemčija, Italija in Združeno kraljestvo. V letu 2016 po največjem številu prihodov prevladujejo Nemčija, Avstrija in Italija. V letu 2016 je daleč največ prenočitev ustvarjenih s strani Nemcev, sledita Avstrija in Češka republika.

Glede na zadnje podatke, ki so na voljo iz leta 2007, je bilo v turizmu 148 stalno zaposlenih, 28 sezonsko zaposlenih oseb in med 75–90 študentov – poleg tega 49 gospodinjstvom turizem pomeni dodatno ali dopolnilno dejavnost. Delovna mesta na področju turizma v občini Tolmin prispevajo le 3,7 % od vseh 4.397 delovnih mest. Razlog v precej majhnem številu delovnih mest v turizmu najdemo v tem, da je Tolmin tako upravno kot gospodarsko središče Zgornjega Posočja in tu velik del delovnih mest prispevajo podjetja iz drugih področij. Predvidevamo lahko, da so danes te številke nekoliko višje, vendar se uradna evidenca o tem ne vodi (Občina Tolmin, 2010).

Dolžino bivanja turistov izračunamo tako, da prenočitve delimo s prihodi. V občini Tolmin tu opazimo precejšnja nihanja. Leta 2008 je bila dolžina 3,06 dni, v letih od 2010 do 2012 je dolžina bivanja naraščala. V letu 2016 je bila dolžina bivanja turistov v občini Tolmin 2,79 dni, kar je več kot povprečje Slovenije za leto 2016, ko je bila doba bivanja turistov 2,6 dni (Slovenska turistična organizacija [STO], 2016; SURS, 2017g).

Tabela 5: Dolžina bivanja turistov v občini Tolmin od leta 2008 do 2016

Leta	Prenočitve turistov	Prihodi turistov	Dolžina bivanja
2008	42.405	13.869	3,06
2009	44.191	14.927	2,96
2010	36.992	12.196	3,03
2011	43.652	14.225	3,06
2012	48.719	15.773	3,09
2013	59.694	20.723	2,88
2014	65.601	21.521	3,05
2015	75.653	25.939	2,92
2016	80.954	29.034	2,79

Vir: SURS, 2017g; avtorica

Razlog za takšno povprečno dolžino bivanja lahko najdemo v mobilnosti, ki turistom danes omogoča ogled več destinacij v krajšem času, prav tako se dolžina bivanja zelo navezuje na ostale globalne trende. V nadaljevanju je v tabeli 6 prikazano, katere države so ustvarile najvišje število prihodov v letu 2008, tabela 7 pa prikazuje države z največ prihodi za leto 2016.

Tabela 6: Emitivni trgi glede na število prihodov v občini Tolmin v letu 2008

Države z največ prihodi	Število prihodov	Delež v %
Slovenija	7.232	52,2
Nemčija	1.054	7,6
Italija	1.025	7,4
Avstrija	616	4,4
Združeno Kraljestvo	578	4,2
Francija	405	2,9
Ostali	2.959	21,3
Skupaj	13.869	100,0

Vir: SURS, 2017g

Tabela 7: Emitivni trgi glede na število prihodov v občini Tolmin v letu 2016

Države z največ prihodi	Število prihodov	Delež v %
Slovenija	9.041	29,7
Nemčija	4.534	14,9
Italija	1.765	5,8
Avstrija	1.956	6,4
Francija	1.129	3,7
Češka republika	1.311	4,3
Ostali	10.695	35,2
Skupaj	30.431	100,0

Vir: SURS, 2017g

Pri primerjavi števila prihodov obiskovalcev glede na narodnost v občini Tolmin opazimo, da v letu 2008 prevladujejo domači obiskovalci, ki predstavljajo nekoliko več kot polovico vseh prihodov. V letu 2016 se je povečal delež ostalih držav, kar pomeni manjšo odvisnost od petih največjih emitivnih trgov, delež domačih gostov pa se je zmanjšal za skoraj 20 %. Prihodi so se v letu 2016 glede na leto 2008 povečali za več kot polovico. V letu 2016 pri številu prihodov prevladujejo gosti iz tujih ostalih držav, teh je 35,2 %, sledijo domači gostje (29,7 %), Nemci (14,9 %), Avstrijci (6,4 %), Italijani (5,8 %), Čehi (4,3 %) in Francozi (3,7 %).

Tabela 8 prikazuje države z največ prenočitvami v letu 2008, tabela 9 pa prikazuje države, ki so ustvarile največ prenočitev v letu 2016.

Tabela 8: Emitivni trgi glede število prenočitev v občini Tolmin v letu 2008

Države z največ prenočitvami	Število prenočitev	Delež v %
Slovenija	22.800	53,8
Nemčija	3.015	7,1
Italija	2.427	5,7
Avstrija	1.616	3,8
Francija	1.483	3,5
Češka republika	1.020	2,4
Ostali	10.044	23,7
Skupaj	42.405	100,0

Vir: SURS, 2017g

Tabela 9: Emitivni trgi glede na število prenočitev v občini Tolmin v letu 2016

Države z največ prenočitvami	Število prenočitev	Delež v %
Slovenija	22.288	27,5
Nemčija	13.643	16,9
Italija	3.909	4,8
Avstrija	4.390	5,4
Nizozemska	3.888	4,8
Češka republika	4.001	4,9
Ostali	28.835	35,6
Skupaj	80.954	100,0

Vir: SURS, 2017g

Pri primerjavi števila prenočitev obiskovalcev občine Tolmin glede na narodnost opazimo, da v letu 2008 prav tako prevladujejo domači obiskovalci, ki predstavljajo 53,8 % prihodov. V letu 2016 se je močno povečal delež ostalih tujih držav ter precej zmanjšal delež domačih gostov. V letu 2016 so največ prenočitev ustvarili Nemci (16,9 %), Avstrijci (5,4 %), Čehi (4,9 %), Italijani (4,8 %) in Nizozemci (4,8 %), ki skupno ustvarijo največ prenočitev, sledijo ostali tuji trgi (35,6 %) in domači gostje (27,5 %).

Glede na strukturo emitivnih trgov v občini Tolmin lahko povemo, da je stabilna, narodi, ki jo sestavljajo, pa kažejo na raznolikost, kar pomeni, da ni prevelike odvisnosti od posameznih trgov. Seznam držav, ki ustvarjajo največ prihodov in največ prenočitev v občini Tolmin, je zelo podoben, najpomembnejši emitivni trg skozi celotno obdobje primerjave ostaja Nemčija, med najpomembnejših pet emitivnih trgov se uvrščata Nizozemska in Češka republika.

5 IZDELAVA ANALIZE NOSILNE ZMOGLJIVOSTI OBČINE TOLMIN ZA TURIZEM

Med vsemi scenariji smo za občino Tolmin izbrali scenarij trajnostnega razvoja, saj lokalni prebivalci zelo cenijo čistost okolja in so dobro okoljsko ozaveščeni, kar je tudi najpomembnejše vodilo ob oblikovanju lokalne politike (Občina Tolmin, 2017c).

5.1 PROSTORSKO EKOLOŠKI INDIKATORJI

Avtor Manfreda pravi, da je ekološka ozaveščenost prebivalcev občine Tolmin na visoki ravni, vse več pa je tudi vlagan v okoljske investicije s strani celotne regije (Klar in Ortar, 2010; Severnoprimska mrežna razvojna agencija, 2015). V nadaljevanju bomo obravnavali izbrane tri indikatorje, ki sodijo v skupino prostorsko ekoloških indikatorjev.

5.1.1 Kakovost površinskih voda porečja reke Soče

Celotno območje Goriške regije kot tudi občine Tolmin spada v porečje¹ reke Soče. Reka Soča je edinstvene temno zelene barve, zato jo velikokrat poimenujejo Smaragdna lepota. Izvira v obliki kraškega izvira v dolini Trente, kjer teče v Bovško kotlino, proti Kobaridu do Tolminske kotline in po Soški naprej do Nove Gorice, kjer teče na italijansko stran v Furlansko nižino kot Isonzo in se v Tržaškem zalivu po dolgih 137 km porečja deltasto izlije v Jadransko morje. V dolino Soče, ki je združena pod destinacijskim produktom Smaragdna pot, privablja številne turiste in predstavlja eno najpomembnejših naravnih znamenitosti v Zgornjem Posočju (Ministrstvo za okolje in prostor [MOP], 2010).

Pesem hvalnico je o reki Soči napisal Simon Gregorčič in v njej napovedal »krvavi boj«, ki se je zgodil nekaj let kasneje v času prve svetovne vojne kot Soška fronta. Turiste tako pomembna kulturna dediščina danes vodi po tematski poti blagovne znamke Poti miru. Soča sodi v vrh naravnih vrednot na državnem nivoju in je zavarovana kot naravni

---

¹ Območje, s katerega ves površinski odtok skozi vrsto potokov, rek ali jezer teče v določen vodotok (MOP, 2010).

spomenik. Poleg tega njene brzice v času med aprilom in oktobrom privabljajo številne adrenalinske navdušence (Soča, 2017; LTO Sotočje, 2017a; Severnoprimska mrežna razvojna agencija, 2015).

Območje ob reki Soči in njenih pritokih ima v občini Tolmin izreden turističen in rekreacijski potencial, kar dokazujejo že obstoječe točke, ki so zelo priljubljene. Najbolj priljubljeni točki sta Sotočje, območje na sotočju Soče in Tolminke, ki je poleg velike obiskanosti s strani lokalnih prebivalcev tudi svetovno znan prireditveni prostor za različne glasbene festivale, ter območje okrog akumulacijskega jezera na Mostu na Soči.

Reka Soča je pomembna tudi kot življenjski prostor, kot vir pitne vode, vir vode za kmetijstvo in gospodarstvo, pomemben vir za pridobivanje električne energije ter predstavlja pomembno vlogo v sami pokrajini kot tudi za lokalne prebivalce (Severnoprimska mrežna razvojna agencija, 2015; MOP, 2017a). »Zato je varstvo kakovosti voda široko in zelo zahtevno področje. Za celovito upravljanje je odgovorna država, ki s pomočjo različnih institucij z načrti upravljanja voda in podatki o kakovosti površinskih voda načrtuje in izvaja ukrepe, da se stanje na dolgi rok ohranja ali celo izboljšuje« (MOP, 2009, str. 10).

V obdobju 2007–2013 se je s pomočjo Evropskega sklada za regionalni razvoj in nacionalnimi sredstvi v okviru programa čezmejnega sodelovanja med Slovenijo in Italijo na reki Soči izvajal projekt, kjer je bil namen usklajevanje aktivnosti za upravljanje reke Soče. Kot je navedeno na spletni strani projekta, se pri obravnavanju reke Soče, ki je znana po svoji lepoti, ohranjenosti in zgodovinski pomembnosti, srečujemo s konfliktom različnih interesov, zato je ustrezno usklajevanje še toliko bolj zahtevno in nujno (<http://www.camisproject.eu/>).

ZNAČILNOSTI

Soča ima snežni režim v svojem zgornjem toku in dežni režim v svojem spodnjem toku. Voda je najvišja v spomladanskem času, v marcu in aprilu, ko se v pogorju tali sneg, prisotna pa je tudi večja količina padavin. Najnižji pretok je v poletnem mesecu avgustu, ko je prisotno izhlapevanje in visoke temperature. Soča letno prinese okoli 73.000 m³ proda in 57.000 m³ finejšega materiala, kot sta pesek in mulj. Njen hudourniški značaj

povzroča številne poplave, sicer pa Soča in njeni pritoki poplavlajo vse pogosteje. Poletna temperatura reke je višje ob izviru okoli 12 °C, nižje v najbolj vročih dneh tudi okoli 19 °C (Občina Tolmin, 2010; Soča, 2017a).

Porečje reke Soče spada med ranljiva območja, saj v zavarovana območja narave spadata reka in njen obrečni prostor. Gre za »naravni spomenik, naravno vrednoto državnega pomena, Naturo 2000, ekološko pomembno območje, gozd s posebnim pomenom, poplavno območje in kulturne spomenike. Tako naravna kot kulturna dediščina sta za območje izjemnega pomena, posledično pa so vsi posegi v prostor omejeni in zahtevajo soglasje ter premišljeno umestitev« (CAMIS [Coordinated Activities for Management of Isonzo-Soča], 2015, str. 44).

DEJAVNIKI KAKOVOSTI VODE

Vpliv turizma na vode preučujejo številni avtorji. Cigale (2009) je te vplive razdelil v tri glavne skupine. Prva skupina je onesnaževanje, kjer gre za odlaganje odpadkov in drugih umetnih snovi v neposredno bližino vode ali direktno v vodo. Nekateri turistični objekti nimajo ustreznih naprav za čiščenje ali pravilno odvajanje, kar je še posebej okolju nevarno ob viških turistične sezone. Del onesnaževanja zagotovo predstavlja tudi promet, bližina vodnih virov in cestišča pomeni še večjo možnost razlitja v primeru nesreč, onesnaženje pa v primeru vodnega prometa predstavljajo vsa motorna vozila. Druga skupina vplivov je poraba količine vode, kot sta močno povečanje porabe ali izčrpavanje zalog površinske vode in podtalnice. Tretjo skupino vplivov sestavljajo vplivi, kot so preusmerjanje vode in vnašanje organizmov.

Dejavniki, ki lahko slabšajo kakovost površinske vode, so prelive iz kanalizacijskega sistema in drugi izpusti, ki so lahko fekalnega, meteornega in mešanega tipa, bližina kmetijskih površin lahko pomeni spiranje gnojenja ali drugih umetnih sredstev, onesnaženje lahko povzročijo kopalci in obiskovalci ter plovila na motorni pogon.

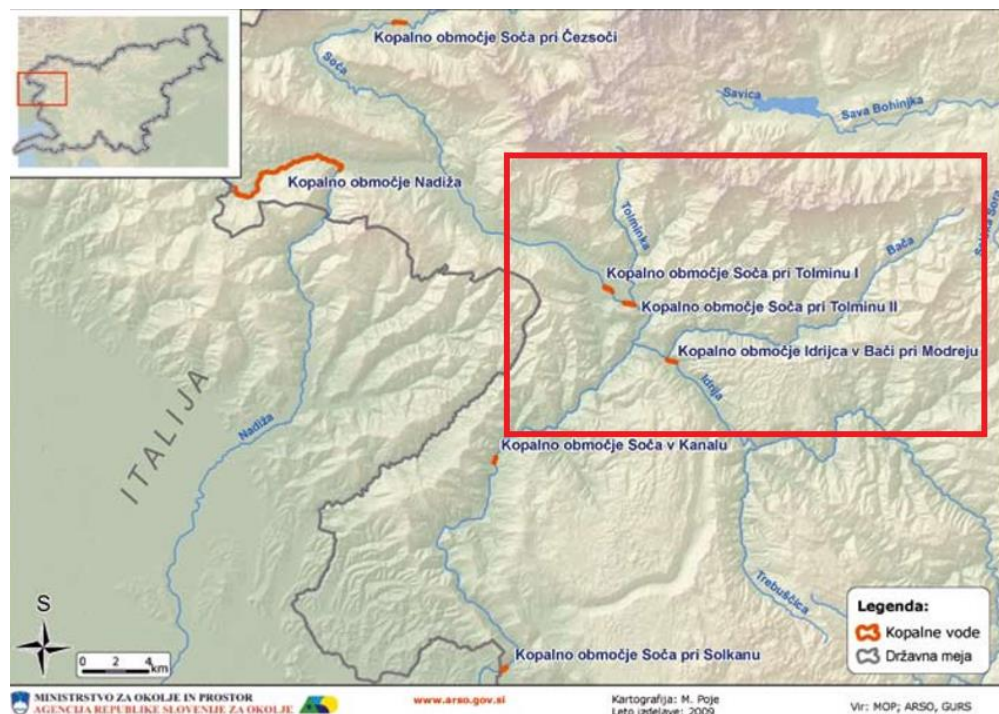
Zmanjševanje kakovosti površinske vode porečja reke Soče povzročajo:

- neprečiščena odpadna voda iz gospodinjstev; če je le polovica prebivalcev v porečju reke Soče priključena na javni kanalizacijski sistem, jih je le 19 % priključenih na sistem, ki se konča s čistilno napravo,
- industrijsko onesnaževanje, kjer so tudi nevarne snovi, med katerimi na letni ravni prevladujeta nikelj in svinec,
- neprimerna ali prekomerna uporaba kemikalij v kmetijstvu in
- hidromorfološko in biološko onesnaževanje (MOP, 2010).

KOPALNA OBMOČJA IN KAKOVOST KOPALNIH MEST

V poletnih mesecih poleg adrenalinskih navdušencev Soča pritegne v svojo bližino veliko število kopalcev. Kopalci se kopajo na lastno odgovornost, saj tu ni reševalcev iz vode. Kakovost vode na kopalnih območjih spremlja država, kopalec lahko njeno ustreznost preveri na informativni tabli na samem mestu (MOP, 2009).

Slika 2: Kopalna območja v občini Tolmin

Vir: MOP, 2009

Na območju občine Tolmin se kakovost kopalnih voda meri na treh mestih, ki so prikazana na sliki 2, in sicer:

- kopalno območje Idrijca v Bači pri Modreju, kjer se pod velikim kamnitim mostom bohinjske železniške proge Idrijci pridruži Bača,
- kopalno območje Soča pri Tolminu 1 pri Volčanskem mostu, kjer je dostop možen z obeh bregov, Soča ima tu v poletnem času zelo umirjen tok in
- Soča pri Tolminu 2 na Sotočju, kjer se v poletnem času odvijajo številni festivali (MOP, 2009; MOP, 2017a).

Slovenija redno spremlja kakovost kopalnih voda in se ravna po nacionalni zakonodaji in evropskih direktivah. V kopalni sezoni, ki traja od 15. junija do 30. septembra, se na celinskih vodah, kamor spada tudi Soča, odmeri in analizira vsaj sedem vzorcev. Kot kažejo rezultati preteklih let, reke po Sloveniji na splošno niso fizikalno-kemijsko onesnažene. Razlog za občasno mikrobiološko poslabšanje stanja so predvsem obilnejše padavine (MOP, 2009).

Ob uvedbi nove kopalne direktive se je Slovenija zavezala, da bo do leta 2011 izdelala profil kopalnih voda. Dokument vsebuje popis splošnih značilnosti, fizičnih, geografskih in hidroloških značilnosti, prikaz in oceno možnih obremenitev, nevarnosti onesnaženja ter predpisane ukrepe (MOP, 2009; MOP, 2011a). Na podlagi teh profilov kopalnih voda je bila pripravljena tabela 10.

Tabela 10: Značilnosti kopalne vode po merilnih mestih v občini Tolmin

Ime merilnega mesta	Soča pri Tolminu 1	Soča pri Tolminu 2	Bača pri Modreju
Ime reke	Soča	Soča	Idrijca
Kraj merilnega mesta	Pri mostu	Sotočje Soče s Tolminko	Sotočje Idrijce in Bače
Število kopalcev v času visoke sezone	200	50	250
Najnižja temperatura vode (°C)	8,7	9,0	11,3
Najvišja temperatura vode (°C)	15,1	16,2	21,8
Dostop v vodo	Naravni	Naravni	Naravni
Čiščenje plaže	V času čistilnih akcij	1x tedensko v času sezone	1x tedensko v času sezone

Vir: MOP, 2011c; MOP, 2011d; MOP, 2011e

KAKOVOST VODE

Spremljanje stanja površinski voda je v Sloveniji pod pristojnostmi Ministrstva za okolje in prostor. Meritve v okolju izvajajo na skupno 11 merilnih mestih v občini Tolmin na reki Soči, Tolminki, Bači in Kneži in Idrijci. »Kakovost podzemne vode se meri na štirih merilnih postajah ob vodotokih Zadlaščica in Idrijca ter na Šentviški planoti. Hidrološke meritve se opravljajo na štirih postajah na rekah Tolminka, Idrijca, Bača in Trebuša« (Občina Tolmin, 2010, str. 38).

Kakovost reke Soče se vzdolž njenega toka spreminja, vendar pa je ta še vedno nad povprečjem ostalih rek v Sloveniji. V zgornjem delu reka Soča spada v prvi in drugi kakovostni razred po kategorizaciji vodotokov Ministrstva za kmetijstvo in okolje [MKO], ki je predstavljena v tabeli 11. V spodnjem delu reke se njena kakovost bistveno poslabša in je zato uvrščena v nižja dva kakovostna razreda (Severnoprimorska mrežna razvojna agencija, 2015).

Tabela 11: Kategorizacija urejanja vodotokov

Razred	Opis kakovosti razreda
1. razred	Naravni vodotok
1.–2.razred	Delno naravni vodotoki
2. razred	Sonaravno urejeni vodotok
2.–3.razred	Sonaravno/tehnično urejeni vodotoki
3. razred	Tehnično urejeni vodotok
3.–4.razred	Delno togo urejeni vodotoki
4. razred	Togo urejeni vodotok

Vir: MOP, 2006

»Glede na kategorizacijo vodotokov po morfološkem značaju se večina površinskih voda uvršča v 1.–2. razred, njihovi povirni deli pa sodijo v 1. razred. Soča ima na območju občine značilnosti delno naravnega (1.–2. razred) in sonaravno urejenega vodotoka (2. razred), ki ima od Tolmina, mimo Mosta na Soči in vse do zaježitve v Selih pri Volčah značilnosti tehnično urejenega vodotoka«. Reko Idrijco uvrščamo v 1.–2. razred, ko se ji pridruži reka Bača, pa je uvrščena v 3. razred. Tudi reko Tolminko z Zadlaščico uvrščamo v 1. in 1.–2. razred, od Tolminskih korit do izliva v Sočo pa je uvrščena v 2. in 2.–3 razred. Največje spremembe vodotokov pomenijo togo urejeni vodotoki (4. razred), kot

je tok Bače skozi naselje Podbrdo« (Občina Tolmin, 2010, str. 37–38). Ocena stanja kakovosti površinske vode porečje reke Soče (2006–2008) je prikazana v prilogi 4.

Inštitut za vode Republike Slovenije [IzVRS] je v letu 2015 naredil podrobnejšo analizo monitoringa, kjer se je s pomočjo vzorcev vode, meritev hidroloških parametrov, analize fizikalno kemijskih parametrov ter ostalih vzorčenj ugotavljalo ekološko stanje reke Soče. Na podlagi pridobljenih analiz je bilo ugotovljeno, da je ekološko stanje na vzorčnem mestu pri Volčanskem mostu v Tolminu zelo dobro (IzVRS, 2016). Podrobnejši rezultati dela meritev so prikazani v prilogi 5.

Pri določanju nosilne zmogljivosti kopalne vode ob reki Soči v občini Tolmin je potrebno vključiti tudi dejstvo, da je zaradi festivalskega dogajanja nekaj tisoč turistov zgoščenih na enem samem mestu, v vročih poletnih dneh pa se ob reki ne nahajajo le turisti, ampak tudi domačini in enodnevni obiskovalci. S pomočjo vrednotenja kazalnika glede kakovosti površinske vode porečja reke Soče lahko trdimo, da ta ***ni presežen***, temveč ***neizkoriščen***. Glede na zbrane podatke in rezultate analiz je kakovost vode zaenkrat ustrezna, voda je primerna za kopanje in ne ogroža zdravja kopalcev, kakovost vode je v splošnem zelo visoka.

Zaradi velike zgoščenosti turistov na nekaterih točkah ob reki je potrebna velika previdnost in skrb tudi v nadaljevanju. Viški sezone pomenijo veliko število kopalcev, zato je pomembno, da se zagotovi primerno in redno spremljanje kakovosti ter predvidi ukrepe, ki bodo kakovost vode obdržali na ustreznem nivoju. Kot možnost bi ob ustrezni ureditvi parkirnih mest ob najbolj priljubljenih kopalnih mestih lahko pobirali parkirnino, ki bi šla v namene varstva reke in obrečnega prostora. Da se ohrani ustrezna kakovost površinske vode porečja reke Soče, je potrebno v občini Tolmin še naprej graditi ustrezne sisteme odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih voda, primerno omejiti rabo priobalnega pasu, urediti odvajanje vseh meteornih vod ter preprečiti vse ilegalne izpuste in ustrezno skrbeti tako za samo reko kot prostor ob njej z različnimi akcijami med lokalnimi prebivalci.

5.1.2 Zbiranje in ravnanje z odpadki

Po podatkih, ki so na SURS-u na voljo glede kazalnikov povezanih z okoljem, smo izbrali področje zbiranja in ravnanja z odpadki, saj so nas podrobneje zanimala količine odpadkov v občini Tolmin, stanje na področju ravnanja z odpadki v celotni občini ter povezava med odpadki in turizmom. Na splošno odpadki onesnažujejo naše okolje, gozdove, zrak in vode, uničujejo ekosisteme, ustvarjajo vse večji ogljični odtis in vse pogosteje se srečujemo s problemom, kam shraniti odpadke in kam z njimi (MOP, 2011b). Odpadki nastajajo tako s strani lokalnega prebivalstva, kot tudi s strani turistov, zato se bomo v nadaljevanju posvetili obravnavanju obeh.

Z odpadki je potrebno ravnati v skladu z veljavno zakonodajo Republike Slovenije, ki ureja to področje z Zakonom o varstvu okolja in z Uredbo o odpadkih (MOP, 2017a). »Trendi kažejo, da se količina nastalih odpadkov iz leta v leto povečuje ne samo na občinski, temveč tudi na državni ravni. Pričakuje se porast količine komunalnih odpadkov, predvsem zaradi razvoja proizvodnih dejavnosti, ureditve novih centralnih območij, širitve stanovanjskih območij ter povečanega števila turistov in dnevnih gostov zaradi razvoja turističnih in rekreativnih dejavnosti« (Občina Tolmin, 2010, str. 17). Vse več pozornosti se namenja zmanjšanju nastajanja odpadkov. Goriška regija je v zadnjih letih zelo dobro dopolnila mrežo ekoloških otokov v vseh svojih občinah, odlaganje vseh odpadkov v regiji je združeno v Regionalnem centru za ravnanje z odpadki v Novi Gorici.

Ravnanje s komunalnimi odpadki je v Sloveniji razdeljeno na tri nivoje, in sicer na lokalni, regijski in nadregijski nivo. V občini Tolmin za ravnanje in odvoz odpadkov skrbi podjetje Komunala Tolmin d.o.o., ki nam je posredovalo večino podatkov, ki so predstavljeni v nadaljevanju (Duša idr., 2010).

STANJE NA PODROČJU RAVNANJA Z ODPADKI

Rutar (Duša idr., 2010) opisuje, da je imela občina Tolmin zaradi hitrega razvoja industrije in turizma v preteklosti veliko število črnih odlagališč, hiter razvoj se je močno poznal na stanju okolja. Občina danes ravna v skladu s predpisi in zakonodajo, ki velja na območju Republike Slovenije, ta pa se zgleduje po standardih, ki jih postavlja Evropska Unija (Občina Tolmin, 2010).

Vsi komunalni odpadki, ki nastanejo v Tolminu in okoliških naseljih se redno dovažajo in odlagajo na odlagališče v Volčah. Poleg tega je primerno urejeno tudi ločevanje odpadkov, saj so ekološki otoki z zbiralniki za papir, zbiralniki za plastiko ter steklo in tekstil na voljo skoraj v vseh naseljih. V tabeli 12 najdemo podatke o številu in vrsti vseh posod za odlaganje odpadkov.

Tabela 12: Podatki o številu posod za komunalne odpadke v občini Tolmin v letu 2017

Vrsta posode	Število posod
Posoda za embalažo	322
Posoda za papir	271
Posoda za steklo	76
Posoda za tekstil	65
Posoda za organske odpadke	505
Posoda za sveče	23
Skupaj	1.262

Vir: osebna komunikacija, 10. avgust, 2017

V celotni občini je 1.262 različno velikih posod za ločeno zbiranje komunalnih odpadkov. Vsako gospodinjstvo ima na voljo zbiralnik za ostale odpadke, na nekaterih mestih pa so na urejenih ekoloških otokih dodani tudi zbiralniki za zeleni odrez. Dvakrat letno v spomladanskem in jesenskem času so na ustreznih mestih v naseljih na voljo zabojniki za nevarne in kosovne odpadke. Na Komunali Tolmin ne zbirajo podatkov glede števila črnih odlagališč, vseeno pa se njihova sanacija v občini ureja sproti. Problematika se je močno izboljšala od uvedbe vsakoletnega zbiranja kosovnih odpadkov (Občina Tolmin, 2010; <http://www.komunala-tolmin.si/>).

KOLIČINE ODPADKOV V OBČINI

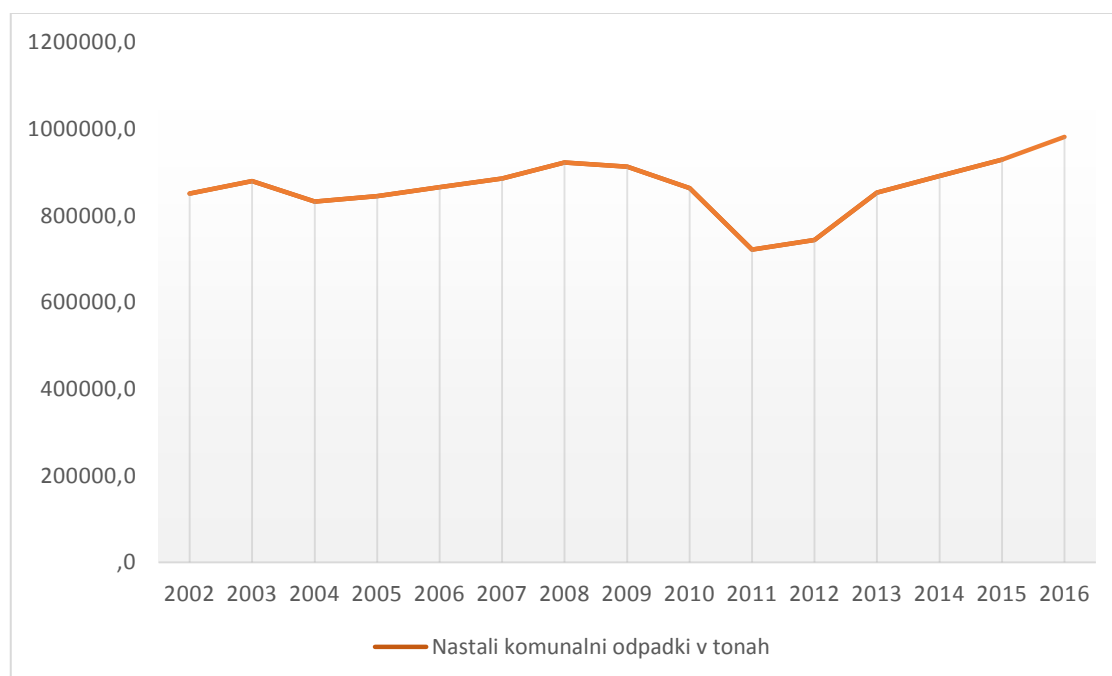
Tabela 13: Nastali, zbrani in odloženi odpadki v občini Tolmin od leta 2011 do 2016

Leto	Nastali komunalni odpadki (kg/prebivalca)	Komunalni odpadki, zbrani z javnim odvozom (kg/prebivalca)	Odloženi komunalni odpadki (kg/prebivalca)
2011	Ni podatka	315	210
2012	317	282	163
2013	368	274	84
2014	399	288	77
2015	430	295	181
2016	402	273	Ni podatka

Vir: SURS, 2017h

Iz tabele 13 je razvidno, da bilo nastalih komunalnih odpadkov najmanj v letu 2012, zbrani odpadki upadajo. Po zadnjih podatkih o odloženih komunalnih odpadkih v občini Tolmin opazimo precejšnje nihanje (SURs, 2017h).

Graf 1: Nastali komunalni odpadki v občini Tolmin od leta 2002 do 2016

Vir: SURS, 2017h

Podatki v grafu 1 kažejo, da je bilo v občini Tolmin leta 2002 skupno 850.740 ton nastalih odpadkov. Nastala količina komunalnih odpadkov v občini narašča. V letu 2011 je bilo zbranih najmanj nastalih odpadkov (721.844 ton) v zadnjih nekaj letih. V letu 2016 je nastalo 981.687 ton komunalnih odpadkov, kar je največ v zadnjih 14 letih. Kako se količine oddanih odpadkov gibljejo mesečno, je prikazano v tabeli 14.

Tabela 14: Zbrani oddani odpadki v občini Tolmin po mesecih v letu 2016

Mesec	Količina v kg	Podatki v %
Januar	407.053	6,20
Februar	383.339	5,80
Marec	498.292	7,60
April	491.133	7,50
Maj	629.934	9,60
Junij	592.794	9,00
Julij	595.282	9,10
Avgust	776.999	11,80
September	622.556	9,50
Oktober	540.020	8,20
November	545.639	8,30
December	488.965	7,40
Skupaj	6.572.006	100,0

Vir: Rutar (osebna komunikacija z direktorjem podjetja Komunala Tolmin d.o.o., 18. julij, 2017)

V celotnem letu 2016 se je v občini Tolmin zbralo 6.572.006 kg odpadkov. Največ odpadkov je nastalo v mesecu avgustu, najmanj pa v mesecu maju. Iz tabele 14 je razvidno, da v mesecih junij, julij in avgust nastane 35 % več odpadkov, kot je letno povprečje. Prihodek podjetja Komunala Tolmin je v teh mesecih večji za 15 in 20 %, kar pomeni, da ostalo razliko plačajo občani občine Tolmin, pravi Rutar (osebna komunikacija, 28. julij, 2017). Podrobneje so količine letno zbranih odpadkov v občini predstavljene v prilogi 6.

POVEZAVA TURIZMA IN ODPADKOV

Odpadki v občini ne nastajajo zgolj s strani lokalnega prebivalstva. Jasno je, da turizem poleg pozitivnih učinkov ustvarja tudi precej negativnih učinkov, med katere sodi ustvarjanje velike količine odpadkov, ki jih za seboj na destinaciji pustijo turisti. Po podatkih UNEP je v letu 2011 s strani turizma nastalo okoli 48 milijonov ton odpadkov,

kar je 14 % vseh svetovnih odpadkov letno. Zanimivi so tudi podatki, da povprečen evropski turist, ki potuje po Evropi, pri tem ustvari kilogram odpadkov na dan. Podatki o povprečni teži ustvarjenih odpadkov se gibljejo od 1 kg pa do 12 kg na dan. Največje količine odpadkov ustvarja predvsem gostinsko-turistični sektor, kjer tretjino pridelanih odpadkov predstavlja odpadna hrana (Oblak, 2016).

Podatki o količini nastalih odpadkov s strani turističnega sektorja v občini Tolmin niso posebej vodeni. Komunala Tolmin je po besedah Rutarja v letu 2015 iz festivalskega prizorišča na Sotočju odpeljala okvirno 106 ton odpadkov, kamor niso prišteti odpadki, ki nastanejo izven prizorišča, pri sobodajalcih, v gostinski obratih in trgovskih centrih. Med vsemi petimi festivali je več kot polovico prispeval največji festival MetalDays (Močnik, 2016). Koliko odpadkov ustvari posamezen festival, je prikazano v tabeli 15.

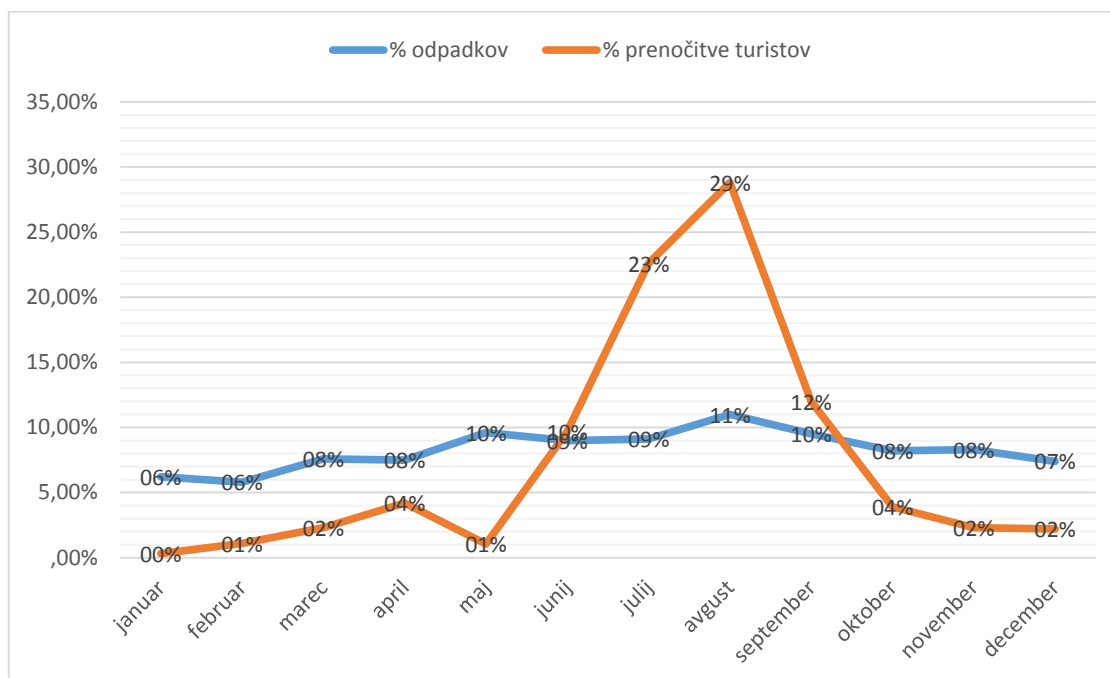
Tabela 15: Količine odpadkov odpeljanih s festivalskega prizorišča v poletju 2016 s strani podjetja Komunala Tolmin

Ime festivala	Skupaj (m ³)
MetalDays	661,0
Punk Rock Holidays	329,0
Overjam	134,0
Sajeta	18,9
Soča Outdoor Festival	14,0
Halamoye	9,2
Gora Rocka	55,4
Skupaj	1221,5

Vir: Rutar (osebna komunikacija, 16. julij, 2017)

Velik problem poleg številčnosti festivalov, ki ustvarijo velike količine smeti, predstavljajo enodnevni pikniki ob rekah, planinci in ostali neprijavljeni gosti, kakor tudi nelegalna kampiranja, ki ustvarjene odpadke odlagajo na ekološke otoke brez plačila ustrezne pristojbine, pravi Rutar (osebna komunikacija, 28. julij, 2017).

Graf 2: Primerjava količine zbranih oddanih odpadkov in število prenočitev za občino Tolmin po mesecih v letu 2016

Vir: Rutar (osebna komunikacija, 28. julij, 2017)

S pomočjo tabele 14 potrdimo dejstvo, da je v občini Tolmin največja količina odpadkov v mesecu avgustu, ki predstavlja višek sezone z največjim številom turističnih nočitev in prihodov. Graf 2 nam še jasneje prikaže, da se količina odpadkov povečuje glede na število prenočitev turistov v občini Tolmin.

Pomembno je, da se turistični sektor zaveda, da je tudi v njegovem interesu ustrezno ravnanje z odpadki, kar vključuje faze zbiranja, prevažanja, predelave odpadkov in njihovo odstranjevanje ter pravilen nadzor nad celotnim procesom. Neprimerno ravnanje lahko privede do zmanjšanja privlačnosti destinacije, upada zanimanja turistov in propada destinacije zaradi manjšega turističnega obiska. Problem pri zbiranju in ravnanju z odpadki v turističnih krajih po našem mnenju predstavlja tudi nepoznavanje turistov o pravilnem ločevanju odpadkov, saj se način ločevanja razlikuje od države do države. Zaradi neobveščenosti turisti ne ločujejo pravilno ali pa sploh ne ločujejo odpadkov, kar situacijo še poslabša (Oblak, 2016).

Ocena stanja v občini Tolmin na področju ravnanja z odpadki in zbiranja odpadkov je naslednja. V *Okoljskem poročilu za celovito presojo vplivov na okolje za občinski*

prostorski načrt občine Tolmin iz leta 2010 je zapisano, da je gospodarjenje s komunalnimi odpadki danes dobro organizirano (Občina Tolmin, 2010), zato lahko na podlagi omenjene študije ocenimo, da nosilna zmogljivost **ni presežena**. Presežena pa je količina zbranih odpadkov, saj je bilo v letu 2016 zbranih največ odpadkov po letu 2001.

Kljub oceni kazalnika naj se še naprej učinkovito ločeno zbira odpadke, jih kompostira, ponovno uporabi in reciklira ter poziva k manjši uporabi embalaže. Poleg primerne ravnanja in zbiranja odpadkov v prihodnje bo potrebno še več pozornosti nameniti informiranju lokalnega prebivalstva, kot tudi opozarjanju obiskovalcev na pravilno odlaganje smeti ter na posode dodati označbe v angleškem jeziku. Na pomembnejših turističnih točkah bi bilo smiselno dodati posode za komunalne odpadke in jih v času sezone redno prazniti. Občina Tolmin naj se trudi, da zmanjša količino odpadkov, kar bo posledično doprineslo k večji kakovosti življenja lokalnega prebivalstva in boljšim vtisom turista o turistični destinaciji.

5.1.3 Oskrba in poraba pitne vode

V današnjem razvitem svetu se zdi oskrba prebivalcev s pitno vodo samoumevna stvar. Zaradi slabega gospodarjenja se marsikje že soočajo s problemi pomanjkanja, ki bodo postali splošni in vse bolj pomembni. Nepreudarna in vse večja poraba, onesnaževanje in slabšanje kvalitete vode zaradi uporabe umetnih snovi v kmetijstvu in industriji ter vse večji pritiski na okolje nastajajo tudi zaradi turizma. V raziskavi med evropskimi članicami je bila Slovenija prepoznana kot država, ki z vodo dobro gospodari in jo pravilno upravlja, vendar pa se zaradi danosti, da je na naših tleh vode veliko, ne zavedamo, kako pomembna je njena zaščita in preudarna poraba, da jo ohranimo za v prihodnje. Leta 2016 je bila pravica do pitne vode zapisana v Ustavo Republike Slovenije (Globevnik in Širca, 2017; MOP, 2010).

V nadaljevanju bomo predstavili, kakšno je stanje glede oskrbe in porabe v občini Tolmin, ki velja za eno najbolj vodnatih območij v državi.

OSKRBA S PITNO VODO

Komunala Tolmin je javna gospodarska služba, ki na območju občine Tolmin skrbi tudi za ustrezno pripravo, oskrbo prebivalstva s pitno vodo, ter ob tem nadzira in vzdržuje javni vodovodni sistem. V občini Tolmin je 52 vodovodnih sistemov, s katerimi oskrbujejo lokalno prebivalstvo na 8.400 priključkih (Komunala Tolmin, 2017a; Kozorog v Kofol, 2017).

Komunala Tolmin upravlja z oskrbo in nadzorovanjem kvalitete pitne vode v 52 naseljih. Naselja, kjer z vodovodi upravljajo sami, so Bača pri Podbrdu, Bukovski vrh, Čadrg, Dolenja Trebuša, Dolgi Laz, Gabrje, Gorenja Trebuša, Gorski vrh, Grudnica, Kanalski Lom, Kneške Ravne, Kuk, Lisec, Loje, Modrejce, Obloke, Porezen, Stopnik, Trtnik in Volčanski Ruti. Tako je okvirno 8.135 prebivalcev v občini oskrbovanih iz javnega vodovoda, okvirno 3.435 pa se oskrbuje z lastno oskrbo. Podatka o tem, koliko prebivalcev se oskrbuje s kapnico, ni na voljo. Po zbranih podatkih je 70 % prebivalstva oskrbovanih iz javnih oz. vaških vodovodnih omrežij. Med 28 javnimi vodovodnimi sistemi je najpomembnejši sistem Zadlaščica, saj z njim oskrbujejo 14 vaških naselij in celotno mesto Tolmin, kar je nekaj več kot 5.000 porabnikov (Komunala Tolmin, 2017c; MOP, 2015).

Na splošno je območje, kjer se nahaja občina Tolmin, zelo vodnato, javni vodovodni sistem vključuje 71 vodnih virov, viri pitne vode pa so zelo kakovostni (Klar in Ortar, 2010, str. 43; Kofol, 2017). Vse vode na območju občine so površinske in tečejo po kraškem svetu, zato se voda ne more prečistiti sama in nanjo vpliva vsak meteorološki pojav ali druga sprememba v okolju. Kvaliteta vode je pri oskrbi zagotovo najpomembnejša, zato temu namenjajo veliko pozornosti in je stanje vode pod nenehnim nadzorom. Kozorog (v Kofol, 2017, str. 185) pravi, da je »v kemičnem pogledu pitna voda na območju Posočja neoporečna«. Da je voda ustrezna in neoporečna za njene uporabnike, ima podjetje v večini svojih sistemov vpeljan sistem prečiščevanja vode.

Kakovost pitne vode mora biti skladna z merili, ki določajo, da je voda zares pitna in zdravstveno ustrezna, kjer je strogo določena meja sprejemljivosti vsebnosti mikroorganizmov ali drugih živih bitij. Kvaliteto Komunala Tolmin na sistemih preverja sama s pomočjo smernic sistema Hazard Analysis Critical Control Point [HACCP] ter

Pravilnika o pitni vodi. Vzorce pitne vode jemljejo večkrat, kolikokrat jih vzamejo, odločijo sami. Na javnih vodovodih, ki so manjši in je nanje priklopljenih manj kot 50 uporabnikov, se vzorec jemlje enkrat letno. Na srednje velikih sistemih, kjer je vsaj 500 uporabnikov, se vzorce jemlje dvakrat letno in na večjih sistemih trikrat letno. Z izjemo reke Zadlaščice vzorce preverjajo tudi do osemkrat letno, pravi Kozorog. V laboratoriju se nato opravi kemijske in mikrobiološke raziskave, ki pokažejo, če je voda zdravstveno ustrezna in primerna za uporabo. Zunanji nadzor je poleg tega redno voden tudi na ravni države (Komunala Tolmin, 2017b; osebna komunikacija, 15. december, 2017).

V občini redno vlagajo v izboljšanje oskrbe s pitno vodo. Pod investicije se štejejo aktivnosti, kot so izboljšanje učinkovitosti vodovodnih sistemov, sanacije, zagotovitev rezervnih vodnih virov, zaščita zajetij in zmanjšanje izgub, izboljšanje nadzora in upravljanja (MOP, 2015). Vrednosti investicij občine Tolmin so prikazane v prilogi 7.

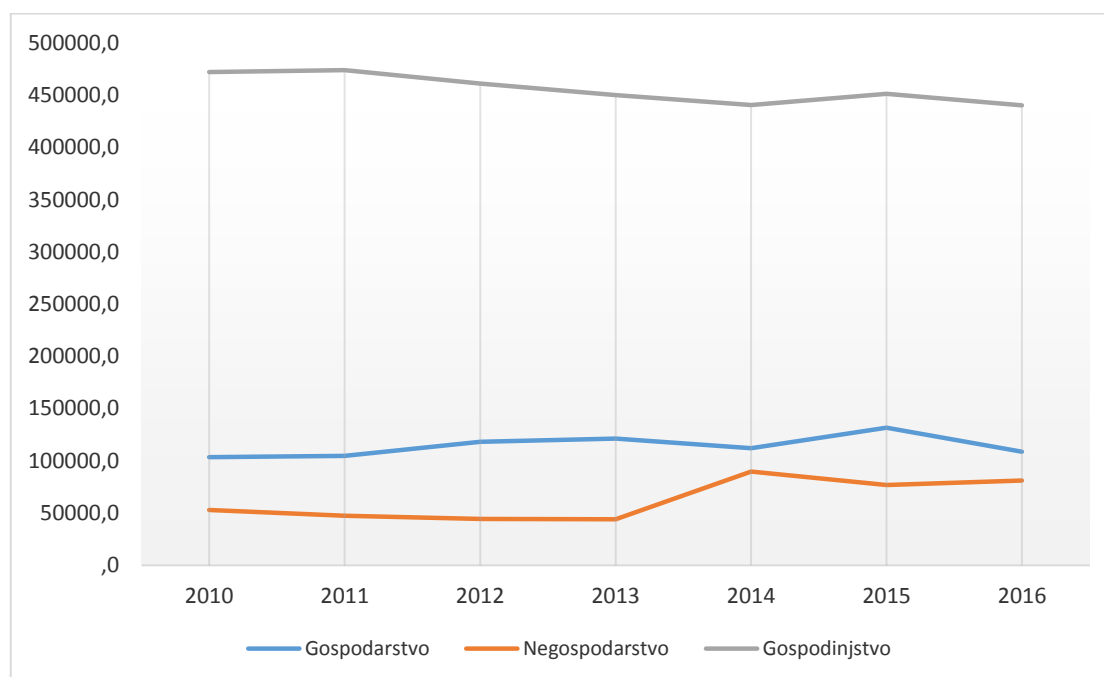
Kljub temu se z nezadostno oskrbo občina srečuje na območju Šentviške Gore in Banjšic (Duša idr., 2010; Kofol, 2017). V letu 2014 je bil ravno na tem območju izveden študentski raziskovalni tabor z naslovom »Voda vir življenja«. V nadaljevanju bomo na kratko povzeli rezultate raziskave.

Večina anketirancev je menila, da dnevno porabi med 30–50 litrov vode, kar nam predvsem sporoča, da je razhajanje med dejansko porabo in porabnikovo predstavo o tem veliko. Po podatkih SURS-a je namreč poraba na prebivalca v Sloveniji 155 litrov vode na dan (SURS, 2017i). Večinoma se anketiranci zavedajo problema v povezavi z oskrbovanjem s pitno vodo. Kot najboljše ukrepe večina predlaga informiranje in namenjanje večje pozornosti ozaveščanju ljudi ter tako posledično zmanjšanje porabe. Anketiranci so pripravljene poseči po alternativnih virih vode in spremeniti navade, vendar niso pripravljene plačevati višjih cen za oskrbovanje z vodo. Najbolj razširjeno mnenje je, da je kmetijstvo največji možni vir onesnaževanja, kjer je bilo navedeno predvsem gnojenje, sledijo gospodinjstva in neurejena odlagališča odpadkov. Po večini so anketiranci kakovost vode iz vodovodnega omrežja ocenili z višjimi vrednostmi. Le nekateri prebivalci znajo naštetih krajevna zajetja vodovodnih sistemov. Polovici vseh anketirancev se zdi cena vode primerna, kar nekaj je takih, ki menijo, da je cena previsoka. Več kot polovica je mnenja, da nimajo dostopa do podatkov o kakovosti. Po ocenah v posameznih gospodinjstvih največjo porabo prispeva poraba vode pri osebni

higieni. Najpogosteje se gospodinjstva oskrbujejo s pomočjo javnega vodovoda in po njihovem mnenju z vodo varčujejo. Polovica jih za prehranske namene uporablja drug vir vode kot za ostalo. Nekaj manj kot polovica že ima urejene alternativne vodne vire. V preteklosti so na tem območju uporabljali vodnjake s kapnico, ki so ponekod še v uporabi. Vodni viri so v okolici doma anketirancev zelo pogosti. Skoraj vsem vprašanim se zdi ohranjanje vodnih virov za naprej smiselno (Kofol, 2017).

PORABA PITNE VODE

Graf 3: Obračunska količina prodane vode v m³ v občini Tolmin od leta 2010 do 2016

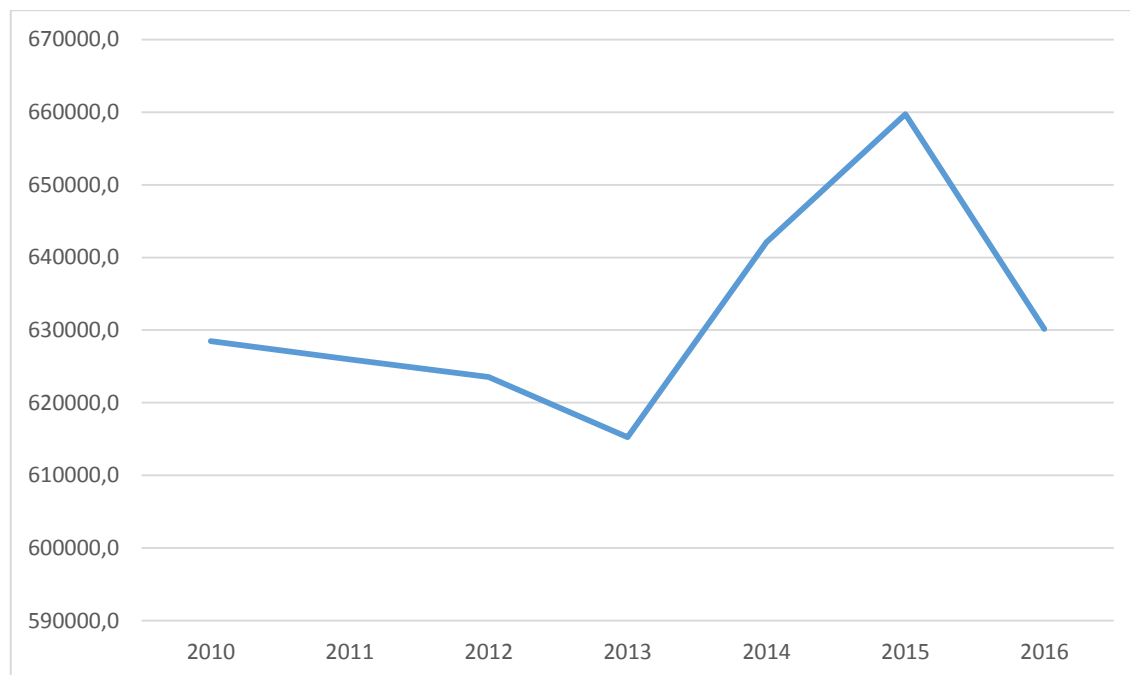

Vir: Komunala Tolmin, 2017c

Graf 3 nam prikazuje obračun prodane pitne vode občini Tolmin v letih od leta 2010 do 2016. Po podrobnejšem pregledu podatkov opazimo, da poraba vode v celotni občini z nekaj nihanjem ostaja na podobni ravni, se pa poraba količine vode razlikuje po sektorjih. Poraba v gospodinjstvu se zmanjšuje, poraba vode v negospodarstvu pa se bistveno povečuje, medtem ko v gospodarstvu precej niha. Kozorog pravi, da se sicer poraba vode v občini Tolmin ne spremlja mesečno, ampak se poraba odčita trikrat letno, v vmesnih mesecih pa je zaračunana akontacija, ki se nato pri odčitavanju uskladi (osebna

komunikacija, 15. december, 2017). Graf 4 prikazuje gibanje skupne količine prodane vode v zadnjih nekaj letih.

Graf 4: Skupna količina prodane vode v m³ v občini Tolmin od 2010 do 2016

Vir: Komunala Tolmin, 2017c

Tabela 16: Količina prodane vode v m³ v občini Tolmin

Leta	Gospodarstvo	Negospodarstvo	Gospodinjstvo	Skupaj
2015	131.549	76.891	451.265	659.705
2016	108.690	81.118	440.357	630.165
Indeks 15/16	-17,4 %	+5,5 %	-2,4 %	-4,5 %

Vir: Komunala Tolmin, 2017c

V letu 2016 je bilo prodane vode za gospodarstvo 108.690 m³, za negospodarstvo 81.118 m³, za gospodinjstvo pa 440.357 m³. Če primerjamo količine prodane vode s predhodnim letom 2015, ugotovimo, da se je količina vode za gospodarstvo zmanjšala za kar 17,4 %, voda za negospodarstvo se je povečala za 5,5 %, količina prodane vode v gospodinjstvo pa se je zmanjšala za 2,4 %. Skupna količina prodane vode v občini Tolmin se je tako zmanjšala za 4,5 %.

Ker se podatkov posebej za turizem ne vodi, smo v nadaljevanju pridobili podatke enega izmed turističnih ponudnikov v občini Tolmin in naredili izračun porabe, ki je prikazan v enačbi 1.

Podatki

Poraba vode v namestitvenem obratu v letu 2017= 854.000 litrov

Število nočitev v letu 2017= 2.148

$$\begin{aligned} \text{Dnevna poraba vode} &= \frac{854.000 \text{ litrov}}{365 \text{ dni}} \\ &= 2.339,7 \text{ litrov} \\ \text{Poraba vode na nočitev} &= \frac{854.000}{2.148} = 397,57 \text{ litrov} \end{aligned} \quad (1)$$

S pomočjo izračuna ugotovimo, da je poraba vode na nočitev pri tem turističnem ponudniku precej visoka in se lahko primerja s porabo vode v hotelih, kjer se porabi 350 litrov na nočitev (Jurinčič, 2009). Sklepamo lahko, da je poraba vode s strani turistov precej višja kot je povprečna poraba lokalnih prebivalcev. Oskrba in poraba vode lahko postane v višku turistične sezone velik problem kljub velikim zalogam vode, ki jih občina ima.

Glede na zbrane podatke smo ob preučevanju kazalnika oskrba in poraba s pitno vodo ugotovili, da na Komunalni Tolmin zagotavljajo visok nivo oskrbe in varnosti pitne vode, kot je zapisano na njihovi spletni strani. Količina prodane pitne vode se je iz leta 2015 na leto 2016 zmanjšala zato ocenjujemo, da nosilna zmogljivost kazalnika *ni presežena*.

Z vodo na splošno ravnano neodgovorno, saj v občini Tolmin še nismo občutili, kaj pomeni pomanjkanje. Vse večje podnebne spremembe, ki se kažejo v višjih temperaturah, ekstremih in manjših količinah padavin, bodo imele v prihodnje velik vpliv na količine vode tudi v Sloveniji. Predlaga se večji nadzor nad kakovostjo, nenehno odpravljanje napak, ureditev vodovodov, kje jih še ni, ter gradnja čistilne naprave. Veliko lahko naredi tudi samo lokalno prebivalstvo, zato naj se poudarja pomen uporabe reciklirane vode, zbiranje deževnice ter gospodarno ravnanje z vsemi vodnimi viri (Kofol, 2017). Primer dobre prakse uporabe deževnice na področju turizma je novi Eco boutique hotel A.M.S.

Beagle v kraju Podhom pri Bledu, v neposredni bližini soteske Vintgar. S pomočjo inovativnega sistema za splakovanje sanitarij, zalivanje zelenih površin in zunanje grobo čiščenje uporabljajo deževnico (<https://amsbeagle.com/eco-sl/>).

5.2 INFRASTRUKTURNI INDIKATORJI

Infrastruktura je v občinah Zgornjega Posočja precej slaba in se tako po stanju splošne kot turistične uvršča med najslabše v državi (Bucik Ozebek, 2017b). Kot je zapisano v *Regionalnem razvojnem načrtu za Severno Primorsko regijo 2014–2020*, je eden izmed ključnih ciljev izboljšanje prometnih povezav, predvsem cestnega omrežja v celotni regiji, saj je prometna dostopnost zelo slaba. Za analizo smo si izbrali indikator parkirna mesta, dolžino obnovljenih državnih in lokalnih cest ter kolesarske poti. Ob obravnavanju indikatorjev na področju infrastrukture je potrebno omeniti, da se je v občini Tolmin ravno oblikovala Celostna prometna strategija, ki je bila v izdelavi med letom 2016 in letom 2017 ter uradno sprejeta konec maja 2017. V tem obdobju se je zvrstilo veliko število javnih dogodkov, kjer se je strategija postopno oblikovala s pomočjo strokovnjakov in s sodelovanjem lokalnega prebivalstva (Občina Tolmin, 2017c). V strategiji so ustrezno umeščeni tudi izbrani indikatorji, realizacija sledi do leta 2022, kot je zapisano v dokumentih.

5.2.1 Parkirna mesta

Urbana območja smo v preteklosti zasnovali in urejali tako, da so postala čim lažje dostopna za vsa motorna vozila. Ogromen porast uporabe avtomobilov je postal moteč v prenatrpanih mestnih središčih, kjer se vsakodnevno odvijajo prometna gneča, zastoji in prezasedenost parkirnih mest, promet pa povzroča močno onesnaženje in hrup, posledično je na naših cestah tudi visoko število prometnih nesreč (Demšar Mitrovič, 2015).

Problem preobremenjenosti in premajhnega števila parkirišč v občini Tolmin se ne pojavlja le v glavnem kraju, temveč tudi v vseh večjih krajih, kamor štejemo Most na Soči in Podbrdo. Za boljšo predstavo o tem, koliko motornih vozil je na območju občine, je zgovoren podatek o stopnji motorizacije, ki znaša »547 avtomobilov na 1000 prebivalcev, kar je 4,6 % več od slovenskega povprečja« (Občina Tolmin, 2017c, str. 6). Da je problem premajhnega števila parkirišč prisoten, v občini Tolmin dokazujejo rezultati ankete, ki jo je občina Tolmin izvedla v okviru oblikovanja *Celostne prometne*

strategije v občini Tolmin. Po opravkih, na delo ali v šolo se z avtomobilom odpravi 7 do 10 oseb v občini, kar pomeni, da je uporaba avtomobila zelo pogosta (ibid.).

STANJE NA PODROČJU PARKIRNIH MEST IN OCENA ZASEDENOSTI

Parkirišča so najbolj potrebna v samem Tolminu, ki je gospodarsko in upravno središče. Občina upravlja s štirimi parkirišči v samem kraju Tolmin, skupaj s privatnimi parkirišči pred trgovinami je na voljo okvirno 575 parkirnih mest in 17 parkirnih mest namenjenih invalidnim osebam. Zasedenost se ocenjuje med 85 in 90 %. Samih podatkov o številu parkirnih mest občina ne zbira, zato je bila s pomočjo opazovanja na terenu narejena tabela 17, kjer smo natančno prešteli označena parkirna mesta v glavnem kraju Tolmin.

Tabela 17: Seznam parkirišč v kraju Tolmin

Ime parkirišča ali opis lokacije	Število mest	Zasedenost parkirišča	Plačilo / cona
Letališče/med občino in upravno enoto	71 + 2	Med delavniki 100 %	Prva ura brezplačna, modra cona
Ulica padlih borcev	150	90 %	Brezplačno, bela cona
Osnovna šola	85 + 2	Delavniki 100 %, sicer manj	Brezplačno, bela cona, Za zaposlene in dostavo otrok 15 min
Stari mestni trg	17 + 1	100 %	Modra in bela cona
Blagovnica Mercator	48 + 1	Med delavniki 100 %	Brezplačno za dve uri, modra cona
Trgovina Hofer	59 + 3	Med delavniki 70–90 %	brezplačno, bela cona, privat – možnost zapornic
Trgovina Eurospin	61 + 4	Med delavniki 80–100 %	Brezplačno, bela cona, privat – možnost zapornic
Trgovina Merkator	84 + 5	Med delavniki, 70–90%	Brezplačno, bela cona, privat – možnost zapornic

Vir: avtorica

Pred kratkim je bilo na območju ob Ulici padlih borcev urejeno parkirišče, ki na manjšem urejenem in večjem makadamskem prostoru ponuja približno 150 brezplačnih parkirnih

mest. Makadamski del parkirišča nima označenih parkirnih mest in je na voljo tudi za večja vozila, kot so avtobusi in avtodomi, zato je kapaciteta parkirišča pravzaprav manjša. Predvideno je, da bo parkirišče urejeno kasneje, vendar je njegovo nadaljnje urejanje vezano na obnovo športnega parka Brajda. Trenutno je v pripravi idejna zasnova športnega parka, kjer pa je v dolgoročnem načrtu pravzaprav predvideno zmanjšanje omenjene površine za parkiranje.

Z majem 2017 so v modro cono spremenili parkirišče Letališče, ki se nahaja ob stavbah Knjižnice Cirila Kosmača, Občine in Upravne enote Tolmin. Tako so sprostili parkirišče, ki je bilo vse delavnike popolnoma zasedeno, obiskovalci javnih stavb pa so morali parkirni prostor iskati drugje (Občina Tolmin, 2017d). Ureditev parkirišča, ki sedaj šteje 73 parkirnih mest, se je izkazala za dobro potezo, saj je parkirišče manj obremenjeno in omogoča parkiranje brez daljšega iskanja prostega parkirnega mesta, kar močno ustreza naravi opravkov lokalnega prebivalstva kot tudi za krajši obisk obiskovalcev.

Prevelika zasedenost se pojavlja predvsem ob delavnikih, ko so vsa parkirišča polno zasedena. V samem centru Tolmina ni prostora za pridobitev novih parkirišč, ki bi omogočala lažje parkiranje. Občina ima sicer predvidene dodatne kapacitete parkirnih mest, ki pa bodo vzpostavljene z leti, ko bo umestitev dobila obvoznica, ki je predmet razprav že od leta 2009. Takrat bodo na voljo parkirišča pred vstopom v mesto, ko bo tolminska obvoznica prihajala iz smeri Sotočja proti centru Tolmina, je izjavil Hrast (osebna komunikacija, 24. april, 2017). Prav tako bodo nekateri ukrepi na področju parkiranja mogoči šele po sprejetju in izvajanju ukrepov *Celostne prometne strategije občine Tolmin* (Občina Tolmin, 2017d).

Velik problem premajhnega števila parkirnih mest se pojavlja na najbolj obiskanih turističnih točkah v občini Tolmin, in sicer v Tolminskih koritih in pri cerkvi Svetega Duha v Javorci. Po podatkih LTO Sotočje je v letu 2016 Tolminska korita obiskalo 42.068 turistov, spominsko cerkev v Javorci pa 7.221 turistov (Blazetič, 2017; LTO Sotočje, 2017b). Stanje je v višku turistične sezone precej kaotično, saj do najbolj obiskanih turističnih zanimivosti pelje ozka cesta iz vasi Zatoľmin, parkirišče pred vstopom pa je namenjeno gostom okrepčevalnice. Zaključimo lahko, da so parkirišča velik problem ob delavnikih skozi vse leto, še toliko bolj pa v času turistične sezone.

PREDVIDENE AKTIVNOSTI IN PREDLOGI V POVEZAVI S PARKIRNIMI MESTI

Občina Tolmin je v preteklem obdobju začela z dodajanjem in posodabljanjem informativnih tabel, ki obiskovalce usmerjajo do javnih stavb in drugih ustanov. Na tem mestu lahko izpostavimo, da bi bile v veliko pomoč tudi informativne table, ki označujejo dostop do parkirišč tako za osebne avtomobile kot druga vozila. V prihodnje bi kot nadgradnja turistične ponudbe ter povečanju zmogljivosti na področju parkirišč dodatno pripomogla ureditev parkirišča za druga večja motorna vozila, kot so avtobusi, mini busi in vozila s kamp prikolicami ter parkirišča za avtodome. Kot je zapisano v *Celostni prometni strategiji občine Tolmin*, je namen, da se občina v nekaj letih pridruži mreži postajališč avtodomov po vsej Sloveniji (Občina Tolmin, 2017c).

Iz *Proračuna občine Tolmin za leto 2017* smo zasledili naslednje predloge povezane s parkirnimi mesti, in sicer ureditev parkirnih mest ob večnamenskem prostoru na Kneži ter gradnja parkirišča v obliki večetažne parkirne hiše v samem Tolminu. Glede na predlog, bo parkirna hiša plačljiva, zato se pred tem načrtuje analiza zasedenosti obstoječih parkirnih mest, ki je občina sedaj ne izvaja (Občina Tolmin, 2017d).

Občina Tolmin mora kot vse bolj prepoznavna turistična destinacija poskrbeti, da so vedno na voljo prosta parkirna mesta za domačine in obiskovalce. Sama infrastruktura na področju parkirnih mest mora slediti hitremu razvoju turizma. Neoznačenost in stalna zasedenost parkirišč v bližini centra lahko vodita do tega, da se obiskovalci po daljšem iskanju prostega parkirnega mesta raje odpeljejo naprej. Ker je v strategiji turizma občine Tolmin jasno navedeno, da si tranzita ne želijo, je potrebno narediti vse, da turistom omogočimo čim lepšo izkušnjo ob obisku. V poletju 2017 so v višku turistične sezone končno vzpostavili dnevni prevoz z minibusom do Tolminskih korit in cerkve v Javorci, ki je nekoliko razbremenil cesto in parkirišče.

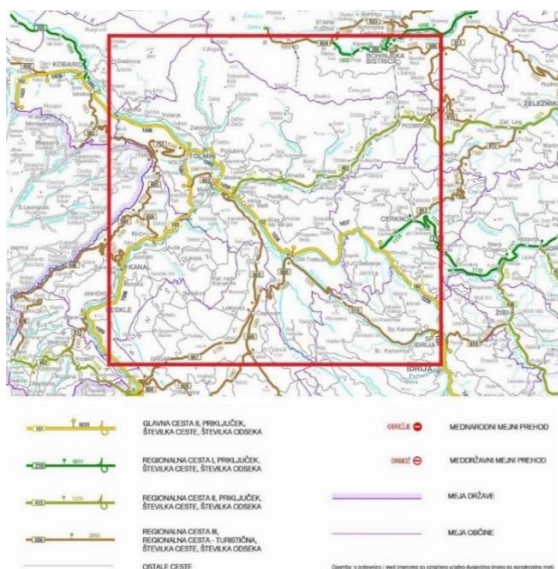
Po pregledu stanja in zbranih podatkih lahko ocenimo, da je nosilna zmogljivost za indikator parkirna mesta *presežena*. Občina je z izdelavo *Celostne prometne strategije v občini Tolmin* na dobri poti, da stanje izboljša. Poleg zagotovitve večjega števila parkirnih mest in pobiranja parkirnine, ki omogoči financiranje za naprej, je v prihodnje potrebno

uvesti čim več podobnih ukrepov v smeri spodbujanja trajnostnih oblik transporta, ki bodo pripomogle k zmanjšanju preobremenjenosti parkirišč in onesnaževanja okolja. Potrebno je ugotoviti, kako lokalno prebivalstvo spodbuditi k čim manjši uporabi avtomobila za prevoz po mestu in s pomočjo krožnega minibusa s povezavami z okoliškimi vasmi ter postaj za kolesa po zgledu Becikelj ipd. omogočiti izbiro trajnejših oblik prevoza. Ob podajanju predlogov se zavedamo, da so ti močno povezani s kazalnikom kolesarske steze ter z infrastrukturo za pešce, ki je ponekod še vedno pomanjkljiva. Na problem pomanjkanja parkirnih mest je potrebno pogledati celostno.

5.2.2 Dolžina obnovljenih lokalnih in državnih cest

Ocene stanja infrastrukture so slabe, stanje je ponekod celo nezadostno, saj gre za slabo dostopnost, prehodnost in povezanost občine Tolmin, kot tudi celotnega Zgornjega Posočja. Ne le cestno omrežje, ampak tudi železniško je precej zastarelo in ne ustreza sodobnemu času. Slabe so povezave na zahodnem delu z Italijo, najbližja pot do avtoceste je soška cesta iz smeri Tolmin–Nova Gorica, na kateri se zgodi največ prometnih nesreč. Lokalne in regionalne ceste so na nekaterih delih označene kot kritične točke, kjer gre za zelo slabo pretočnost, slabo prometno varnost in neprimerno zavarovane odseke (Severnoprimorska mrežna razvojna agencija, 2015).

Slika 3: Pregledna karta državnega cestnega omrežja občina Tolmin

Vir: (osebna komunikacija z Gosar -Direkcija Republike Slovenije za infrastrukturo [DRSI], 8. maj, 2017)

Po zadnjih razpoložljivih podatkih Direkcije Republike Slovenije za ceste, ki so na voljo od 31. 12. 2015, ima občina Tolmin 444.4 km občinskih cest (DRSI, 2017a). Na območju občine Tolmin je 109.9 km državnih cest, kar skupno z občinskimi cestami predstavlja 554.3 km javnih cest (Občina Tolmin, 2017c). V tabeli 18 je prikazan pregled dolžine občinskih javnih cest, ki so v lasti občine.

Tabela 18: Dolžine občinskih javnih cest za občino Tolmin v letu 2015 v metrih

Kategorija	Lokalna cesta	Kategorija	Javna pot
	148.002		290.234
Podkategorija		Podkategorija	
Glavna mestna cesta	0	Javna pot za kolesarje	0
Zbirna mesta, zbirna krajevna cesta	2.618		
Mestna krajevna ali krajevna cesta	3.569		
Skupaj	154.189		290.234

Vir: DRSI, 2017a

Za nekoliko lažjo predstavo o tem, koliko prometa dnevno poteka po omenjenih cestah, smo po podatkih Direkcije Republike Slovenije za ceste v tabeli 19 predstavili prometne obremenitve v letu 2015 na območju občine Tolmin. Tabela prikazuje rezultate štetja, ki nam povedo povprečni letni dnevni promet.

Tabela 19: Prometne obremenitve v občini Tolmin v letu 2015

Ime odseka	Peršet–Most na Soči	Most na Soči–Bača	Bača–Dolenja Trebuša
Motorji	87	90	60
Osebna vozila	3.481	4.380	1.893
Avtobusi	27	50	17
Vsa tovorna vozila	434	380	306
Skupaj	4.029	4.900	2.276

Vir: DRSI, 2017b

Na podlagi rezultatov štetja in s pomočjo karte prometnih obremenitev v letu 2015 lahko zaključimo, da je na regionalnih cestah v občini Tolmin v smeri iz Tolmina proti Kobaridu, Novi Gorici in Idriji prometna obremenitev med 1.000 in 5.000 motornih vozil dnevno. Sklepamo lahko, da je obremenjenost v času viška poletne sezone večja.

LOKALNE CESTE

Lokalne ceste imajo velik pomen za občino, saj pomenijo dostop do podeželja, ki je nujno za ohranjanje poseljenosti in uspešen razvoj gospodarstva (Severno Primorska mrežna razvojna agencija, 2015). *Regionalni razvojni program Severne Primorske 2014–2020* navaja, da vse občine »redno izvajajo obnovo lokalnega cestnega omrežja, vendar je obseg investicij prenizek« (ibid., 2015, str. 75), saj je obseg cestnega omrežja ogromen, poleg tega pa je zelo zahtevna že sama površina reliefa in geomorfološka sestava tal, kar predstavlja dodatno zviševanje investicij. Predvsem v Severozahodnem delu regije, kjer je občina Tolmin, lokalne ceste ne dosegajo primerne stanja.

Podatkov o dolžini obnovljenih lokalnih cest v občini Tolmin občina ne spremlja. Po okvirnem izračunu je bilo v letu 2016 obnovljenih osem kilometrov lokalnih cest, kamor se poleg obnovitve štejejo tudi rekonstrukcije in vzdrževalna dela. Razlog za manjši obseg obnove lokalnih cest je posledica ukrepa, da lokalne ceste niso upravičene za sofinanciranje iz strani Evropske Unije (Severnoprimorska mrežna razvojna agencija, 2015). Kot je zapisano v 11. členu Odloka o občinskih cestah, občina Tolmin plan za gradnje in vzdrževanja občinskih cest določa vsake štiri leta. V obdobju 2016–2017 so pregledniki skupaj s predstavniki Občine Tolmin, Komunale Tolmin, predsedniki krajevnih skupnosti občine Tolmin ter gospodarskimi javnimi službami pregledali ceste ter pripravili seznam o stanju in poškodbah na terenu, nato pa je bil prioriteten seznam vrednoten na podlagi štirih kriterijev. Okvirna ocena vrednosti znaša 4.285.000 €. V naslednjem obdobju bo na predlog občinskega sveta o tem odločal župan občine Tolmin, je povedal Hrast (osebna komunikacija z zaposlenimi na oddelku za cestno infrastrukturo Občine Tolmin, 24. april, 2017).

DRŽAVNE CESTE

V zadnjih letih od leta 2012 do danes je bilo v občini Tolmin rekonstruiranih ali kako drugače obnovljenih kar nekaj odsekov. V tabeli 20 je predstavljeno, na katerih odsekih so potekala obnovitvena dela od leta 2012 dalje.

Tabela 20: Seznam odsekov državnih cest in obnovitvena dela v občini Tolmin od leta 2012 do 2016

Številka odseka in opis	Dolžina odseka v občini v m	Dela in leto izvedbe	Obnovljeni del odseka v m
1006, Idrsko–Pršeti	8.095	Preplastitve, 2013 Preplastitve, 2016	600 2.067
1007, Pršeti–Ušnik	4.015	Rekonstrukcije, 2012	100
Ušnik–Plave	4.120	/	0
1037, Dolenja Trebuša–Želin	7.930	Rekonstrukcija, 2015	900
1040, Pršeti–Most na Soči	7.334	Rekonstrukcija, 2013	300
1038, Bača–Dolenja Trebuša	8.550	Rekonstrukcija, 2015	6.500
Most na Soči–Bača	2.205	/	0
1040, Pršeti–Most na Soči	7.344	/	0
1041, Most na Soči–Ušnik	4.271	/	0
Čepovan–Most na Soči	7.030	/	0
1068, Čepovan–Dolenja Trebuša	8.590	Preplastitve, 2013	300
1071, Bača–Kneža	6.153	Preplastitve, 2013 Preplastitve, 2015	800 100
1072, Kneža–Podbrdo	15.734	Rekonstrukcije, 2012	700
1073, Podbrdo–Petrovo Brdo	4.400	Preplastitve, 2013	350
Petrovo Brdo–Podrošt	1.050	/	0
Sorica–Petrovo Brdo	1.010	/	0
Dolenja Trebuša–Spodnja Idrija	6.870	/	0
1041, Most na Soči–Ušnik	4.271	Preplastitve, 2012	226
1544, Volče–Solarij	9.103	Oprema na počivališču, 2012	
Solarij–italijanska meja	324	/	0
Kambreško–Kuščar–Livek	3.140	/	0
Skupaj	121.539		12.943

Vir: DRSI, 2017c

Glede na podatke, ki so navedeni v tabeli 20, opazimo, da so bila različna obnovitvena dela na državnih cestah v občini Tolmin izvedena na 11 odsekih, kar je polovica vseh odsekov. Največja rekonstrukcija je bila v zadnjem obdobju od leta 2012 narejena na odseku 1038 na relaciji Bača–Dolenja Trebuša. V tabeli 21 je pregled obnovitev v občini predstavljen po letih.

Tabela 21: Pregled števila obnovitvenih del na državnih cestah na ozemlju občine Tolmin od leta 2012 do 2016

Leta	Število obnovitvenih del	Dolžina obnovitvenih del v m
2012	4	1.026
2013	5	2.350
2014	0	0
2015	3	7.500
2016	1	2.067
skupaj	13	12.943

Vir: avtorica

Glede na podatke, ki smo jih pridobili na Direkciji Republike Slovenije za infrastrukturo, je bilo od leta 2012 do konca leta 2016 na območju občine Tolmin skupno izpeljanih 13 projektov na področju obnovitev državnih cest. Dolžina obnovljenih cest v tem obdobju je skupno znašala 12.943 m (osebna komunikacija, 12. maj, 2017).

Dostopnost in stanje državnih cestah Severne Primorske regije se postopoma izboljšuje, v ta namen gre med 15–20 % proračuna, vendar pa je v občini še veliko ozkih grl (Bucik Ozebek, 2017b).

Ob preučevanju kazalnika dolžina obnovljenih lokalnih in državnih cest pridemo do ugotovitve, da je nosilna zmogljivost *presežena*. Tako v celotnem Zgornjem Posočju, kot tudi v občini Tolmin, se stanje na državnih cestah postopoma izboljšuje, precej slabše je stanje na lokalnih cestah, kjer lahko izpostavimo nekaj kritičnih točk. Omenimo naj cesto, ki iz vasi Ljubinj vodi do Triglavskega narodnega parka in vzletišča Kobala, cesto iz vasi Zatulmin do Tolminskih korit, cesto v Polog do spominske cerkve v Javorci ipd. Kljub izboljšavam je še veliko nevarnih odsekov, ponekod so ceste še vedno tako ozke, da je vsako srečanje dveh nasproti se vozečih vozil pravi izziv. Predlogi in ukrepi za v prihodnje so jasni – obnovitev in hitrejša sanacija nevarnih delov cest v občini. Zavedamo se, da je proračun s strani občine kot države omejen. Ceste v teh krajih so za nekatere

voznike zaradi ožin in ovinkov zahtevne, posebej za obiskovalce bi bile dobrodošle opozorilne table na nevarnejših odsekih ter table, ki voznike opozarjajo na souporabo cestišča s kolesarji ali pešci.

5.2.3 Kolesarske poti

Kolesarjenje kot ena od trajnostnih oblik mobilnosti v zadnjem času pridobiva na svojem pomenu. Manjše onesnaženje, varčevanje z energijo, manj hrupa in manjša obremenjenost mestnih centrov z motornimi vozili so le nekatere od prednosti te oblike prevoza, ki je mnogo prijaznejša do okolja. S kolesom je premagovanje krajših razdalj v mestu najhitrejša možnost, poleg gospodarskih in ekoloških prednosti pa se vse bolj poudarja tudi njegov pozitiven vpliv na zdravje ljudi, ki ga uporabljajo v svojem vsakodnevnem življenju. Na območju Evropske Unije se kolesarske poti načrtno vključuje v državno cestno omrežje in postavljenim smernicam sledi tudi Republika Slovenija. Na območju naše države (razen v večjih mestih) ni urejenih veliko kolesarskih poti. Na lokalni kot državni ravni se v Republiki Sloveniji s tem aktivno ukvarjajo, da bi s primernim načrtovanjem in izgradnjo uporabnikom kolesarskih poti zagotovili primerno infrastrukturo, ki je na voljo drugod. Kolesarske poti v osnovi delimo na daljinske, glavne, regionalne in lokalne kolesarske poti. Večinoma se urejajo na ravni države, vendar na določeni točki projekte izpelje in financira tudi občina sama (Ministrstvo za promet, 2005).

Izgradnja celotnega državnega kolesarskega omrežja poteka počasi, razlog je v zelo omejenem proračunu, ki je namenjen državnim cestam. Za gradnjo kolesarskega omrežja gre po podatkih iz leta 2004 okvirno 1 % celotnih sredstev (Ministrstvo za promet, 2005).

STANJE KOLESARSKIH POTI V OBČINI

V občini Tolmin infrastruktura za kolesarje skoraj ni urejena z izjemo dveh krajših kolesarskih stez. Enosmerni enostranski kolesarski pas v dolžini 175 m poteka v samem mestu Tolmin na Kosovelovi ulici, ki ga je financirala občina. Druga pot je državna kolesarska steza, ki poteka na delu glavne ceste med Tolminom in Mostom na Soči. 450 m dolga urejena dvosmerna kolesarska steza se začne pod vasjo Prapetno in poteka do konca predora Pod Ključem pri vasi Modrej. Prvotni namen je bil izgradnja kolesarske

poti za še dodatnih 300 m, vendar država ni mogla zagotoviti dovolj denarja. Zaradi neprimerne sestave tal je bila gradnja na tem odseku zahteven in finančno drag projekt (Irgo consulting, 2011).

Slika 4: Kolesarska steza na Kosovelovi ulici v Tolminu

Vir: avtorica

Kolesarjenje v občini Tolmin poteka na obstoječih cestah in ostalih poteh. Na glavnih regionalnih cestah v smeri Tolmin–Kobarid, Tolmin–Nova Gorica in Tolmin–Idrija kolesarjem ni zagotovljena osnovna varnost udeležbe v prometu. Ceste vključujejo številne ovinke, ponekod so izredno ozke in nepregledne, na cesti je dnevno veliko prometa, kjer je prisotna visoka hitrost motornih vozil (Občina Tolmin, 2017c).

Število kolesarjev na cestah se iz leta v leto povečuje, zato je pomembno, da se zagotovi ustrezna varnost, saj so poleg pešcev med najšibkejšimi udeleženci v cestnem prometu. Po raziskavah je Slovenija glede varnosti kolesarjev v prometu zelo slaba (Ministrstvo za promet, 2005). Nesmiselno je spodbujati uporabo kolesa, če kolesarjem ne zagotovimo ustrezne in primerne ter predvsem varne infrastrukture. Okvirno 60 % prebivalcev občine Tolmin meni, da je stanje na področju kolesarske infrastrukture v občini slabo in uporaba kolesa zato ni varna (Občina Tolmin, 2017c).

V *Celostni prometni strategiji občine Tolmin* je kot eno od petih ključnih področij ukrepanja izpostavljeno kolesarjenje in vzpostavitev primerne infrastrukture, kar je zelo vzpodbudno. Občina mora urediti čim večje število kolesarskih poti tam, kjer so najbolj potrebne. Prav zaradi neustrezne infrastrukture in majhne varnosti kolesarjev lokalno prebivalstvo v zelo majhni meri uporablja kolo kot prevozno sredstvo v vsakdanjem življenju. Kolo naj bi uporabljalo le 4 % prebivalstva (Občina Tolmin, 2017c). Pod okvirom projekta EnergyViLLab se je Posoški razvojni center odločil, da bo ponujal brezplačno izposojlo mestnih koles, s katerimi si želi povečati vsakodnevno uporabo koles med občani (Posoški razvojni center, 2017b).

Kolesarstvo je v občini Tolmin zagotovo tudi eden od potencialnih turističnih produktov, ki bi ga bilo potrebno v prihodnje bolje razviti. Sama narava ponuja veliko zanimivih kolesarskih poti, poleg tega je »vedno več povpraševanja po programih, ki so povezani s kolesarjenjem«, zato bi izboljšanje kolesarske infrastrukture pomenilo velik doprinos k turistični ponudbi (LTO Sotočje, 2010, str. 33). Posebej so izpostavljene kolesarske poti in pešpoti v okolici reke Soče in Tolminke (Ministrstvo za promet, 2005).

NAČRTI

V izdelavi je Regionalno omrežje kolesarskih povezav Severne Primorske–Goriške razvojne regije pod vodstvom Idrijsko-Cerkljanske razvojne agencije. Občina Tolmin bo vključena v tri povezave, in sicer (Občina Tolmin, 2017c, str. 27):

- D7: Soška – daljinska povezava: Predel–Kobarid–Kanal–Nova Gorica–Miren–Lipa–Komen,
- G2: glavna kolesarska povezava: Most na Soči–Želin–Idrija–Godovič–Kalce in
- R2: regionalna kolesarska povezava: Bača pri Modreju–Petrovo Brdo–Bohinjska Bistrica–Lesce–Bled.

Izgradnja kolesarskih poti je v začetnih fazah, vendar si občina Tolmin v prihodnje želi predvsem povezati mesto Tolmin z bližnjimi kraji, kot sta Volče in Most na Soči. Gradnja kolesarskih poti bo v nadaljevanju potekala v smeri povezovanja z že obstoječimi potmi in z vključevanjem v načrtovane regionalne in državne poti, kjer se predvideva (Občina Tolmin, 2017c, str. 25; Občina Tolmin, 2017d, str. 13):

- nadaljevanje že obstoječega odseka kolesarske poti Tolmin–Most na Soči,
- asfaltiranje večnamenske poti Tolmin–Gabrje in
- urejanje odseka Most na Soči–Dolenja Trebuša po levem bregu reke Idrijce, ter odsek Most na Soči–Kanal.

Nekatere od zgoraj naštetih širitev bodo realizirane v kratkem, druge (kot na primer gradnja brvi čez Sočo in Tolminko) ostajajo kot nadaljnje možnosti. Glede na načrt, ki je po postavkah zapisan v *Proračunu občine Tolmin za leto 2017*, bo denar namenjen za projektno dokumentacijo za ureditev kolesarske steze v Modreju ter elaborat označitve kolesarskih poti v občini Tolmin.

Občina si poleg tega želi zagotoviti ustrezno signalizacijo in stojala za parkiranje koles. Težave ob zagotovitvi kolesarskih poti in ustrezne kolesarske infrastrukture občina nima samo v zagotavljanju finančnih sredstev, temveč tudi z upoštevanjem strogih naravovarstvenih zakonov in izpolnjevanju vodovarstvenih pogojev na tem območju. Slednje postopek gradnje upočasni in zahteva tudi več denarja. Kot pri ostalih gradnjah, je tudi tu ovira dolgotrajno pridobivanje soglasij v povezavi z lastništvom parcel, je izjavil Hrast (osebna komunikacija, 24. april, 2017).

Na podlagi vrednotenja kazalnika kolesarske poti v občini Tolmin ocenjujemo, da je nosilna zmogljivost kolesarskih poti v občini Tolmin **presežena**. Infrastruktura za kolesarje ni ustrezno urejena, zato sta v prihodnje potrebna gradnja in načrtovanje cest, ki bodo varne za vse udeležence. Nadaljnji ukrepi naj bodo podaljšanje kolesarskih poti, kar vključuje tudi vso ostalo infrastrukturo za kolesarje. Poti naj bodo ustrezno označene, omogoči naj se enostavno parkiranje koles pred javnimi ustanovami, šolami in trgovinami. Potrebno je razmišljati v smeri možnosti prevoza koles z avtobusom in povečanju kapacitet prevoza koles z vlakom. V dolini je vedno več turistov kolesarjev, zato naj turistična organizacija razmišlja o razvoju produkta vodenih kolesarskih poti in načrtovanju različnih tematskih poti za kolesarje.

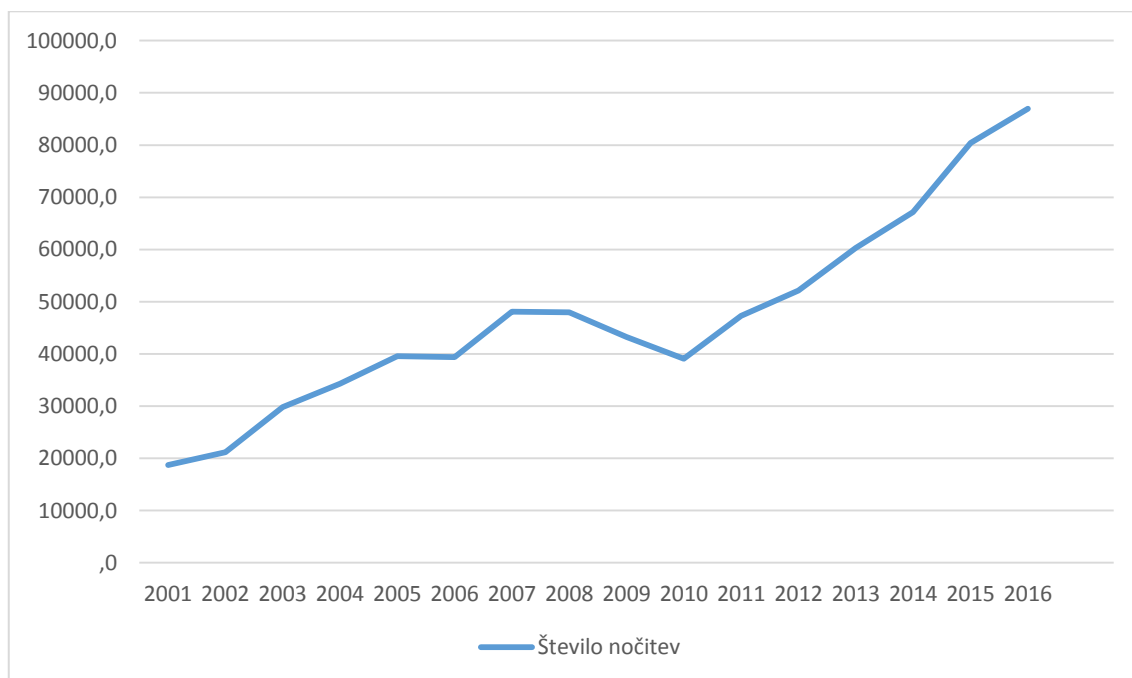
5.3 EKONOMSKO SOCIO-PSIHOLOŠKI INDIKATORJI

Za obravnavanje kazalnikov na področju ekonomsko socio-psiholoških indikatorjev smo si izbrali tri precej osnovne turistične kazalnike, in sicer število nočitev, število turistov in število namestitvenih kapacitet v občini Tolmin. Ker turizem v Zgornjem Posočju beleži izredno visoko rast, ki se odraža v rasti vseh treh kazalnikov, je njihova podrobnejša obravnava toliko bolj zanimiva.

5.3.1 Število nočitev

Občina Tolmin kot turistična destinacija v zadnjem času beleži rekordno rast. Število nočitev so občine v Zgornjem Posočju v zadnjih treh letih potrojile, višjo rast ima le prestolnica (Bucik Ozebek, 2017a). V letu 2001 je imela občina 18.720 prenočitev turistov, v letu 2016 pa je število nočitev doseglo številko 86.076. S pomočjo grafa 5 smo prikazali gibanje števila nočitev v občini zadnjih 15 let.

Graf 5: Gibanje nočitev v občini Tolmin od leta 2001 do leta 2016

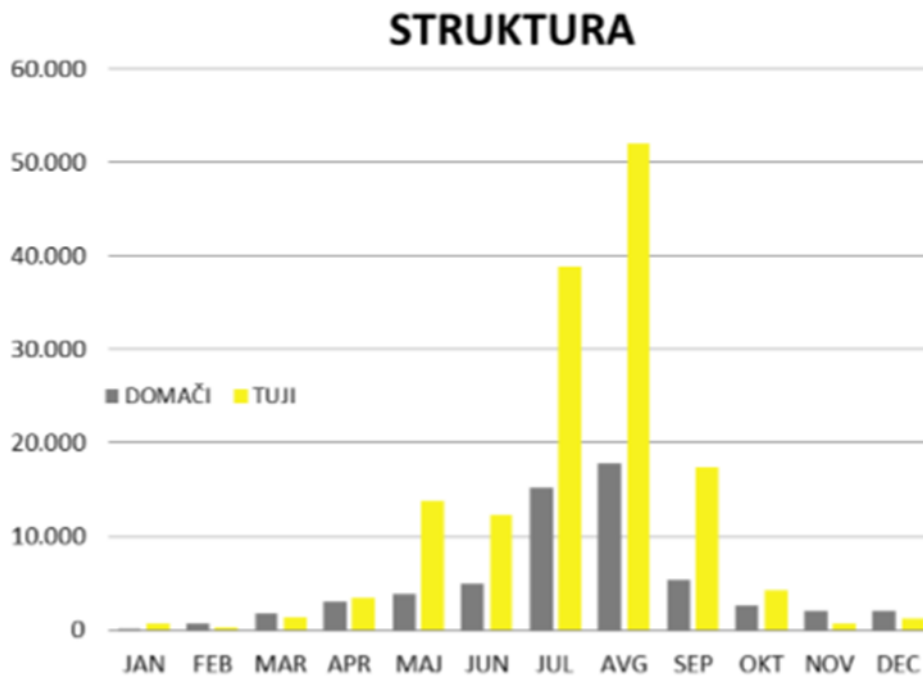
Vir: LTO Sotočje, 2017b

Razlog upada števila nočitev v letu 2010 lahko pripišemo vplivu gospodarske krize, slabšim vremenskim razmeram ter delno slabšemu poslovanju hotelskega sektorja, kar je

posledično vplivalo na zmanjšanje obiska in števila nočitev. Vse od leta 2010 opazimo zelo hitro rast nočitev, občina Tolmin skupaj z ostalimi dvema občinama Zgornjega Posočja v zadnjem času postavlja rekordno rast, saj je v letu 2016 ustvarila kar pol milijona nočitev (LTO Sotočje, 2017b).

Slika 5: Nočitve v občini Tolmin po mesecih v letu 2016

Vir: LTO Sotočje, 2017b

S pomočjo slike 5 opazimo, da je sezonskost v občini Tolmin zelo izrazita. Po podatkih LTO Sotočje se v mesecih od aprila do oktobra v času visoke sezone realizira 95 % vseh nočitev v občini. V mesecu julij in avgust je ustvarjenih skoraj 60 % letnega števila nočitev v občini Tolmin (LTO Sotočje, 2017b).

Tabela 22: Število prenočitvev v občini Tolmin od leta 2008 do 2016

Leto	Prenočitve turistov – domači	Prenočitve turistov – tuji	Prenočitve turistov – skupaj	Povečanje v % glede na predhodno leto
2008	22.800	19.605	42.405	/
2009	21.616	22.575	44.191	4,2
2010	16.157	20.835	36.992	-16,3
2011	17.134	26.518	43.652	18,0
2012	18.916	29.803	48.719	11,6
2013	20.683	39.011	59.694	22,5
2014	20.777	44.824	65.601	9,9
2015	20.328	55.325	75.653	15,3
2016	22.228	58.666	80.954	7,0

Vir: SURS, 2017g

V letu 2008 je bilo v občini Tolmin ustvarjenih 42.405 nočitev, od tega je bilo 22.800 prenočitev domačih turistov in 19.605 tujih turistov. V letu 2010 opazimo upad števila prenočitev v primerjavi z letom 2009, sicer pa število prenočitev od 2010 vztrajno rase. Po zadnjih podatkih, ki so na voljo, je bilo v letu 2016 ustvarjenih 80.954 prenočitev turistov, kjer je bilo 22.228 domačih gostov in 58.666 tujih gostov (SURS, 2017g; LTO Sotočje, 2010).

Po podatkih iz tabele 22 lahko pri primerjavi razmerja med domačimi in tujimi gosti ugotovimo, da je bilo leta 2008 več prenočitev ustvarjenih s strani domačih turistov, sicer pa v zadnjih letih veliko več prenočitev v občini Tolmin ustvarijo tuji gosti. Kar 72,5 % prenočitev ustvarijo gostje iz drugih držav, 27,5 % pa domači gostje.

Ugotavljamo, da nosilna zmogljivost občine Tolmin za kazalnik število nočitev **presežena**. Število turistov se je v letu 2016 v primerjavi z letom 2015 povišalo le za 7 %, vendar nočitve močno rasejo in zaradi strnjivosti v nekaj mesecev predstavljajo veliko obremenitev na ostale kazalnike, ki smo jih preučevali v prejšnjih poglavjih.

Kazalnik število nočitev je v močni povezavi s kazalnikom število namestitvenih kapacitet, zato bomo konkretnije predloge v povezavi z nočitvami in namestitvenimi kapacitetami podali v poglavju 5.3.3. Pri številu nočitev kot predlog podajamo željo vsake turistične destinacije, da poskuša turista na destinaciji zadržati čim dlje in tako podaljšati dolžino bivanja. V primeru občine Tolmin bi turista lahko zadržali s pomočjo boljše

oblikovane in razširjene ponudbe, ki bi gostu lahko ponudila več kot sedaj. Turistu mora občina Tolmin v prihodnje ponuditi več na področju kulinarike, velnesa in sprostitve (bazeni, savne) ter turistične proizvode, ki so oblikovani v pakete (vodeni izleti za gornike, kolesarje in druge segmente obiskovalcev). Trenutno cenovno zelo dostopna turistična destinacija bi v sledenju trajnostne vizije lahko postala tudi butično bolj usmerjena destinacija, saj območje ne bo preneslo pritiskov masovnega turizma. Povišanju kvalitete naj sledi ustrezno povišanje cen.

5.3.2 Število turistov

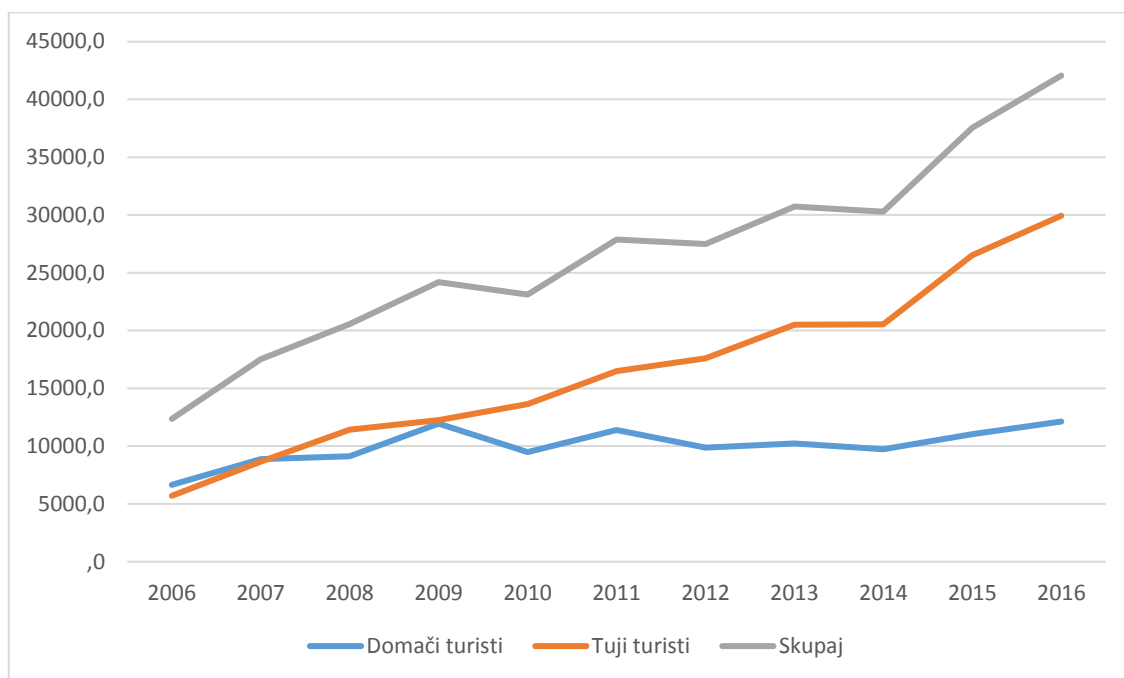
Tabela 23: Število prihodov v občini Tolmin letno od leta 2008 do 2016

Leta	Prihodi turistov – domači	Prihodi turistov – tuji	Prihodi turistov – skupaj	Povečanje v % glede na predhodno leto
2008	7.232	6.637	13.869	/
2009	6.805	8.122	14.927	7,6
2010	5.552	6.644	12.196	-18,3
2011	6.103	8.122	14.225	16,6
2012	7.115	8.658	15.773	10,9
2013	7.998	12.725	20.723	31,4
2014	7.606	13.915	21.521	3,9
2015	8.268	17.671	25.939	20,5
2016	9.041	19.993	29.034	11,9

Vir: SURS, 2017g

Leta 2008 je bilo v občini Tolmin ustvarjenih 13.869 prihodov turistov, 7.232 prihodov domačih turistov in 6.637 prihodov tujih turistov. Število prihodov turistov se je nekoliko zmanjšalo v letu 2010, sicer pa lahko iz tabele 21 opazimo trend rasti v prenočitvah turistov v občini Tolmin. V letu 2016 je bilo skupno 29.034 prihodov turistov, od tega 9.041 domačih in 19.993 prihodov tujih turistov. Glede na razmerje med domačimi in tujimi turisti je moč opaziti, da so domači turisti pri številu prihodov prevladovali le v letu 2008, sicer pa tuji turisti ustvarjajo večje število prihodov. V nadaljevanju si bomo podrobneje pogledali še gibanje števila turistov zadnjih nekaj let za dve najpomembnejši turistični znamenitosti v občini. Graf 6 nam prikazuje dinamiko gibanja obiska v Tolminskih koritih.

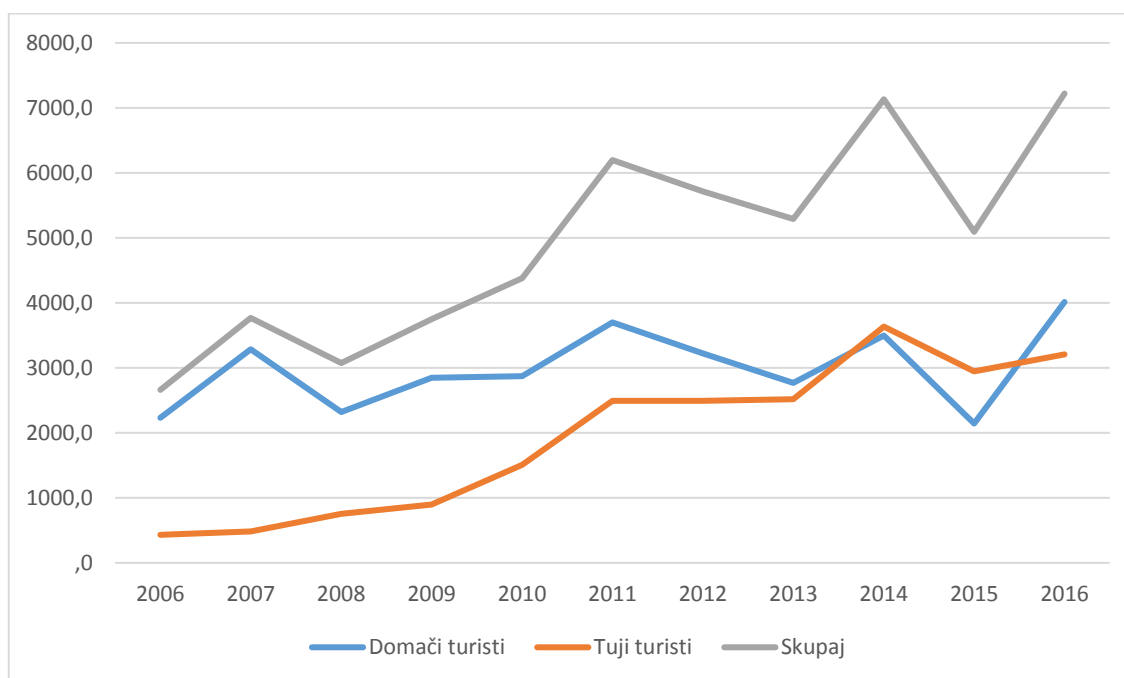
Graf 6: Število obiskovalcev v Tolminskih koritih od leta 2006 do 2016

Vir: LTO Sotočje, 2017b

Vstop v Tolminska korita se zaračunava v obdobju od aprila do konca oktobra, število obiskovalcev se je močno povečalo, izredna rast se nadaljuje zadnji dve leti.

Graf 7: Število obiskovalcev spominke cerkve v Javorci od leta 2006 do 2016

Vir: LTO Sotočje, 2017b

Precejšnja nihanja števila obiskovalcev cerkve Svetega Duha v Javorci so prikazana v grafu 7. Število obiskovalcev se beleži s pobiranjem vstopnine, zato lahko sklepamo, da je obiskovalcev na samem mestu več, kot je prikazano v zgornjem grafu. Prav tako se vstopnina na začetku in koncu sezone pobira zgolj ob vikendih, šele kasneje v času visoke sezone vsakodnevno. Razlog tako velikega povečanja v letu 2016 je tudi praznovanje 100. obletnice postavitve, ki je skupaj z dogodki privabila večje število obiskovalcev (LTO Sotočje, 2017b).

V občini Tolmin prihaja do razhajanja glede podatkov o turističnih prihodih in nočitvah. Razlog so netočni podatki, ki jih organizatorji festivalov posredujejo občini Tolmin. Organizatorji medijem sporočajo višje številke obiska, kot jih kasneje poročajo občini za obračun turistične takse. Festivali občini plačajo zgolj pavšalni znesek turistične takse, kar je nesmiselno. Zavedati se je potrebno, da ima turist enak vpliv na okolje, ne glede na to ali je prišel z namenom obiska festivala ali ne. Občina tako razpolaga le z nekaterimi podatki, ki pa ne odražajo realne slike stanja. Lokalna turistična organizacija prav tako ne vodi posebne evidence o številu obiskovalcev, turistov in nočitev povezanih s festivali.

Kot je zapisano v *Poslovnem poročilu 2016* je med cilji povečanje števila gostov za 5 %. Število gostov se je v letu 2016 povečalo za 11,9 %. Na podlagi zgoraj zbranih podatkov lahko ocenimo, da nosilna zmogljivost pri indikatorju število turistov trenutno **presežena**. Jasno je, da je potrebno ob povečanju števila turistov razširiti splošno in turistično infrastrukturo. Če bi si želeli omejiti število turistov, bi bilo smiselno razmišljati v smeri večanja kvalitete in posledično višanja cen. Po zgledu drugih destinacij se lahko po ustrezni presoji dodajo nekatera mesta zaračunavanja vstopnin ali parkirnin.

5.3.3 Število namestitvenih kapacitet

Z razvojem turizma in zavedanjem lokalnega prebivalstva, da ima turizem v celotnem Zgornjem Posočju veliko razvojnega potenciala, se je postopoma povečalo tudi število namestitvenih kapacitet na območju občine Tolmin. V nadaljevanju bomo predstavili vrste in število namestitvenih kapacitet v letu 2008 in najnovejše podatke iz leta 2016, dinamiko gibanja števila kapacitet in ugotovitve o trenutnem stanju kazalnika.

Večinoma so bile namestitvene kapacitete na območju Tolminske financirane z lastnimi prihranki in bančnimi krediti posameznikov, del finančnih sredstev pa so ponudniki namestitvenih kapacitet lahko pridobili s pomočjo Razvojnega programa Soča 2013 v obdobju od leta 2007 do leta 2013 »na podlagi Zakona o popotresni obnovi objektov in spodbujanja razvoja v Posočju (Uradni list RS, št. 45/98, 67/98, 110/99, 59/01, 86/04, 26/05)« (Občina Tolmin, 2013, str. 26). Tabela 24 prikazuje podatke o vrstah turističnih kapacitet v občini Tolmin v letu 2008.

Tabela 24: Vrste namestitvenih kapacitet v občini Tolmin v letu 2008

Vrsta namestitve	Število objektov	Število postelj	Delež glede na število postelj v %
Hoteli	3	167	14,6
Penzioni, gostišča, apartmaji/sobe s 15 ali več posteljami	13	249	21,7
Zasebne sobe in apartmaji	33	217	18,9
Turistične kmetije	3	35	3,1
Kampi	1	120	10,5
Koče	4	177	15,5
CŠOD	1	180	15,7
Skupaj	58	1.145	100,0

Vir: LTO Sotočje, 2017b

V letu 2008 je bilo v občini Tolmin 58 nastanitvenih objektov, kjer je bilo na voljo 965 postelj in 180 mest v kampu Vili na Volarjah, ki je bil takrat edini kamp. Največji delež glede na razpoložljive kapacitete so v tem letu predstavljali penzioni in gostišča ter sobe in apartmaji s 15 ali več posteljami, kjer je bilo na voljo 249 postelj, najmanjši delež pa turistične kmetije s 35 ležišči. V tabeli 25 so predstavljene številke o vrstah namestitvenih kapacitet v občini Tolmin 8 let kasneje.

Tabela 25: Vrste namestitvenih kapacitet za občino Tolmin v letu 2016

Vrsta namestitve	Število objektov	Število postelj	Nočitve	Delež glede na število postelj v %
Hoteli	4	244	8.819	10,1
Penzioni, gostišča, apartmaji/sobe s 15 ali več posteljami	17	316	14.361	16,5
Zasebne sobe in apartmaji	91	634	24.078	27,7
Turistične kmetije	4	59	3.014	3,5
Kampi	4	430	18.633	21,4
Koče	5	233	1.956	2,2
CŠOD	2	206	16.165	18,6
Skupaj	126	2.122	87.026	100,0

Vir: LTO Sotočje, 2017b

Glede na pretekle podatke o vrstah namestitvenih kapacitet je opaziti velike premike na področju števila namestitvenih kapacitet v občini Tolmin. V letu 2016 je bilo v občini Tolmin 126 namestitvenih objektov, od tega je bilo kar 22 novih glede na leto 2015. Na voljo je bilo 430 mest v kampih in 1.631 postelj, od tega je bilo 275 novih v primerjavi s predhodnim letom 2015. Po pregledu podatkov za obdobje od leta 2008 do leta 2016 opazimo, da so bili tudi na Tolminskem prepoznani potenciali kamping turizma, že v letu 2009 se odpreta dva dodatna kampa in sicer Kamp Siber v Poljubinju in Kamp Šorli v Koritnici, v letu 2011 še Kamp Gabrje v Gabrjah tako, da se ponudba za ljubitelje kampiranja precej razširi (LTO Sotočje, 2017b).

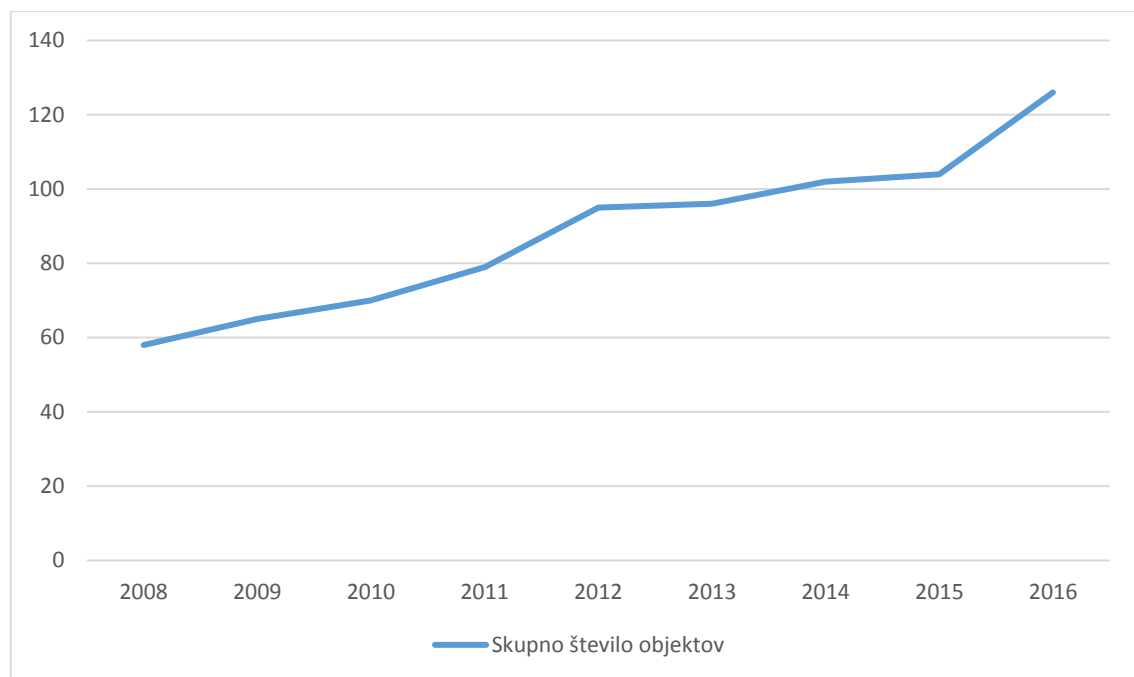
Tabela 26: Število objektov in postelj v občini Tolmin od leta 2008 do 2016

Leto	Skupno število objektov	Število novih objektov	Skupno število postelj	Število novih postelj
2008	58		1.145	
2009	65	7	1.252	107
2010	70	5	1.444	192
2011	79	9	1.608	164
2012	95	16	1.681	73
2013	96	1	1.742	61
2014	102	6	1.780	38
2015	104	2	1.786	6
2016	126	22	2.061	275

Vir: LTO Sotočje, 2017b

Iz tabele 26 je razvidno, da se je število namestitvenih objektov od leta 2008 do leta 2016 povečalo, in sicer za 217,3 %. V letu 2016 je bilo na voljo 68 namestitvenih objektov več kot leta 2008. V istem obdobju se je povečalo tudi število postelj. Povečanje je bilo večje za 180 %, saj je bilo v letu 2016 v občini 916 postelj več kot leta 2008. V letu 2016 opazimo najboljše povečanje namestitvenih kapacitet, in sicer za 21,2 % ter 15,4 % povečanje števila postelj glede na predhodno leto.

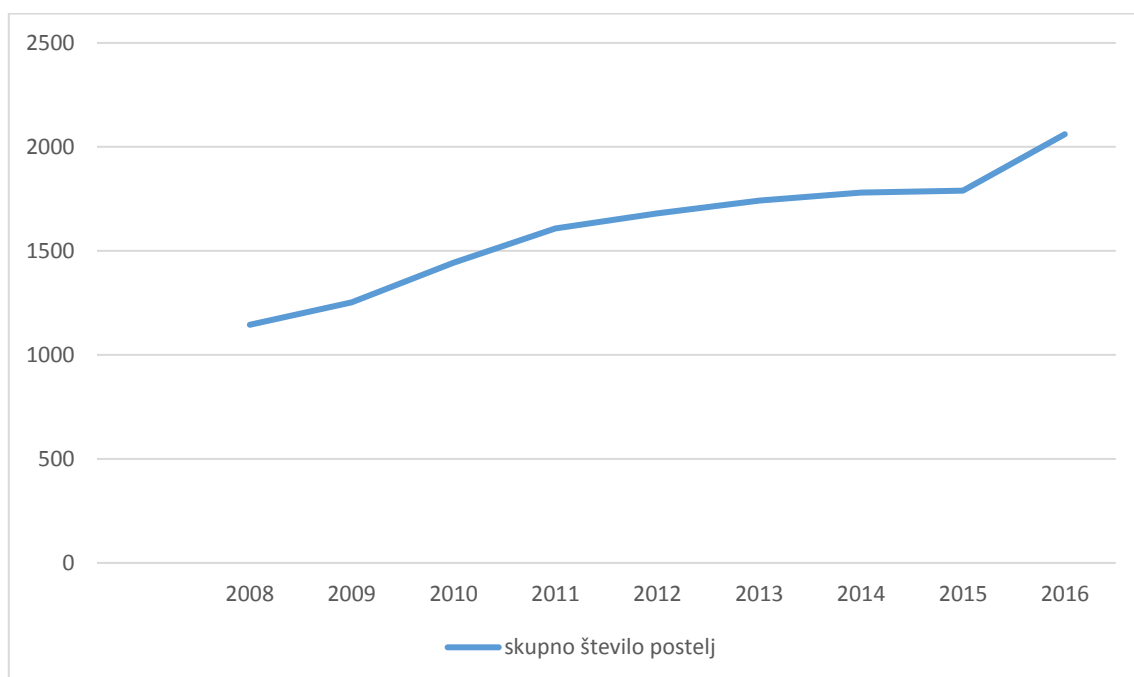
Graf 8: Dinamika gibanja števila namestitvenih kapacitet v občini Tolmin od leta 2008 do leta 2016

Vir: LTO Sotočje, 2017b

Graf 9: Dinamika gibanja števila postelj v občini Tolmin od leta 2008 do leta 2016

Vir: LTO Sotočje, 2017b

Iz grafa 8 in grafa 9 opazimo, da število namestitvenih kapacitet kot število postelj v občini Tolmin iz leta v leto rase. K povečanju namestitvenih kapacitet so v letu 2015–2016 v večini prispevali novi ponudniki, delno pa tudi že obstoječi, ki so povečali svoj obseg. Od leta 2015 do leta 2016 je nastalo 22 novih namestitvenih kapacitet (LTO Sotočje, 2017b).

STANJE NA PODROČJU NAMESTITVENIH KAPACITET

Na območju občine Tolmin prevladujejo apartmaji, sobe in penzioni. Zelo pomembno vlogo ima Center šolskih in obšolskih dejavnosti [CŠOD], ki prek celega leta sprejema večje skupine otrok in dijakov. Dolgoletno slabo poslovanje hotela Krn se počasi spreminja na boljše. Nov večinski lastnik od aprila 2015 veliko truda vlaga v novo podobo sedaj poimenovanega hotela Dvorec. Napredek je viden v statistiki, saj se je v letu 2016 število hotelskih nočitev v občini povečalo za 30 % glede na preteklo leto 2015 (LTO Sotočje, 2017b). Občina Tolmin ima vseeno velike težave pri sprejemanju gostov s strani agencij in večjih organiziranih skupin, saj prevladujejo namestitve z manjšimi kapacitetami. Poleg hotela Dvorec ni namestitve, ki bi lahko sprejela goste, ki se na

destinacijo pripeljejo z avtobusom. Hotelski sektor v občini Tolmin ni dovolj razvit, saj hotel Lucija na Mostu na Soči ne posluje, medtem ko družinski hotel Zlata Ribica predstavlja manjše namestitvene kapacitete. Večja ponudba hotelov je sicer predpogoj za razvoj celoletnega turizma na območju tolminske občine, vendar zaradi visokih stroškov investicij in težkega pridobivanja vlagateljev želja o večjih turističnih kapacitetah zaenkrat ostaja le cilj za v prihodnje.

Med turističnimi proizvodi v nastajanju so v *Strategiji razvoja turizma v občini Tolmin 2010–2015* opredeljene tudi turistične kmetije. Podeželje na Tolminskem ima še veliko razvojnega potenciala, saj je zanimanje za tovrstne namestitve veliko, ponudbe pa premalo. Potrebno je vzpodbuditi lastnike kmetij, da bi izkoristili potencial in vpeljali turizem kot dopolnilno dejavnost na kmetiji (LTO Sotočje, 2010).

Po besedah Humarja struktura namestitvenih kapacitet v celotnem Zgornjem Posočju ni v ravnovesju, saj skoraj 50 % vseh nočitev ustvarijo kampi, 34 % ostali zasebniki, hoteli in večje namestitve pa zgolj 16 % (Močnik, 2017). Če podrobneje analiziramo stanje v občini Tolmin, le 13 % namestitvenih zmogljivosti predstavlja hotelski sektor, 65 % pa drugi manjši namestitveni obrati in 22 % kampi. V primerjavi z občino Bled ali Ljubljana opazimo močno strukturno neravnovesje, saj hotelski sektor predstavlja premajhen delež. Podrobneje v prilogi 8.

Po podatkih LTO Sotočje so v poletnih mesecih junij, julij in avgust, ko se v Tolminu odvijajo tudi glasbeni festivali, vse namestitvene kapacitete polno zasedene. Destinacija je v času viška sezone prezasedena in ne more sprejemati dodatnih gostov. Kljub temu da je celotno Zgornje Posočje namestitvene kapacitete v zadnjih 15 letih povečalo za 3-krat, zaradi hitre rasti povpraševanja ponudba ni več zadostna (Humar v Bizjak, 2017).

Na podlagi preučevanja kazalnika števila namestitvenih kapacitet lahko trdimo, da je trenutna nosilna zmogljivost namestitvenih kapacitet **presežena**. Občina Tolmin je sicer močno povečala število namestitvenih kapacitet, vendar kljub temu ni bilo dovolj prostora za vse goste. Po podatkih LTO Sotočje so morali nekatere goste v višku poletne sezone pošiljati v ostale občine izven Posočja (osebna komunikacija z zaposlenimi LTO Sotočje, 23. avgust, 2017). Ker ima občina največ ležišč v kampih, planinskih in mladinskih domovih ter apartmajih, bo v prihodnje potrebno premišljeno večanje ponudbe predvsem

z razvijanjem drugih oblik nastanitev, da se vzpostavi strukturno ravnovesje. Investira naj se predvsem v eko namestitve (povečanje števila turističnih ali ekoloških kmetij), če je le mogoče naj se poveča število hotelskih sob ali pridobi možne vlagatelje, ki bi z vzpostavitvijo dodatnih hotelskih namestitev pripomogli k podaljšanju sezone in lažjemu sprejemanju agencijskih gostov. Zagotovo pa naj se v občini Tolmin ne usmerja v nepremišljeno večanje števila namestitev, ki so že sedaj dobro zastopane. V primeru, da ne bo povečanja zmogljivosti ostale infrastrukture, bo potrebno delovati v smeri dviga kakovosti in zvišanja cene namestitvenih kapacitet, kar bi posledično zmanjšalo presežek povpraševanja.

5.4 OCENA NOSILNE ZMOGLJIVOSTI ZA TURIZEM V OBČINI TOLMIN

V primeru občine Tolmin smo izbrali in obravnavali devet kazalnikov, pri katerih smo predpostavljali, da imajo pomembno vlogo in nam bodo tako dali najboljšo skupno oceno nosilne zmogljivosti občine za turizem. Radi bi opozorili, da je ocena nosilne zmogljivosti za indikatorje subjektivna. Določitev ocene je sicer podkrepljena z realnimi podatki, vendar je bila na podlagi tega kasneje narejena subjektivna določitev.

Pri oceni indikatorja nismo določali številske vrednosti ampak le okvir glede na to ali smo indikator ocenili kot neizkoriščen, nepresežen ali presežen. Kot merilo za lažji prikaz smo vzeli vrednosti od 1–9, kjer vrednosti med 1–2,9 pomenijo, da indikator izkazuje nižjo stopnjo izkoriščenosti razvojnega potenciala, vrednosti od 3–5,9 pomenijo, da indikator izkazuje višjo stopnjo izkoriščenosti razvojnega potenciala in ne presega nosilne zmogljivosti, vrednosti med 6–9 pa pomenijo, da je ocena nosilne zmogljivost presežena.

V tabeli 27 smo prikazali ocenjeno vrednost indikatorjev, oceno nosilne zmogljivosti indikatorjev in glavne predloge, ki jih v prihodnje lahko uporabimo, če bi želeli nosilno zmogljivost povečati. V nadaljevanju smo utemeljili, zakaj smo se odločili za izbrano vrednost nosilne zmogljivosti posameznega indikatorja.

Tabela 27: Indikatorji nosilne zmogljivosti

Vrsta in izbrani indikatorji	Ocenjena vrednost indikatorja in ocena NZ	Predlogi
Prostorsko-ekološki		
Kakovost površinskih voda porečja reke Soče	3, neizkoriščen	Izgradnja čistilnih naprav, poostren nadzor nad onesnaževalci, rednejši nadzor nad kakovostjo, preprečevanje ilegalnih izpustov, čistilne akcije
Zbiranje in ravnanje z odpadki	5, ni presežen	Ustrezno obveščanje lokalnih prebivalcev, informiranje turistov o ločevanju, poostren nadzor nad črnim kampiranjem, večje število smetnjakov na turističnih točkah in na množičnih prireditvah (npr. MetalDays)
Oskrba in poraba pitne vode	5, ni presežen	Informiranje uporabnikov, spodbujanje zbiranja deževnice, uporaba prečiščene vode iz čistilnih naprav za namakanje, spiranje cest ipd., večji nadzor
Infrastrukturni		
Parkirna mesta	9, presežen	Informativne table, nova parkirišča, parkirna hiša, pobiranje parkirnine, parkirišča za večja vozila, trajnostne oblike transporta turistov, spodbude za lokalno prebivalstvo
Dolžina obnovljenih lokalnih in državnih cest	8, presežen	Obnovitev in hitrejša sanacija, opozorilne table pri nevarnih odsekih, opozorila za souporabo cest
Kolesarske poti	9, presežen	Podaljšanje kolesarskih poti, označitev poti, možnost parkiranja, večja razpoložljivost javnega prevoza
Ekonomsko socio-psihološki		
Število nočitev	6, presežen	Povišanje kakovosti, cene ter obseg ponudbe, podaljšati dolžino bivanja turistov, dosledno poročanje števila nočitev Ajpesu, večji nadzor nad plačilom turističnih taks in storitvami gospodarske infrastrukture, preprečevanje nelegalnega kampiranja
Število turistov	6, presežen	Razširitev infrastrukture, dosledno poročanje števila turistov Ajpesu, povišanje kakovosti in cene ponudbe
Število namestitvenih kapacitet	7, presežen	Glamping, turistične/eko kmetije, povečanje hotelske ponudbe

Vir: avtorica

Ugotovljeno je bilo, da je v **skupini prostorsko-ekoloških indikatorjev** najbolje uvrščen indikator kakovost površinskih voda porečja reke Soče. Njegovo trenutno stanje smo na podlagi rezultatov obširnih analiz in nenehnega monitoringa ocenili kot neizkoriščeno z vrednostjo tri, saj je najdlje od praga nosilne zmogljivosti. Moramo poudariti, da želimo raven kakovosti ohraniti tako kot je oz. jo izboljšati. Nosilna zmogljivost je sicer neizkoriščena, vendar samega indikatorja ne želimo dodatno izkoristiti. Ob preučevanju indikatorja zbiranje in ravnanje z odpadki smo ugotovili, da je to področje v občini Tolmin zgledno urejeno. Indikator se je v zadnjem letu zmanjšal, zato smo njegovo nosilno zmogljivost ocenili z vrednostjo pet, a je potrebno poudariti, da se količina odpadkov v zadnjih letih povečuje. Tako je bila količina odpadkov v letu 2016 najvišja v zadnjih 15 letih. Ker se količina odpadkov povečuje glede na večje števila turistov, morajo biti informativni ukrepi usmerjeni ne le v lokalno prebivalstvo temveč tudi v obiskovalce. V letu 2017 so frekvenco pobiranja smeti v času poletne sezone povečali, vendar pa je bila ta glede na količino smeti še vedno premajhna. Nujno potrebno je zagotoviti čim bolj točne podatke o številu turistov na destinaciji, saj se bo občina lahko le z ustreznimi podatki primerno pripravila. Pri vseh indikatorjih se zahteva, da smo kot turistična destinacija vedno pripravljeni, kar vključuje tudi rezerve, ki jih lahko ob večjem turističnem obisku uporabimo. Indikator oskrba in poraba pitne vode je bil ocenjen z vrednostjo pet kot nepresežen indikator. Oceno indikatorja utemeljujemo s tem, da je vode v občini dovolj in je zaenkrat ne primanjkuje, ustrezno je tudi oskrbovanje s strani javne službe Komunala Tolmin. Sama poraba vode se je v občini Tolmin v zadnjem letu nekoliko zmanjšala, kar je vzpodbudno. Z naraščanjem števila nočitev se bo povečala tudi poraba pitne vode, zato moramo z zalogami vode v prihodnje ravnati čimbolj skrbno.

Prvo hipotezo, ki se glasi: *»izbrani prostorsko-ekološki indikatorji so trajnostni in nosilna zmogljivost občine Tolmin ni presežena«* potrdimo.

Indikator parkirna mesta smo ocenili s devet kot presežen indikator. Parkirnih mest glede na potrebe ni dovolj. Največ kapacitet parkirnih mest v občini predstavljajo privatna parkirišča trgovin kot so Hofer, Eurospin in Mercator. Ugotovljeno je bilo, da je ta problem potrebno obravnavati celostno, saj je povezan z gradnjo obvoznice in posledica šibke infrastrukture za kolesarje in pešce. Pri indikatorju dolžina obnovljenih lokalnih in državnih cest smo se odločili za vrednost osem. Obnovitvena dela zaradi visokih stroškov gradnje, ki so povezani z zahtevnostjo terena, potekajo počasi. Na območju občine

Tolmin najdemo številne nevarne odseke. Cestno infrastrukturo je potrebno izboljšati, čim več naj se naredi v smeri izboljšanja varnosti vseh udeležencev v prometu. Indikatorju kolesarske poti smo določili vrednost devet. Za oceno preseženega indikatorja smo se odločili, ker je njegova nosilna zmogljivost majhna, urejenih kolesarskih poti je v občini premalo oz. jih skoraj ni. Glede na nevarne cestne odseke si v prihodnje želimo povečanje nosilne zmogljivosti izbranega indikatorja.

Pri preučevanju infrastrukturnih indikatorjev smo prišli do spoznanja, da ta skupina predstavlja najslabše ocenjen del nosilne zmogljivosti občine Tolmin. Druga hipoteza se glasi: *»Izbrani infrastrukturni indikatorji potrjujejo, da je nosilna zmogljivost občine Tolmin na področju infrastrukture presežena.«* Vse tri kazalnike smo namreč označili za presežene, zato je potrebno hitro in učinkovito ukrepanje, da se stanje izboljša.

Število nočitev je indikator, ki je močno povezan z indikatorjem o številu namestitvenih zmogljivosti. Na podlagi zasedenosti namestitvenih kapacitet v pretekli turistični sezoni ugotavljamo, da je indikator presežen in smo ga ocenili z vrednostjo šest. Indikator je presežen le v času poletne sezone, saj kapacitete v preostalem delu leta po večini skoraj niso zasedene. Nelojalna konkurenca, ki jo predstavlja platforma Air'bn'b, pomeni, da nastajajo stroški in vplivi v okolju s strani turizma, ki pa jih ne plača nihče. Kot primer dobre prakse lahko navedemo občini Bled, kjer podjetje, ki upravlja s smetmi v primeru, ko se individualna oseba, ki sicer ni prijavljen sobodajalec, pojavi na platformi Airbn'b-ja, le-temu pošlje račun za smeti. Pri preučevanju indikatorja število turistov smo se odločili za vrednost šest. Ugotavljamo, da je na turistični destinaciji spremljanje turističnega obiska pomanjkljivo. Slabo poročanje s strani organizatorjev festivalov o dejanskem obisku, neporočanje turističnih ponudnikov in uporaba platform, kot je Airbn'b, ovirajo učinkovitost destinacijskega managementa. Potrebno je delovati v smeri učinkovitega poročanja, kjer bi lahko z zbranimi podatki določili dejansko nosilno zmogljivost indikatorja. Brez tega destinacija ne mora biti ustrezno vodena. Indikator namestitvene kapacitete smo ocenili z vrednostjo sedem kot presežen indikator. Občina je močno povečala število namestitvenih kapacitet, vendar prihaja do strukturnega neravnovesja, saj se večajo predvsem tiste vrste namestitev, ki so že dobro zastopane. Če si destinacija želi podaljšanje turistične sezone, bo nujna usmerjenost v druge vrste namestitev.

Tretja hipoteza se glasi: »Izbrani ekonomsko socio-psihološki indikatorji so trajnostni in nosilna zmogljivost občine Tolmin ni presežena.« Glede na ocene nosilne zmogljivosti za izbrano skupino ekonomsko socio-psihološko indikatorjev moramo hipotezo zavrniti.

V nadaljevanju smo v grafu 10, ki je tako imenovan ameba graf, prikazali skupno nosilno zmogljivost. Za lažje razumevanje grafa nam zelena črta pri vrednosti tri označuje nižjo stopnjo izkoriščenosti razvojnega potenciala, rdeča črta pa prikazuje prag, kjer je ocena nosilne zmogljivosti presežena, vmesna vrednost označuje nepreseženo vrednost. Modra črta v ameba grafu povezuje vrednosti vseh devetih indikatorjev in nam daje jasno sliko o nosilni zmogljivosti.

Graf 10: Nosilna zmogljivost občine Tolmin za turizem

Vir: avtorica

Četrta hipoteza se glasi: »Splošna nosilna zmogljivost v občini Tolmin za turizem je presežena.« Na podlagi naše ocene, ki smo jo oblikovali s pomočjo dosegljivih podatkov, ugotavljamo, da 55,6 % indikatorjev presega nosilno zmogljivost, 33,3 % indikatorjev je v mejah nosilne zmogljivosti, 11,1 % indikatorjev pa je neizkoriščenih. Hipotezo lahko s pomočjo zbranih podatkov v nalogi potrdimo, saj je splošna ocena nosilne zmogljivosti občine Tolmin za turizem na podlagi našega raziskovanja **presežena**.

ZAKLJUČEK

Občina Tolmin leži na razgibanem reliefu na severozahodu države. Zaradi svoje obrobne lege se srečuje s številnimi demografskimi problemi. Gospodarstvo sloni predvsem na industriji, v zadnjem času pa vztrajno narašča turizem. Občina postaja ena izmed pomembnejših turističnih destinacij za aktivne počitnice v Sloveniji. Zaradi obilo naravnih in kulturnih znamenitosti je zanimiva za obiskovalce, ki iščejo oddih v čistem in mirnem okolju polnem kulture. Turistični trendi v zadnjem obdobju so zelo pozitivno vplivali na rast turizma v občini Tolmin, ki ga seveda moramo povezovati širše v regijsko destinacijo doline Soče, ki združuje vse tri posoške občine. Le ohranitev turistične in ostale ponudbe na kakovosti ravni bo zagotovila uspešnost turizma tudi v prihodnje. Območje beleži izredno visoko rast prihodov in prenočitev turistov, na katero pa infrastruktura ni pripravljena. V poletju 2017 je bilo zaznati prve obširnejše javne polemike o tem, da je turistov v Posočju preveč in infrastruktura ni dovolj zmogljiva.

Uporaba metode nosilne zmogljivosti je na tem mestu ključnega pomena, saj se prepozna meje in razvoj vodi ustrezno z okoljem. Da lahko upravljalci in načrtovalci pridejo do ustreznih rešitev, morajo upoštevati vse dejavnike na turistični destinaciji. Metoda nosilne zmogljivosti je primerno orodje za uveljavljanje trajnostnega turizma in prepoznavanje omejitev na destinaciji, ki jih moramo upoštevati ob nadaljnjem razvoju. Z njeno pomočjo nismo določili natančnih številskih vrednosti, temveč s strokovno presojo ugotavljali, ali je trenutna nosilna zmogljivost določenega indikatorja še v primernih mejah zmogljivosti ali je presežena.

Občina leži v naravno dokaj ranljivem okolju, ki je del zavarovanih območij, kot sta Natura 2000 in Triglavski narodni park, zato ne preseneča dejstvo, da prebivalcem skrb za okolje pomeni veliko. Pri analizi nosilne zmogljivosti smo izbrali scenarij trajnostnega razvoja, ki je po našem mnenju glede na okolje in mnenje prebivalstva neprimernejši možni razvoj v občini Tolmin. Naš izbor potrjujejo tudi številni dokumenti občine, ki kot vodilo za načrte in ukrepe navajajo upoštevanje načel trajnostnega razvoja.

S pomočjo devetih izbranih indikatorjev smo prišli do naslednjih zaključkov o nosilni zmogljivosti občine Tolmin za turizem. Najboljša ocena nosilne zmogljivosti je bila

podana pri prostorsko-ekoloških indikatorjih: kakovost površinske vode porečja reke Soče, zbiranje in ravnanje z odpadki ter oskrba in poraba pitne vode.

Med vsemi skupinami so se infrastrukturni indikatorji izkazali kot najšibkejša točka, zato bo občina morala zagotoviti hitro izboljšanje infrastrukture, če se bo hotela še naprej razvijati kot uspešna turistična destinacija. Izboljšanje je potrebno tako na področju turistične infrastrukture, kot tudi na področju splošne infrastrukture. V nalogi smo vse tri kazalnike (parkirna mesta, dolžina obnovljenih lokalnih in državnih cest ter kolesarske poti) ocenili kot presežene. Občina naj možnosti za izboljšave na tem področju poleg širitve in zagotovitve ustrezne infrastrukture išče tudi v primerih dobre prakse na področju trajnostne mobilnosti.

Pri indikatorjih ekonomsko-socio-psihološke skupine (število nočitev, število turistov ter število namestitvenih kapacitet) moramo izpostaviti nekaj dejstev, ki potrjujejo, da pravzaprav kljub vodenju statistike nimamo pregleda nad celotnim turističnim obiskom na destinaciji. Ob preverjanju uporabe znane platforme Airbnb, ki deluje po načelih delitvene ekonomije, najdemo, če v iskalnik vpišemo občina Tolmin, 300 ponudnikov. Nekateri med njimi so tudi sicer prijavljeni kot turistični ponudniki, drugi so posamezniki, ki gostov ne prijavljajo. Omenimo lahko tudi pomanjkanje nadzora nad nedovoljenim kampiranjem, ki ga je glede na velikost občine težko nadzorovati. K temu, da je težko določiti, ali se ti kazalniki še gibajo v mejah nosilne zmogljivosti, pripomore tudi slabo poročanje o udeležbi s strani organizatorjev festivalov. Podatki v medijih so pristranski, podatki, s katerimi razpolaga občina, pa očitno manjši od dejanskih.

Rezultatov ocene nosilne zmogljivosti v občini Tolmin za turizem ne smemo jemati kot orodje za strogo omejevanje razvoja turizma, ampak bolj kot priporočilo ali mnenje, ki bo razvoj turizma na nekaterih področjih morda vodila v drugo smer ali ga preoblikovala.

Jasno je, da se infrastrukture, ki smo jo navedli kot pomanjkljivo, ne da razširiti čez noč, saj je nadgradnja povezana z visokimi finančnimi sredstvi, ki jih občina ne more zagotoviti tako hitro. Nujna je strategija razvoja turizma, ki bo med vsemi potrebnimi izboljšavami prednostno in celovito obravnavala probleme, s katerimi se občina srečuje zaradi turizma predvsem v času visoke sezone. Potrebno je razmisliti, kakšen razvoj turizma si občina želi. Tu je ključnega pomena izdelava občinske strategije razvoja

turizma, ki bo osrednje vodilo uspešnega razvoja v občini. Zadnji dokument je bil izdelan osem let nazaj, in sicer leta 2010, ko je nastala *Strategija razvoja turizma v občini Tolmin 2010–2015*. Nujno je čimprej oblikovanje nove strategije za turizem, kjer naj se v proces nastajanja vključi ne le turistične in občinske načrtovalce, ampak tudi vse ponudnike, strokovnjake in lokalno skupnost. Organizirane naj bodo delavnice, izobraževanja, okrogle mize in razprave, da se najde ustrezna rešitev, ki bo prinašala zadovoljstvo skupnosti, turistom in zmogljivostim okolja.

Zaradi naravno občutljivega območja je potrebno graditi na kakovostni turistični ponudbi, ki bo turizem obdržala na primerni ravni, da zadovoljstvo turistov ne bo upadlo. Rekorden turističen obisk v turistični sezoni 2017 je opozoril na problematiko, ki pa je z ustreznim upravljanjem in sodelovanjem rešljiva. Z nepričakovano rastjo smo ugotovili, da na razvoj, ki si ga sicer želimo, nismo ustrezno pripravljene, zato predlagamo, da se v čim večji možni meri deluje v smeri reševanja problematike povezane z nosilno zmogljivostjo, da se bodo gostje še naprej radi vračali v dolino Soče, kamor prihajajo zaradi edinstvenosti, ki pa se bo ohranila zgolj z upoštevanjem omejitev okolja in zasledovanja koncepta trajnosti in ne le z zasledovanja dobička brez jasno določenih ciljev.

Naloga ima nekatere pomanjkljivosti, ki pa po našem mnenju odtehtajo doprinos, ki je bil ustvarjen z oceno. V analizo nismo vključili vseh dejavnikov, ki vplivajo na oceno nosilne zmogljivosti, ampak le devet ključnih kazalnikov, ki so po našem mnenju pomembni ob določanju zmogljivosti občine Tolmin za turizem. Ob nastajanju naloge smo se srečevali s problemi pri pridobivanju podatkov, saj nekatere ustanove podatkov niso bile pripravljene posredovati, problem pa se pojavlja tudi v drugačnem načinu zbiranja podatkov, vpogled v arhivirano gradivo nam ni povsod dostopen.

SEZNAM UPORABLJENIH VIROV

Bizjak, M. (2017). *Posočje poka po šivih*. Pridobljeno 11. 8. 2017 iz <http://4d.rtv slo.si/arhiv/studio-ob-17h/174485800>

Blazetič, N. (19. avgust 2017). Natrana Tolminska korita so slika posoškega turizma. *Primorske novice*. Pridobljeno 20. 8. 2017 <http://www.primorske.si/Novice/Goriska/Natrana-Tolminska-korita-so-slika-pososkega-turiz>

Bucik Ozebek, N. (7. marec 2017a). Hitri rasti turizma v Posočju parira le še Ljubljana. *Dnevnik*. Pridobljeno 8. 3. 2017 iz <https://www.dnevnik.si/1042764861/lokalno/primorska-in-kras/hitri-rasti-turizma-v-posocju-parira-le-se-ljubljana>

Bucik Ozebek, N. (12. avgust 2017b). Poti v Posočje vse bolj varne in hitrejše. *Dnevnik*. Pridobljeno 20. 8. 2017 iz <https://www.dnevnik.si/1042781496/lokalno/primorska-in-kras/poti-v-posocje-vse-bolj-varne-in-hitrejse>

Camis- Usklajene aktivnosti za upravljanje reke Soče. (2017). *Soča-Reka in porečje*. Pridobljeno 4. 3. 2017 iz <http://www.camisproject.eu/reka-in-porecje.html>

Cigale, D. (2009). Turizem in rekreacija kot dejavnika okoljskih obremenitev. V Špes, M. in Ogrin, D. (ur.), *Okoljski učinki prometa in turizma v Sloveniji* (str. 86–101). Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

Coccosis, H., Mexa, A., Collovini, A., Parpairis, A. in Konstandoglou M. (2002). *Defining, measuring and evaluating carrying capacity in European tourism destinations*. Athens: University of Aegean.

Cukijati, A. (26. julij 2014). Od eksperimenta do turizma. *Primorske novice*. Pridobljeno 18. 1. 2017 iz <http://www.primorske.si/2014/07/25/Od-eksperimenta-do-turizma>

Demšar Mitrovič, P. (2015). *Celostne prometne strategije občin in regij ter ukrepi trajnostne mobilnosti*. V J. Nared, K. Polajnar Horvat in N. Razpotnik Visković (ur.), *Globalni izzivi in regionalni razvoj* (str. 67–73). Ljubljana: Založba ZRC.

Direkcija Republike Slovenije za infrastrukturo. (2017a). *Dolžine občinskih javnih cest*. Pridobljeno 25. 4. 2017 iz http://www.di.gov.si/si/navodila_vzorci_gradiva_za_prevzem/obcine_evidence_in_kategorizacija_cest/

Direkcija Republike Slovenije za infrastrukturo. (2017b). *Prometne obremenitve*. Pridobljeno 25. 4. 2017 iz http://www.di.gov.si/si/delovna_podrocja_in_podatki/ceste_in_promet/podatki_o_prometu/

Direkcija Republike Slovenije za infrastrukturo. (2017c). *Glavne in regionalne ceste*. Pridobljeno 16. 5. 2017 iz http://www.di.gov.si/si/glavne_in_regionalne_ceste/

Globovnik, L. in Širca, A. (ur.). (2017). *Drugi slovenski kongres o vodah 2017*. Ljubljana: Društvo vodarjev Slovenije.

Duša, Z., Tuta, V., Dolenc, J., Medved, R., Likar, Z., Kranjc, Š., Mrak, Š., Rutar, M., Šuligoj, R., in Štucin, J. (ur.). (2010). *Tolminski zbornik 2010*. Tolmin: Občina Tolmin.

Gombač, A. (8. marec 2017). Hrupno, živahno, pisano in - razprodano! *Primorske novice*. Pridobljeno 9. 3. 2017 iz <http://www.primorske.si/2017/03/07/Hrupno-zivahno-pisano-in---razprodano>

Hvala, S. (2014). *Mnenje prebivalcev o vplivih turizma v Zgornjem Posočju* (zaključna strokovna naloga). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta.

Inštitut za vode Republike Slovenije. (2016). *Poročilo o izvajanju monitoringa na koncesijskem območju reke Soče za leto 2015*. Pridobljeno 21. 9. 2017 iz [www.seng.si/mma_bin.php/\\$fId/.../Letno+poročilo+Soča+2015+-+IzVRS.pdf](http://www.seng.si/mma_bin.php/$fId/.../Letno+poročilo+Soča+2015+-+IzVRS.pdf)

Irgo consulting. (2011). *Galerija Pod Ključem*. Pridobljeno 24. 5. 2017 iz <http://www.irgo.si/default.aspx?ID=103&ArticleID=16>

Jermol, A. (2009). *Nosilna zmogljivost občine Tolmin za turizem* (diplomsko delo). Portorož: Univerza na Primorskem, Fakulteta za turistične študije Portorož – Turistica.

Jovičić, D. in Dragin, A. (2008). The Assessment of Carrying Capacity – A Crucial Tool for Managing Tourism Effects in Tourist Destinations. *Turizam*, 12(2008), 4–11.

Jurinčič, I. (2005). *Zmogljivosti Koprškega Primorja za turizem*. Doktorska dizertacija, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo.

Jurinčič, I. (2009). *Analiza nosilne zmogljivosti Slovenske Istre za turizem*. Portorož: Univerza na Primorskem, Fakulteta za turistične študije Portorož – Turistica.

Klar, T. in Ortar, J. (ur.). (2010). *Občina Tolmin, Sotočje mladih možganov in aktualnih izzivov*. Ljubljana: Društvo mladih geografov Slovenije in Občina Tolmin.

Kofol, K (ur.). (2017). *Vode (še) dovolj: zbornik o vodah na Tolminskem*. Tolmin: Tolminski muzej.

Komunala Tolmin. (2017a). *Odvajanje odpadnih voda*. Pridobljeno 14. 3. 2017 iz <http://www.komunala-tolmin.si/odpadne-vode/odvajanje-odpadnih-voda/>

Komunala Tolmin. (2017b). *Kakovost pitne vode*. Pridobljeno 11. 4. 2017 iz <http://www.komunala-tolmin.si/pitna-voda/kakovost-pitne-vode/>

Komunala Tolmin. (2017c). *Elaborat o oblikovanju cen izvajanja storitev javne službe oskrbe s pitno vodo na območju občine Tolmin*. Pridobljeno 23. 10. 2017 iz <http://www.komunala-tolmin.si/wp-content/uploads/2016/05/Tolmin-oskrba-s-pitno-vodo-2.pdf>

Lee, S. (2011). Carrying capacity of sustainable tourism based on the balance concept of ecological damage loading and recovery capacity. *Journal of Coastal Research*, 1297–1301.

Lipušek, R. (2003). *Geografska predstavitev Tolminskega*. Pridobljeno 15. 3. 2017 iz <http://www.tolmin.si/datoteka/cd14821dab219ea06e2fd1a2df2e3582>

LTO Sotočje. (2010). *Strategija razvoja turizma v občini Tolmin 2010-2015*. Tolmin: LTO Sotočje.

LTO Sotočje. (2017a). *Dolina odkritij*. Pridobljeno 7. 3. 2017 iz http://www.dolina-soce.com/dolina_odkritij/naravne_znamenitosti/20120328152718194/

LTO Sotočje. (2017b). *Poslovno poročilo 2016*. Tolmin: LTO Sotočje.

LTO Sotočje. (2017c). *Dolina festivalov*. Pridobljeno 7. 3. 2017 iz https://www.dolina-soce.com/dolina_festivalov/festivali/

Manfreda, A. (2006). *Analiza stanja in razvojne možnosti občine Tolmin*. Diplomsko delo, Ljubljana: Ekonomska fakulteta.

Mavri, R. (2014). Nosilne zmogljivosti zavarovanih območij v Sloveniji. V *3. konferenca z mednarodno udeležbo Konferenca VIVUS - s področja kmetijstva, naravovarstva, hortikulture in floristike ter živilstva in prehrane »Prenos inovacij, znanja in izkušenj v vsakdanjo rabo«* (str. 288–293). Naklo: Biotehniški center Naklo.

McCool, S. F. in Lime, D. W. (2001). Tourism Carrying Capacity: Tempting Fantasy or Useful Reality? *Journal of Sustainable Tourism*, 9(5), 372–388.

Mexa, A. in Coccossis, H. (2004). *The challenge of tourism carrying capacity assessment: theory and practice*. Aldershot: Ashgate Publishing Ltd.

Mihalič, T. (2001). Turizem kot dejavnik sonaravnega razvoja. V A. Lah (ur.), *Turizem in okolje* (str. 29–34). Ljubljana: Svet za varstvo okolja Republike Slovenije.

Mihalič, T. (2006a). *Trajnostni turizem*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.

Mihalič, T. (2006b). *Tourism and its environments: ecological, economic and political sustainability issues*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.

Ministrstvo za okolje in prostor – Agencija Republike Slovenije za okolje. (2006). *Operativni program oskrbe prebivalcev s pitno vodo za obdobje od 2007 do 2015*. Ljubljana: avtor.

Ministrstvo za okolje in prostor – Agencija Republike Slovenije za okolje. (2009). *Kopalne vode - zdravo in varno kopanje*. Pridobljeno 4. 3. 2017 iz <http://www.arso.gov.si/vode/kopalne%20vode/>

Ministrstvo za okolje in prostor – Agencija Republike Slovenije za okolje. (2010). *Skrbimo za povodje Soče*. Pridobljeno 22. 9. 2017 iz http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/publikacije/skrbimo_za_vode_soca.pdf

Ministrstvo za okolje in prostor – Agencija Republike Slovenije za okolje. (2011a). *Profil kopalnih voda*. Pridobljeno 8. 3. 2017 iz http://www.mop.gov.si/si/delovna_podrocja/voda/kopalne_vode/seznam_in_profili_kopalnih_voda/

Ministrstvo za okolje in prostor – Agencija Republike Slovenije za okolje. (2011b). *Delovna področja*. Pridobljeno dne 8. 3. 2017 iz http://www.mop.gov.si/si/delovna_podrocja/odpadki/splosno/

Ministrstvo za okolje in prostor – Agencija Republike Slovenije za okolje. (2011c). *Profil kopalne vode Kopalno območje Idrijca pri Bači*. Pridobljeno 10. 6. 2017 iz http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/podrocja/voda/profili_kopalnih_voda/profil_KV_42_idrijca.pdf

Ministrstvo za okolje in prostor – Agencija Republike Slovenije za okolje. (2011d). *Profil kopalne vode Kopalno območje Soča pri Tolminu I*. Pridobljeno 10. 6. 2017 iz http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/podrocja/voda/profili_kopalnih_voda/profil_KV_45_soca_pri_tolminu_I.pdf

Ministrstvo za okolje in prostor – Agencija Republike Slovenije za okolje. (2011e). Profil kopalne vode Kopalno območje Soča pri Tolminu II. Pridobljeno 10. 6. 2017 iz http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/podrocja/voda/profili_kopalnih_voda/profil_KV_46_soca_pri_tolminu_II.pdf

Ministrstvo za okolje in prostor. (2015). *Operativni program oskrbe s pitno vodo za obdobje 2015-2020*. Pridobljeno 24. 9. 2017 iz www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/.../op_oskrba_pitna_voda_2015_2020.pdf

Ministrstvo za okolje in prostor – Agencija Republike Slovenije za okolje. (2017a). *Odpadki*. Pridobljeno 7. 7. 2017 iz <http://www.arso.gov.si/varstvo%20okolja/odpadki/poro%C4%8Dila%20in%20publikacije/>

Ministrstvo za promet. (2005). *Zasnova državnega kolesarskega omrežja v Republiki Sloveniji*. Ljubljana: Direkcija Republike Slovenije za ceste.

Močnik, B. (7. maj 2016). Zelena zavest črnih metalcev ni poceni. *Delo*. Pridobljeno 16. 7. 2017 iz <http://www.delo.si/novice/slovenija/zelena-zavest-crnih-metalcev-ni-poceni.html>

Močnik, B. (12. avgust 2017). Turistični napredek v Zgornjem Posočju prehitel infrastrukturo in storitve. *Delo*. Pridobljeno 20. 8. 2017 iz <http://www.delo.si/novice/slovenija/turisticni-napredek-prehitel-infrastrukturo-in-storitve.html>

Občina Tolmin. (2010). Okoljsko poročilo za celovito presojo vplivov na okolje za občinski prostorski načrt občine Tolmin. Nova Gorica: LOCUS.

Občina Tolmin. (2013). Razvojni program občine Tolmin za obdobje 2013-2020. Pridobljeno 10. 3. 2017 <http://www.tolmin.si/files/other/posts177/137/97488Razvojni%20program%20ob%C4%8Dine%20Tolmin%20za%20obdobje%202013-2020.pdf>

Občina Tolmin. (2017a). Splošno. Pridobljeno 14. 3. 2017 iz <http://www.tolmin.si/objava/89207>

Občina Tolmin. (2017b). Občina v številkah. Pridobljeno 22. 3. 2017 iz <http://www.tolmin.si/objave/175>

Občina Tolmin. (2017c). *Celostna prometna strategija občine Tolmin*. Pridobljeno 2. 5. 2017 iz <http://www.tolmin.si/objava/88700>

Občina Tolmin. (2017d). *Proračun občine Tolmin za leto 2017*. Pridobljeno 17. 5. 2017 iz [http://www.lex-localis.info/files/cb5b97e8-e959-4e73-a72f-5045812ec80a/2544937893460660987_4.5_OBRAZLOZITVE_Proracun_2017%20\(2.%20obravnava\).pdf](http://www.lex-localis.info/files/cb5b97e8-e959-4e73-a72f-5045812ec80a/2544937893460660987_4.5_OBRAZLOZITVE_Proracun_2017%20(2.%20obravnava).pdf)

Oblak, E. (2016). *Turizem, krožno gospodarstvo in odpadki*. Pridobljeno 17. 7. 2017 iz <http://ebm.si/zw/turizem/hoteli/turizem-in-odpadki/>

Plut, D. (2008). *Vrednotenje geografskega okolja in okoljska etika*. Ljubljana: Založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

Plut, D. (2011). *Geografija okoljskih virov*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

Počuča, J. (2010). Trajnostni (zeleni) turizem v Sloveniji - trend ali stalnica. V *Zbornik XII. festivala raziskovanja ekonomije in managementa* (str. 57–63). Koper-Celje-Škofja Loka: Fakulteta za management Koper.

Posoški razvojni center. (2017a). *Poslovne cone Zgornjega Posočja*. Pridobljeno 15. 3. 2017 iz <http://www.prc.si/programi-projekti/poslovne-cone-zgornjega-posocja>

Posoški razvojni center. (2017b). *Mestno kolo v brezplačen najem*. Pridobljeni 20. 7. 2017 iz <http://www.prc.si/novice/mestno-kolo-v-brezplacen-najem>

PriceWaterhouseCoopers. (2017). The World in 2050 Will the shift in global economic power continue? Pridobljeno 31. 3. 2017 iz <https://www.pwc.com/gx/en/issues/the-economy/assets/world-in-2050-february-2015.pdf>

Reja, K. (2015). Management zavarovanih območij: trajnostni turizem v Krajinskem parku Strunjan. V *Zbornik 12. festivala raziskovanja ekonomije in managementa* (str. 73–79). Koper: Fakulteta za humanistične študije Koper.

Severnoprimorska mrežna razvojna agencija. (2015). *Regionalni razvojni program Severne Primorske (Goriške statistične regije) 2014–2020*. Tolmin: Posoški razvojni center.

Slovenska turistična organizacija. (2016). *Turizem v številkah 2016*. Pridobljeno 14. 6. 2017 iz https://www.slovenia.info/uploads/dokumenti/raziskave/2017_06_sto_tvs_2016_a4_slo_web.pdf

Soča. (2017). Pridobljeno 11. 3. 2017 iz <https://sl.wikipedia.org/wiki/So%C4%8Da>

Statistični urad Republike Slovenije. (2017a). *Občina Tolmin*. Pridobljeno 10. 4. 2017 iz <http://www.stat.si/obcine/sl/2015/Municip/Index/183>

Statistični urad Republike Slovenije. (2017b). *Gostota naseljenosti in indeks feminitete, občine, Slovenija, polletno*. Pridobljeno 13. 4. 2017 http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=05C4010S&ti=&path=../Database/Dem_soc/05_prebivalstvo/10_stevilo_preb/20_05C40_prebivalstvo_obcine/&lang=2

Statistični urad Republike Slovenije. (2017c). *Prebivalstvo - izbrani kazalniki, občine, Slovenija, polletno*. Pridobljeno 14. 4. 2017 iz http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=05C4008S&ti=&path=../Database/Dem_soc/05_prebivalstvo/10_stevilo_preb/20_05C40_prebivalstvo_obcine/&lang=2

Statistični urad Republike Slovenije. (2017d). *Delovno aktivno prebivalstvo - izbrani kazalniki*. Pridobljeno 13. 4. 2017 http://pxweb.stat.si/pxweb/Database/Dem_soc/07_trg_dela/05_aktpreb_po_regis_virih/02_07728_aktivno_preb_kazal/02_07728_aktivno_preb_kazal.asp

Statistični urad Republike Slovenije. (2017e). *Povprečne mesečne plače - izbrani kazalniki*. Pridobljeno 14. 4. 2017 iz <http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma>

=0772615S&ti=&path=../Database/Dem_soc/07_trg_dela/10_place/02_07726_kaz_place/&lang=2

Statistični urad Republike Slovenije. (2017f). *Število podjetij*. Pridobljeno 20. 4. 2017 iz http://pxweb.stat.si/pxweb/Database/Ekonomsko/14_poslovni_subjekti/01_14188_podjetja/01_14188_podjetja.asp

Statistični urad Republike Slovenije. (2017g). *Nastanitvena statistika, letni podatki – vsi objekti*. Pridobljeno 26. 4. 2017 iz http://pxweb.stat.si/pxweb/Database/Ekonomsko/21_gostinstvo_turizem/02_21645_nastanitev_letno/02_21645_nastanitev_letno.asp

Statistični urad Republike Slovenije. (2017h). *Okoljski kazalniki*. Pridobljeno 1. 5. 2017 iz http://pxweb.stat.si/pxweb/Database/Okolje/27_okolje/01_27000_kazalniki/01_27000_kazalniki.asp

Statistični urad Republike Slovenije. (2017i). *Voda*. Pridobljeno 20. 11. 2017 iz <http://www.stat.si/StatWeb/Field/Index/13/113>

Tourism carrying capacity. (2017). Pridobljeno 20. 3. 2017 iz https://en.wikipedia.org/wiki/Tourism_carrying_capacity

Turistična zveza Slovenije. (2017). *Turistično društvo Most na Soči*. Pridobljeno 26. 5. 2017 iz <https://www.turisticna-zveza.si/turisticno-drustvo.php?id=539>

United Nations Environment Programme in World Tourism Organization. (2005). *Guide for local Authorities on Developing Sustainable Tourism*. Pridobljeno 31. 3. 2017 iz <http://www.unep.fr/shared/publications/pdf/DTIx0592xPA-TourismPolicyEN.pdf> 35

United Nation Environment Programme. (1997). *Guidelines for carrying capacity assessment for tourism in Mediterranean coastal area*. Pridobljeno 1. 9. 2017 iz <http://www.pap-thecoastcentre.org/pdfs/Guidelines%20CCA%20Tourism.pdf>

United Nations Environment Programme in World Tourism Organization. (2013). *Sustainable Tourism for Development Guidebook*. Pridobljeno 20. 7. 2017 iz <http://icr.unwto.org/content/guidebook-sustainable-tourism-development>

Vodeb, K. (ur.) (2014). *Trajnostni razvoj turističnih destinacij alpsko-jadranskega prostora*. Koper: Založba Univerze na Primorskem.

Zavod za gozdove Slovenije območna enota Tolmin. (2012). *Gozdnogospodarski načrt gozdnogospodarskega območja Tolmin (2011-2020)*. Pridobljeno 4. 3. 2017 iz http://www.mko.gov.si/fileadmin/mko.gov.si/pageuploads/GGO/Tolmin/01_TOLMIN_2011-2020.pdf

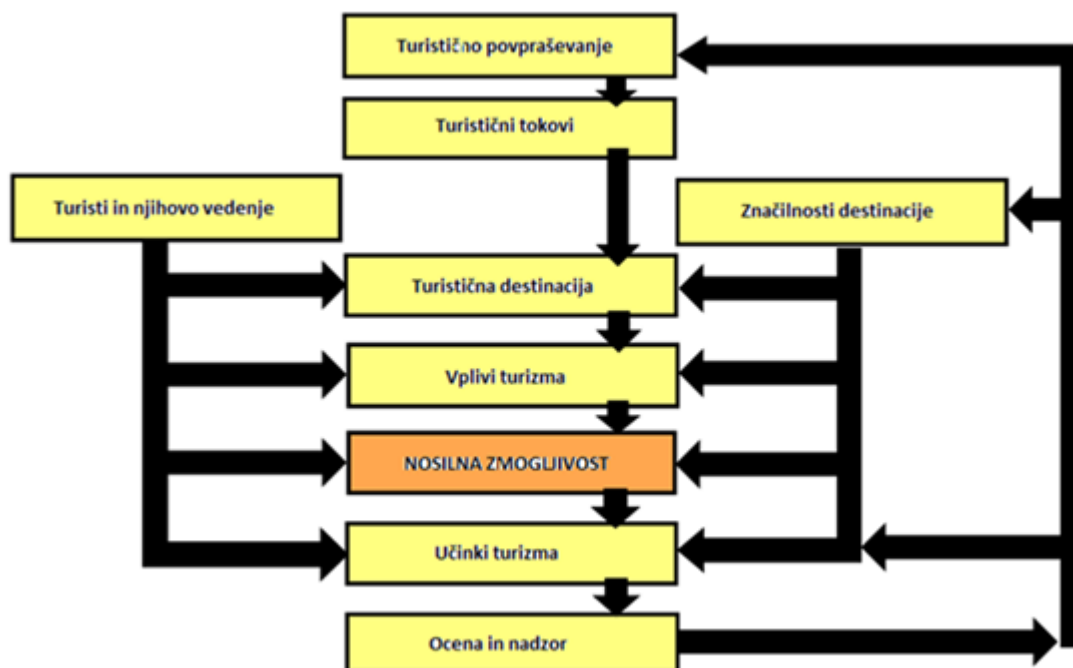
PRILOGE

Priloga 1: Orodja, ki so nam v pomoč po izvedbi analize

Področje zakonodaje
<ul style="list-style-type: none">
• določitev območij glede na različno raven občutljivosti in s tem določitev ustrezne rabe,
• omejitev prostega dostopa,
• omejitev izbranih dejavnosti,
• ekološki znaki,
• sklep o koncentraciji ali razpršenosti,
• uporaba zemljišč (prostorsko planiranje).
Področje cen
<ul style="list-style-type: none">
• dvig cen (vstopnine, parkiranje),
• dvig takse,
• analiza stroškov in koristi,
• spodbujevalne sheme.
Področje organizacije
<ul style="list-style-type: none">
• rezervacijski sistem (kartica),
• informacijski sistem (obveščanje turistov o gneči ali prometnih, vremenskih informacijah),
• izobraževanja lokalne skupnosti o nosilni zmogljivosti,
• izobraževanja in usposabljanja lokalnih načrtovalcev,
• nadzor nad trgov.

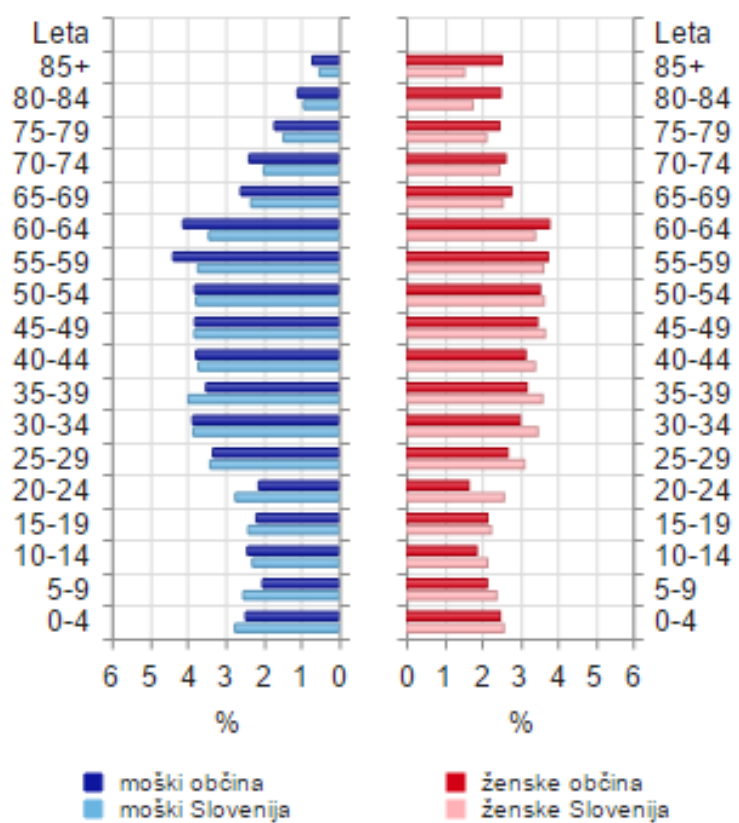
Vir: avtorica, prirejeno po Coccossis idr., 2002

Priloga 2: Dejavniki, ki vplivajo na nosilno zmogljivost

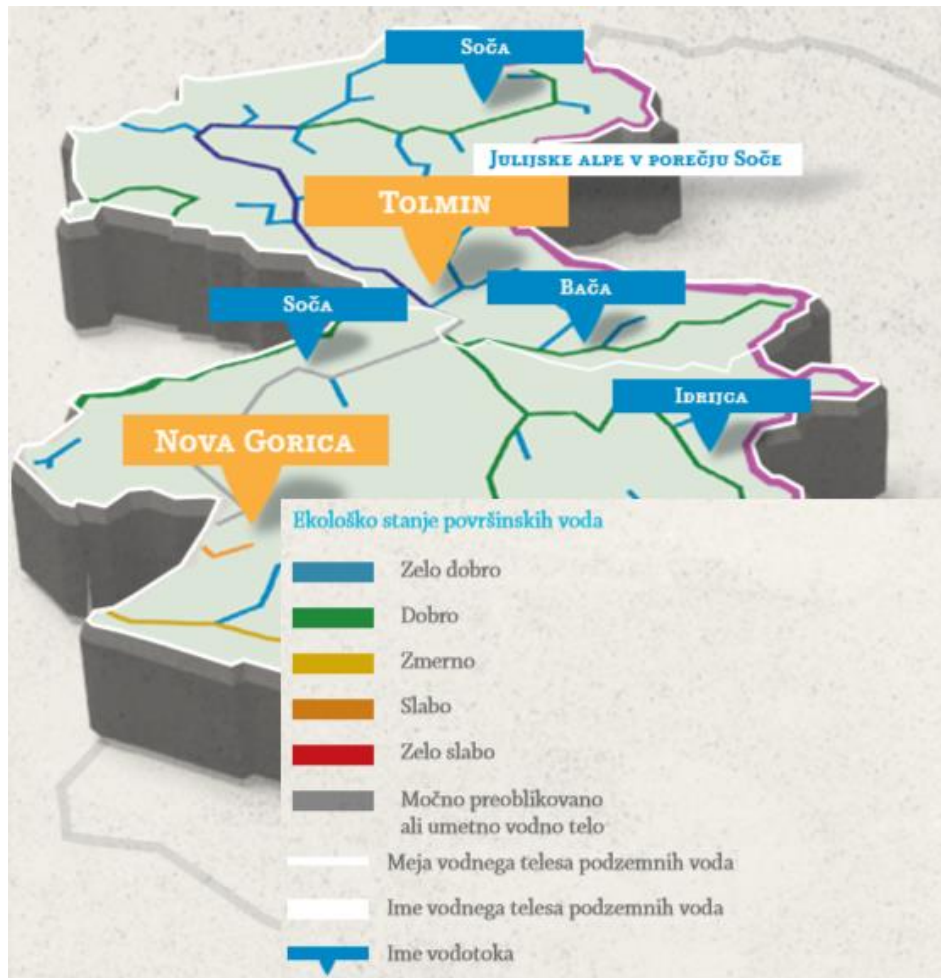
Vir: avtorica, prirejeno po Mathieson and Wall v Jovičić in Dragin, 2008

Priloga 3: Starostna piramida občine Tolmin leta 2014

Vir: SURS, 2017a

**Priloga 4: Ocena stanja kakovosti površinske vode porečje reke Soče
(2006–2008)**

Vir: MOP, 2010

Priloga 5: Rezultati meritev površinske vode za merilno postajo S01- Volčanski most pri Tolminu

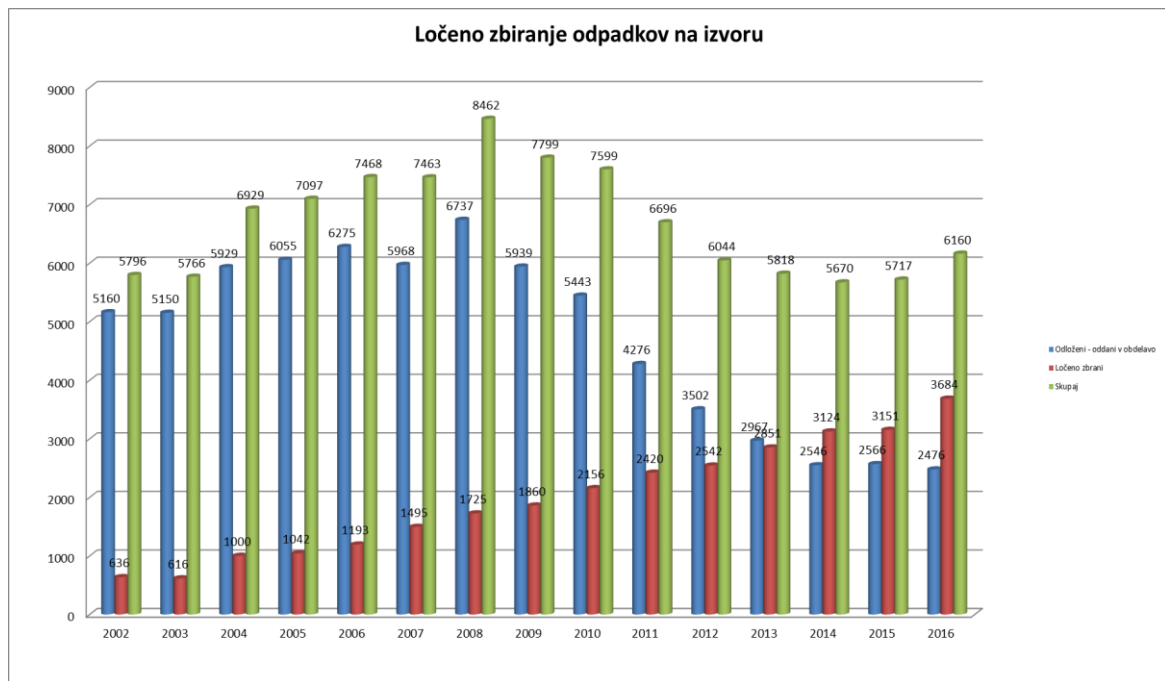
Preglednica 15. Rezultati meritev fizikalnih in kemijskih parametrov površinske vode dne 21.12.2015 na vzorčnih mestih v reki Soči (S01-S08) in dne 22.12.2015 v akumulacijah reke Soče (DO1, AJ1, SL1, KV1). bp – brezbarvna, ZD/D – mejna vrednost med zelo dobrim in dobrim stanjem, D/Z – mejna vrednost med dobrim in zmernim stanjem

Parameter	Enota	ZD/D	D/Z	S01
Temperatura vode	°C			5,7
Temperatura zraka	°C			2,5
Barva	/			bp
Vonj	/			brez vonja
Vidne odpadne snovi	/			ne
Električna prevodnost (25°C)	µS/cm			242
pH	/			8,2
Koncentracija kisika v vodi	mg O ₂ /l			12,7
Nasičenost vode s kisikom	%			101,3
Kemijska poraba kisika (KMnO ₄)	mg O ₂ /l	10 - 20,9	13,6 - 29,9	<0,5
Biokemijska poraba kisika v petih dneh (BPK5)	mg O ₂ /l	2,4* 1,9**	5,4* 4,4**	<1,0
Amonij	mg NH ₄ /l			<0,02
Nitrit	mg NO ₂ /l			<0,013
Nitrat	mg NO ₃ /l	5	7,7	2,1
Celotni dušik	mg N/l			<1
Ortofosfat	mg PO ₄ /l			<0,03

* - mejna vrednost za ekološki tip R_SI_4_KB-AL-1_2, ** - mejna vrednost za ekološki tip R_SI_5_VR2-So

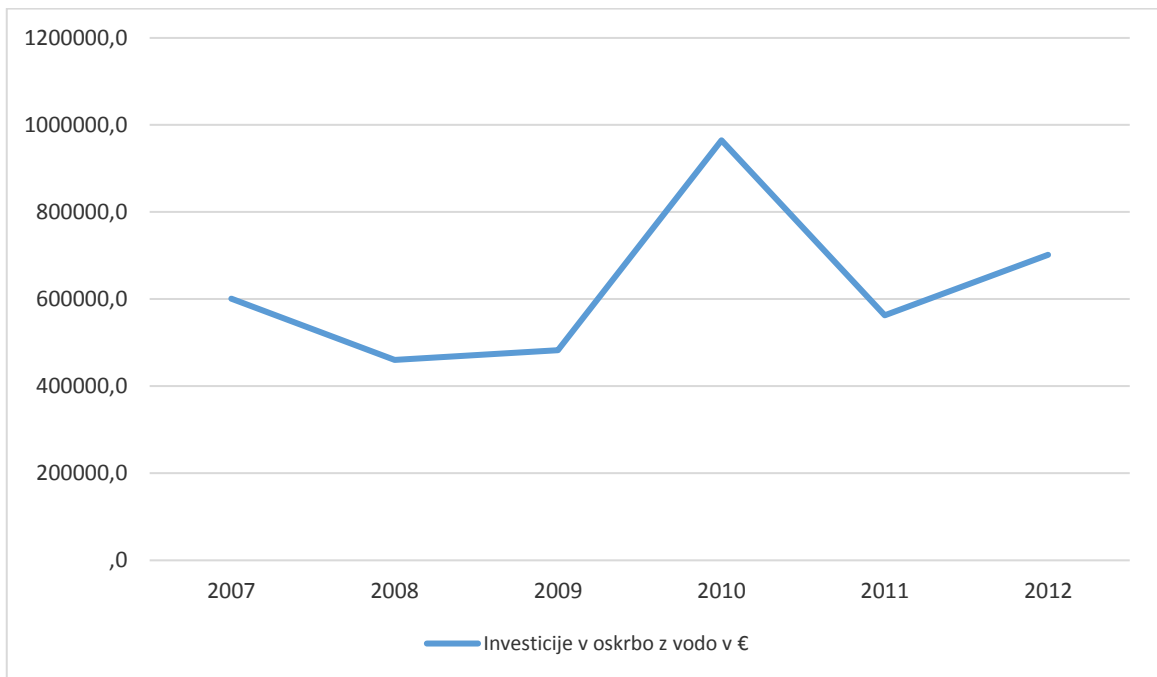
Vir: IzVRS, 2016

Priloga 6: Količine ločeno zbranih odpadkov na izvozu v občini Tolmin od leta 2002 do leta 2016

Vir: Rutar (osebna komunikacija, 10. avgust, 2017)

Priloga 7: Investicije v oskrbo s pitno vodo v občini Tolmin od leta 2007 do leta 2012

Vir: MOP, 2015

Priloga 8: Primerjava v strukturi kapacitet v občinah Bled, Ljubljana in Tolmin

Skupine nastanitvenih objektov občina Bled	Ležišča	%
Hoteli in podobni nastanitveni objekti	3.069	46
Kampi	1.120	17
Ostali nastanitveni objekti	2.418	37
Skupaj	6.607	100
Skupine nastanitvenih objektov občina Ljubljana	Ležišča	%
Hoteli in podobni nastanitveni objekti	6.933	48
Kampi	2.224	15
Ostali nastanitveni objekti	5.289	37
Skupaj	14.446	100
Skupine nastanitvenih objektov občina Tolmin	Ležišča	%
Hoteli in podobni namestitveni objekti	259	13
Kampi	440	22
Ostali nastanitveni objekti	1.281	65
Skupaj	1.980	100

Vir: SURS, 2017g